

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE, ZİHİNSEL YETERSİZLİĞE SAHİP
ÖĞRENCİLERE YÖN BULMA BECERİSİNİN KAZANDIRILMASI**

Zeynep YAYLACI

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
SOSYAL BİLİMLER VE TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

EKİM, 2016

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 2 yıl (24 ay) sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Zeynep
Soyadı : YAYLACI
Bölümü : Sosyal Bilgiler
Eğitimi İmza :
Teslim Tarihi :

TEZİN

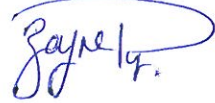
Türkçe Adı : Sosyal Bilgiler Dersinde, Zihinsel Yetersizliğe Sahip Öğrencilere
Yön Bulma Becerisinin Öğretimi
İngilizce Adı : Upskilling Students Who Have Mental Inadequacy with Sense of
Direction In Social Sciences Course

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı : Zeynep YAYLACI

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Zeynep YAYLACI tarafından hazırlanan “Sosyal Bilgiler Dersinde Zihinsel Yetersizliğe Sahip Öğrencilere Yön Bulma Becerisinin Kazandırılması” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Bülent AKSOY

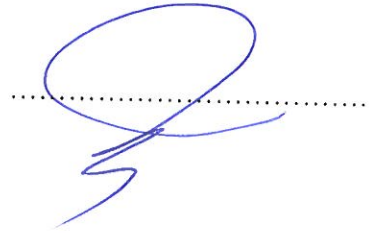
Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Doç. Dr. Turhan ÇETİN

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Yrd. Doç. Dr. Osman ÇEPNİ

Coğrafya Bölümü, Karabük Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 31/10/2016

Bu tezin Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

TEŞEKKÜR

Tez danışmanlığımı üstlenerek engin bilgisi ve desteği ile bana yol gösteren danışmanım Doç. Dr. Bülent Aksoy'a, lisans eğitimimden beri hedeflerim konusunda beni yüreklendiren ve bana her konuda destek olan hocam Doç. Dr. Turhan Çetin'e, yakınlığı ve ilgisi ile bir hocadan ziyade ablam olarak gördüğüm Öğr. Gör. Dr. Gökçe Kılıçoğlu'na ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalının birbirinden kıymetli tüm hocalarına

Çalışmayı gerçekleştirmem için, özveriyle, bana gerekli zaman ve mekânı sağlayan Özel Eğitim Kurumu müdürü Abdullah Sandal'a ve kurum çalışanlarına,

İyi-kötü her günümde aramadan yanımda bulduğum, yegâne dostum, Aslı Çolak'a ve arkadaşlarıma

Bugüne gelmemde benimle birlikte en büyük çabayı sarf eden, her anımda yanımda olan anneme, babama ve kardeşlerime, aileme sonsuz teşekkürler...

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE, ZİHİNSEL YETERSİZLİĞE SAHİP
ÖĞRENCİLERE YÖN BULMA BECERİSİNİN ÖĞRETİMİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Zeynep YAYLACI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Ekim, 2016

ÖZ

Bu çalışmanın amacı 6.sınıfa devam eden hafif düzey zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilerin yön bulma becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerin, öğrencilerin akademik başarısına etkisini belirlemektir. Araştırmada nitel ve nicel analizin birlikte kullanıldığı karma araştırma desenlerinden eşzamanlı dönüşümsel tasarım kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örneklem yoluyla seçilen ve 2014-2015 öğretim yılında Ankara ilinde bir özel eğitim kurumuna devam eden hafif düzey zihinsel yetersizliğe sahip üç öğrenci ile oluşturulmuştur. Araştırma verileri araştırmacı tarafından geliştirilen, 2 bölüm ve 22 sorudan oluşan “Yön Bilgisi Testi” ile toplanmıştır. Testin ilk bölümünü öğrencilerin yön bulma becerisini kazanabilmeleri için öğrenmeleri gereken ön koşul kavramların (yön, ara-ana yön, harita, pusula) kazanılmışlık düzeyini ölçmek amacıyla hazırlanan “Kavram Bilgisi Testi” oluştururken, ikinci bölümünü ise yön bulma becerisinin ne düzeyde kazanıldığını ölçmeye yönelik hazırlanan “Beceri Düzeyi Testi” oluşturmaktadır. 2 oturumdan oluşan önkoşul kavramların öğretiminde Doğrudan Öğretim Modeli, 3 oturumdan oluşan beceri öğretiminde Gösterip Yaptırma Yöntemi kullanılmıştır. Son testin uygulanmasının ardından nitel ve nicel veriler ayrı ayrı analiz edilmiş, veriler veri yorumlama aşamasında birleştirilmiştir. Araştırma zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilere beceri öğretiminden önce, varsa, o beceriye ilişkin önkoşul kavramların öğretilmesinin öğrencilerin beceriyi kazanmalarında oldukça etkili olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Araştırmada elde edilen bir başka sonuca göre yön ve harita kavramlarının zihinsel yetersizliğe sahip öğrenciler için zor ve soyut kavramlar olduğu fakat doğrudan öğretim modelinin öğrencilerin bu gibi soyut kavramları öğrenmelerinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin harita ve pusula ile yön bulma becerisi kazanmalarında etkili olan gösterip yaptırma yönteminin diğer yön bulma yöntemlerinin öğretiminde yetersiz kaldığı görülmüştür.

Anahtar Kavramlar : Sosyal Bilgiler, hafif düzey zihinsel yetersizlik, yön bulma becerisi,
beceri öğretimi

Sayfa Adedi :182

Danışman : Doç. Dr. Bülent AKSOY

**UPSKILLING STUDENTS WHO HAVE MENTAL INADEQUACY
WITH SENSE OF DIRECTION IN SOCIAL SCIENCES COURSE
(Master's Thesis)**

**Zeynep YAYLACI
GAZİ UNIVERSITY**

INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

September, 2016

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the effects of the activities which are aimed to develop the sense of direction of students, who are at the sixth grade and who have a low level of mental inadequacy, on their academic success. Transformational design out of the mixed methods which apply qualitative and quantitative analysis was used. The participants of the study were selected with purposive sampling and consist of three students with low level of mental inadequacy studying in a private teaching institution in Ankara between 2014 and 2015 academic year. Data were collected by a "Direction Knowledge Test" which is developed by the researcher and consists of 2 parts and 22 questions. While the first part of the test consists of "Concept Knowledge Test" prepared to measure the level of the acquisition of students of the prerequisite concepts (such as direction, cross-main path, map, compass) necessary for acquiring sense of direction, the second part consists of "Skill Level Test" prepared to measure the students' acquisition level of the sense of direction. In the teaching prerequisite concepts part, which consists of 2 sessions, Direct Teaching Method was applied and in the teaching skill part, which consists of 3 sessions, Demonstration Method was applied. After the application of the last test, qualitative and quantitative data were analyzed separately, and then data were reunited in the data interpretation part. The results of the study show that teaching of the prerequisite concepts, if present, related to that skill before teaching the skill itself to the students with mental inadequacy is highly effective on the acquisition of that skill. Another result of the study shows that concepts related to direction and map are abstract and difficult for the students with mental inadequacy but direct teaching methods are effective in the learning of such abstract concepts by these students. Moreover, the results of the study also show that the demonstration method, which is effective in students' acquisition of the sense of direction with the help of a map and compass, is insufficient in the teaching of the other direction finding methods.

Key Words : Social Sciences, Low Level of Mental Inadequacy, Sense of Direction, Skill Teaching

Page Number : 182

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Bülent AKSOY

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
BÖLÜM I. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar	5
1.7. İlgili Araştırmalar	5
1.7.1. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Öğretimi ile İlgili Çalışmalar	6
1.7.2. Yön Bulma Becerisinin Öğretimi İle İlgili Araştırmalar	6
BÖLÜM II. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Zihinsel Yetersizlik	9
2.1.1. Zekâ	9
2.1.2. Zihinsel Yetersizliğin Tanımı	9
2.2. ZB Puanı ve Zihinsel Yetersizliğin Sınıflandırılması.....	10
2.2.1. Tıbbî Sınıflama	11
2.2.2. Eğitsel Sınıflama	12
2.2.2.1. Hafif Düzey (Eğitilebilir) Zihinsel Yetersizlik.....	13
2.2.2.2. Orta Düzey (Öğretilebilir) Zihinsel Gerilik	14
2.2.2.3. Ağır Düzey Zihinsel Yetersizlik.....	14

2.3. Zihinsel Yetersizliğin Nedenleri.....	14
2.3.1. Yapısal Nedenler	14
2.3.2. Edinilmiş Nedenler	15
2.4. Zihinsel Yetersizliğin Gelişim Üzerine Etkileri.....	15
2.4.1. Fiziksel Gelişim.....	15
2.4.2. Bilişsel Gelişim.....	16
2.4.3. Davranışsal Gelişim.....	17
2.4.4. Dilsel Gelişim	18
2.4.5. Sosyal Duygusal Gelişim	18
2.5. Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi ve Tarihçesi	19
2.5.1. Eğitimlerinin Tarihçesi	19
2.5.2. Öğretim Programları	19
2.5.3. Eğitim Ortamları.....	21
2.6. Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler İçin Sosyal Bilgiler Dersi.....	22
2.6.1. Destek Eğitim Programı ve Sosyal Bilgiler	24
2.7. Zihinsel Yetersizliğe Sahip Öğrencilere Yön, Harita ve Pusula Kavramlarının Öğretimi	26
2.7.1. Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kavramlar.....	26
2.7.2. Yön, Harita ve Pusula Kavramları.....	27
2.7.2.1. <i>Yön Kavramı</i>	28
2.7.2.2. <i>Harita Kavramı</i>	29
2.7.2.3. <i>Pusula Kavramı</i>	31
2.7.3. Kavram Öğretiminde Doğrudan Öğretim Modeli	32
2.8. Yön, Harita ve Pusula Kavramlarının Öğretimi.....	36
2.8.1. I. Oturum: Yön, Ana ve Ara Yön Kavramlarının Öğretimi.....	36
2.8.2. II. Oturum: Pusula ve Harita Kavramlarının Öğretimi	55
2.9. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Yön Bulma Becerisinin Kazandırılması	65
2.9.1. Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Beceriler	65
2.9.2. Mekân Algılama Becerisi.....	66
2.9.2.1. <i>Zihinsel Yetersizliğe Sahip Bireylerde Mekân Algısının Önemi</i>	67
2.9.3. Sosyal Bilgiler Programında Harita Becerileri	68

2.9.4. Yön Bulma Becerisi.....	70
2.9.5. Yön Bulmada Kullanılan Yöntemler	71
2.9.5.1. Güneş ile Yön Bulma.....	72
2.9.5.2. Gölge Ucu ile Yön Bulma.....	72
2.9.5.3. Pusula ve Harita ile Yön Bulma	74
2.9.5.4. Kutup Yıldızı ve Diğer Yıldızlar ile Yön Bulma.....	77
2.9.5.5. Diğer Unsurlardan Faydalanarak Yön Bulma	78
2.10. Beceri Öğretiminde Gösterip Yaptırma Yöntemi.....	80
2.11. Zihinsel Yetersizliğe Sahip Öğrencilere Yön Bulma Becerisinin Öğretimi	83
2.11.1. III. Oturum: Harita ve Pusula İle Yön Bulma Becerisinin Kazandırılması	83
2.11.2. IV.Oturum: Güneş ve Yıldızlardan Yararlanarak Yön Bulma Becerisinin Kazandırılması	92
2.11.3. V.Oturum: Doğa Unsurlarından Faydalanarak Yön Bulma Becerisinin Kazandırılması	99
BÖLÜM III.YÖNTEM	105
3.1. Araştırmanın Deseni	105
3.2.Çalışma Grubu	105
3.3.Verilerin Toplanması.....	105
3.4.Verilerin Analizi.....	106
3.5. Deneysel İşlem Basamakları	107
BÖLÜM IV. BULGULAR VE YORUM.....	111
4.1. Nitel Verilerin Analizi.....	111
4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Ön Test Bulguları.....	111
4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Son Test Bulguları	115
4.2. Nicel Verilerin Analizi	118
4.2.1. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	118
4.2.2. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	119
BÖLÜM V. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	121
KAYNAKÇA.....	125
EKLER.....	131

EK-1. İzleme Testi-1.....	132
EK-2. İzleme Testi-2.....	135
EK-3. Etkinlik 2.....	137
EK-4. İzleme Testi 3.....	138
EK-5. Etkinlik 3.....	140
EK-6. Beceri Kontrol Çizelgesi 1	141
EK-7. Beceri Kontrol Çizelgesi 2	142
EK-8. İzleme Testi 4 (TDA 1).....	143
EK-9. İzleme Testi 5 (TDA 2)	144
EK-10. Öğrenci Ön Testleri	145
EK-11. Öğrenci Son Testleri	157
EK-12. İzinler	181

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. <i>Sosyal Bilgiler Programın ve Destek Eğitim Programlarında Mekânı Algılama Becerisine İlişkin Kazanımlar</i>	3
Tablo 2. <i>Zekâ Bölümü Puanına Göre Zihinsel Yetersizliğin Sınıflandırılması</i>	11
Tablo 3. <i>Zihinsel Yetersizliğe Sahip Bireylerin Kendi İçinde Dağılımı</i>	12
Tablo 4. <i>Eğitim İhtiyaçlarına Göre Zihinsel Yetersizliğin Sınıflandırılması</i>	13
Tablo 5. <i>Özel Eğitim Kurumlarında Okul, Öğrenci ve Derslik Sayısı (2014-2015)</i>	22
Tablo 6. <i>Hafif Düzey Zihinsel Yetersizliğe Sahip Öğrenciler İçin Geliştirilmiş Öğretim Modeline Göre Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Beceriler</i>	24
Tablo 7. <i>Destek Eğitim Programında Yer Alan Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi Konuları</i>	25
Tablo 8. <i>Sosyal Bilgiler Disiplinleri ve Bu Disiplinlere İlişkin Kavramlar</i>	26
Tablo 9. <i>Sosyal Bilgiler Programında Yön, Harita ve Pusula Kavramları</i>	27
Tablo 10. <i>Sosyal Bilgiler Programında Harita Kavramı</i>	30
Tablo 11. <i>“Yön” Kavramının Öğretimine İlişkin Belirlenen Hedef/Kazanımlar</i>	37
Tablo 12. <i>“Harita” ve “Pusula” Kavramlarının Öğretime İlişkin Alt Kazanımlar</i>	55
Tablo 13. <i>Pusula Kavramının İlişkili-İlişkisiz Nitelikleri</i>	57
Tablo 14. <i>Harita Kavramının İlişkili- İlişkisiz Nitelikleri</i>	57
Tablo 15. <i>Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Beceriler</i>	65
Tablo 16. <i>Yönün Bulma Becerisi Yeterlilikleri</i>	71
Tablo 17. <i>Gösterip Yaptırma Yönteminin Faydaları ve Sınırlılıkları</i>	80
Tablo 18. <i>Harita ve Pusula İle Yön Bulma Becerisine İlişkin Alt Kazanımlar</i>	83
Tablo 19. <i>Güneş ve Yıldızlardan Yararlanarak Yön Bulma Becerisine İlişkin Belirlenen Alt Kazanımlar</i>	92
Tablo 20. <i>Doğadaki unsurlardan faydalanarak yön bulma becerisine ilişkin alt kazanımlar</i>	99
Tablo 21. <i>Çalışma Grubunun Özellikleri</i>	105
Tablo 22. <i>Nitel Soru Cevaplarına Ait Kategoriler ve Puanlama Kriterleri</i>	107
Tablo 23. <i>Kavram Bilgisi testinde yer alan soruları analiz etmede kullanılan kategoriler ve içerikleri</i>	111

Tablo 24. Birinci Alt Probleme (Yön, Ana ve Ara Yön, Harita ve Pusula Kavramlarının Kazanılmışlık Düzeyi) İlişkin Ön Test Bulguları.....	111
Tablo 25. Yön Nedir? (S1) Sorusuna İlişkin Verilen Cevaplar	112
Tablo 26. Verilen Pusula Güülü Üzerine Ana ve Ara Yönleri Yerleştiretiniz (S2) sorusuna verilen cevaplar.....	113
Tablo 27. Pusula Nedir? (S3) Sorusuna İlişkin Verilen Cevaplar.....	113
Tablo 28. Harita Nedir? (S4) Sorusuna İlişkin Verilen Cevaplar	114
Tablo 29. Gündüz vakti bir ormanda kayboldunuz, yönünüzü nasıl bulurdunuz? Yazınız. (S5) Sorusuna İlişkin Verilen Cevaplar	114
Tablo 30. İkinci Alt Probleme (Yön, Ana ve Ara Yön, Harita ve Pusula Kavramlarının Öğrenilme Düzeyi) İlişkin Son Test Bulguları.....	115
Tablo 31. Yön Nedir? (S1) Sorusuna İlişkin Verilen Son Test Cevapları.....	116
Tablo 32. Verilen Pusula Güülü Üzerine Ana ve Ara Yönleri Yerleştiretiniz (S2) sorusuna verilen son test cevapları.....	116
Tablo 33. Pusula Nedir? (S3) Sorusuna İlişkin Verilen Son Test Cevaplar.....	117
Tablo 34. Harita Nedir? (S4) Sorusuna İlişkin Verilen Son Test Cevapları	117
Tablo 35. Gündüz vakti bir ormanda kayboldunuz, yönünüzü nasıl bulurdunuz? Yazınız. (S5) Sorusuna İlişkin Verilen Son Test Cevapları	118
Tablo 36. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Ön test - Son test Kavram Bilgisi testi Akademik Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi	118
Tablo 37. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Ön test - Son test Yön Bulma Becerisi Testi Akademik Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi	119

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Zihinsel yetersizliğe sahip olan çocuklar için eğitim programlar	20
Şekil 2. Hafif düzey zihinsel yetersizliğe sahip öğrenciler için geliştirilmiş üç öğretim modeli.....	23
Şekil 3. Yön kavramının analizi	41
Şekil 4. Doğu Kavramının Sunumu	43
Şekil 5. Batı kavramının sunumu	45
Şekil 6. Kuzey kavramının sunumu	46
Şekil 7. Güney Kavramının Sunumu.....	47
Şekil 8. Kuzeydoğu Kavramının Sunumu.....	48
Şekil 9. Kuzeybatı kavramının sunumu	49
Şekil 10. Güneybatı kavramının sunumu	50
Şekil 11. Güneydoğu kavramının sunumu	51
Şekil 12. Ana yönler	52
Şekil 13. Ara yönler.....	53
Şekil 14. Yönler.....	53
Şekil 15. Kavram Haritası Örneği: Yönler	54
Şekil 16. Pusula Gülü ve Pusula.....	58
Şekil 17. Pusulanın Yapısı.....	59
Şekil 18. Harita kavramının analizi	60
Şekil 19. Ankara İli Haritası.....	60
Şekil 20. Haritada başlık gösterimi	61
Şekil 21. Haritada lejantın gösterimi	62
Şekil 22. Haritada ölçeğin gösterimi	63
Şekil 23. Haritada yön okunun gösterimi	63
Şekil 24. Güneşe göre yönler	72
Şekil 25. Güneşin ufuk düzleminde hareketine göre gölge boyu.....	73
Şekil 26. Gölge ucu ile Yön Bulma.....	74

Şekil 27. Pusulanın yapısı	75
Şekil 28. Basit pusula örneği	75
Şekil 29. Haritayı yönüne koyma	76
Şekil 30. Kutup yıldızı ile yön bulma	77
Şekil 31. Yön bulmada kullanılan diğer unsurlar	78
Şekil 32. Türkiye Haritası üzerinde yönlerin gösterilmesi	86
Şekil 33. Haritayı yönüne koyma	90
Şekil 34. Güneşin hareketi	95
Şekil 35. Güneşe göre yön bulma	95
Şekil 36. Kuzey yarım kürede gölge yönü	96
Şekil 37. Kutup yıldızı ile yön bulma	97
Şekil 38. Ağaç yosunlarına göre yön bulma	101
Şekil 39. Karınca Yuvalarına bakarak yön bulma	102
Şekil 40. Minare kapılarına bakarak yön bulma	102

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Günümüze kadar bilgi edinme, yaşam ve okulun temel amacı olarak görülmüştür. Günümüzde ise bilgiye olan bakış değişmiştir ve artık bilgi; olgu, kavram, ilke, süreçleri ezberlemek olarak görülmemektedir. Bilgiyi kullanma, bilgiyi edinmekten daha fazla vurgulanmaya başlanmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin bilgiyi ağırlıklı olarak problem çözüme, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme kullanmaları hedeflenmektedir. Bu bağlamda kazandırılmak istenen beceriler de bilgi ve bu bilgiyi kullanmayı gerektiren eylemler olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2005, s.47). Becerilerin kalıcı olarak kazandırılabilmesi içinse plan ve program dâhilinde gerçekleştirilecek eğitime gereksinim duyulmaktadır.

Okullarda verilen eğitimle öğrencilerin kişisel, sosyal, akademik ve mesleki alanda gerekli bilgi, beceri ve donanımı kazanarak ileriki yaşamlarında bağımsız ve sorumluluk sahibi bireyler olarak hareket etmeleri hedeflenir. Eğitimin bu hedefleri, normal zekâ seviyesine sahip, sağlık durumu bakımından hiçbir yetersizliği olmayan çocukları kapsadığı gibi özel eğitime muhtaç zihinsel yetersizliği olan çocukları da kapsar. Zihinsel açıdan yetersizliğe sahip çocukların eğitimlerinin en temel amacı bu çocuklara bağımsız yaşam becerileri kazandırmaktır.

Normal gelişim seyri izleyen çocuklara kıyasla özel eğitime muhtaç çocukların da topluma katılmaları, günlük yaşamda yer alan pek çok beceriyi yerine getirebilmelerine bağlıdır. Bu becerileri yerine getirebilme, yaşamın daha ileriki döneminde meslek edinebilme ve bağımsız olarak yaşam sürdürebilme ile okul öncesi, ilköğretim ve daha sonraki öğretim kademelerinde verilen eğitim ve bu eğitimin niteliği sıkı bir ilişki içerisinde (Özsoy, 1998, s.45).

Sucuoğlu (2010)'na göre hafif düzey zihinsel engelli çocuklara yönelik hazırlanan programların genel eğitim programlarından ne derece farklılaşması gerektiği çok sık tartışılan bir konudur. Hafif düzey zihinsel engelli çocuklar, özel destek isteyen başka bir engel durumuna sahip olmadıkları takdirde genel eğitim programlarından yararlanabilmekte, gerekli destek sağlandığında özel programlara gereksinim duymamaktadır. Bu grup için yaşam merkezli model, süreç eğitimi modeli ve akademik model olmak üzere üç farklı ğretim programı geliştirilmiştir. Yaşam merkezli modelde program, toplumda yaşamı sürdürebilmek için gerekli olan temel ve pratik becerileri vurgulamaktadır. Süreç ğretilimi modelinde program akademik becerileri ya da diğer hedef becerileri tek tek öğretmek yerine tüm becerilerin öğretilmesini kolaylaştıracak zihinsel süreçleri öğretmeyi amaçlar. Akademik model ise temel akademik becerilerin geliştirilmesini hedeflemektedir.

Bu bağlamda 2005 yılında hazırlanan yeni sosyal bilgiler programı zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilerin de günlük yaşamında ve akademik yaşamında ihtiyaç duyacağı temel becerileri, öğrenciyi merkeze alarak, öğrenciye öğrenmeyi öğreterek, bütünsel ve sarmal yaklaşımla vermeyi hedeflemektedir. Bu noktada sosyal bilgiler programı, hafif düzey zihinsel engelli öğrenciler için geliştirilmiş  ğretim modeline oldukça yakındır.

Ayrıca zihinsel yetersizliğe sahip öğrenciler için destek eğitim programları hazırlanmaktadır. Bu programlarla öğrencilere birtakım beceriler (günlük, öz bakım, toplumsal uyum ve iletişim becerileri) kazandırmayı hedeflemenin yanında Türkçe, matematik ve sosyal bilgiler derslerine ilişkin bazı özel hedefler içermektedir. Hazırlanan destek eğitim programında sosyal bilgiler konularına yer verilme düzeyi, hem özel eğitime hem de kaynaştırma eğitimine devam eden zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilerin bağımsız yaşam becerileri ve akademik beceriler kazanabilmeleri açısından da sosyal bilgiler dersinin önemli bir işlevi olduğunu vurgulamaktadır.

Destek eğitim programlarında yer alan sosyal bilgiler modülü incelendiğinde, program ile Sosyal Bilgiler dersinin, mekânı algılama becerisine ilişkin ortak kazanımlara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 1.

Sosyal Bilgiler Programın ve Destek Eğitim Programlarında Mekânı Algılama Becerisine İlişkin Kazanımlar

Sosyal Bilgiler Programında Mekânı Algılama Becerisine İlişkin Kazanımları
-Uzay ilişkilerini görebilme, -Bir cismin uzayda ya da bir şeklin kâğıt üzerindeki biçimini, göz önünde canlandırma, - Bir şekli üç boyutlu görebilme, - Bir alanı bir krokiyi, sokağı veya binayı gözünde canlandırabilme, - Harita, plan, kroki, grafik, diyagram çizme ve yorumlama, - Küre kullanma
4.sınıf programı “Yaşadığımız Yer” ünitesi kazanımları
-Çeşitli yöntemlerle çevresindeki herhangi bir nesnenin kendisine göre bulunduğu yönü bulur. -Çevresinde gördüklerini şekil ve şemalarla anlatır. -Çizdiği şekil ve şemalarda kullandığı sembolleri açıklayan bir bölüm oluşturur. -Çevresindeki bir yerin krokisini çizer.
6.sınıf programı “Yeryüzünde Yaşam” ünitesi kazanımları:
- Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’de görülen iklim türlerinin dağılışında, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar. - Ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunur. - Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalar üzerinde konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar. - Konum ile ilgili kavramlardan kutup, ekvator, paralel ve meridyeni tanımlar, olarak yer almıştır.
MEB Zihinsel Engelliler Destek Eğitim Programında (2008,1972) mekânı algılama becerisine ilişkin kazanımlar
-Yön fikrinin verilmesi -Harita üzerinde ilimizin bulunması (Harita fikri verilecek) -Türkiye’nin harita üzerindeki yerinin bulunması, gibi kazanımlar yer almaktadır.

Tablo 1’ incelendiğinde sosyal bilgiler programı ve destek eğitim programındaki mekânı algılama becerisine ilişkin ortak kazanımlar, mekânı algılama becerisinin zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilere kazandırılmak istenen bağımsız yaşam becerilerinden biri olduğunu göstermektedir. Örneğin zihinsel yetersizliğe sahip bir çocuğun arkadaşlarıyla oynamak için sokağa çıktığında ya da markete gittiğinde; çevresinde bulunan yollar, evler, nesnelere arasında ilişki kurabilmesi, bulunduğu konumun farkında olması, evinin yönünü tayin edebilmesi onun çevreye uyumunu ve bağımsız olarak hareket edebilmesini sağlar.

Bu bağlamda mekânı algılama becerisi ve buna ilişkin yön bulma becerisinin kazandırılması zihinsel yetersizliğe sahip bireyin bulunduğu çevreyi tanıyabilmesi, algılayabilmesi ile bu çevreye uyum sağlayabilmesi ve bu konuda bireyin başkalarına bağımlı olmaması açısından önemlidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 6.sınıfa devam eden hafif düzey zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilerin yön bulma becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerin, öğrencilerin akademik başarısına etkisini belirlemektir.

Alt amaçlar;

1. Araştırmaya katılan öğrencilerde yön bulma becerisi ön koşul kavramlarının (yön, harita, pusula) kazanılmışlık düzeyi nedir?
2. Araştırmaya katılan öğrencilerin yön bulma becerisi ön koşul kavramlarını (yön, harita, pusula) öğrenme düzeyleri nedir?
3. Araştırmaya katılan öğrencilerin kavram bilgisi ön test-son test akademik başarı puanları farklılaşmakta mıdır?
4. Araştırmaya katılan öğrencilerin beceri düzeyleri ön test-son test başarı puanları farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Alan yazında zihinsel yetersizliği olan öğrencilere sosyal bilgiler öğretimine ilişkin olarak Ulakbilim, Google scholar, web of science gibi çeşitli araştırma motorları kullanılarak “sosyal bilgiler öğretimi”, “zihinsel yetersizlik”, “yön bulma becerisi” ve “teaching social studies lessons to children with mental deficiency” anahtar kelimeleri ile tarama yapılmış; fakat herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu çalışmanın ilerde yapılacak olan araştırmalarda araştırmacılara; sosyal bilgiler öğretimine yönelik olarak zihinsel engelli öğrencilere yön bulma becerisini kazandırmada ise öğretmenlere fayda sağlaması açısından önemlidir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmanın aşağıdaki varsayımlar üzerine kurulmuştur.

1. Seçilen öğrencilerin dışsal etkenler/ ön koşul davranışlar bakımından denk olduğu düşünülmektedir.
2. Kullanılacak ölçme araçları konusunda başvurulacak olan uzman görüşlerinin yeterli olduğu düşünülmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2014-2015 Eğitim -Öğretim yılı 1.döneminde gerçekleştirilmiştir.
2. Ankara ilinde bir özel eğitim kurumuna devam eden hafif düzey zihinsel engelli üç öğrenci ile gerçekleştirilmiştir.
3. Sosyal Bilgiler Öğretim programı içerisinde yer alan 6 harita becerisinden yalnızca yön bulma becerisinin öğretimi ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Zihinsel Engelli Birey: Zihinsel işlevlerde bulunma ve kavramsal, sosyal ve pratik uyumsal becerilerde kendini gösteren, uyumsal becerilerde anlamlı sınırlılıklar olarak karakterize edilen bir yetersizliğe sahip olan birey. Bu yetersizlik 18 yaşından önce başlar (Eripek, 2005a, s.17)

Hafif Düzey Zihinsel Gerilik: Eğitsel sınıflandırmada 75 zekâ bölümü puanı olarak kabul edilir ve 50-55 ile 70-75 arasında olanlara eğitilebilir, 20-35 ile 50-55 arasında olanlara öğretilir, 25 ve daha düşük olanlara ağır ve çok ağır derecede geri zekâlı olarak sınıflandırılmıştır (Özsoy ve ark., 1998, s.179). Dolayısıyla hafif düzey zihinsel engelli grup, IQ seviyesi 50-55 ile yaklaşık 70 arasında olan ve “eğitilebilir” düzeyde olan zihinsel engelli grubudur.

Yön Bulma: Yön belirtme (yön saptama, yön bulma), bir dağa veya tepeye, bir yapıya ya da yeri belli herhangi bir nesneye göre yer ve yönün saptanmasıdır (Sanır, 2000, s.293).

Beceri: Öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir (MEB, 2005, s.47).

1.7. İlgili Araştırmalar

Sosyal Bilgiler Öğretimi alanında zihinsel engelli öğrencilere yönelik yapılmış bir çalışma olmamakla birlikte, kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarına yönelik ve zihinsel engelli öğrencilere hayat bilgisi öğretiminde kullanılacak yöntemlerin etkililiğine ilişkin çalışmalar mevcuttur.

1.7.1. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Öğretimi ile İlgili Çalışmalar

Topçu ve Katılmış (2003) “Yarı Zamanlı Kaynaştırma Eğitimi Alan Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Düşünceleri” adlı çalışmalarında Manisa il merkezindeki bazı ortaokullarda kaynaştırma eğitimi alan ve tamamı zihinsel yetersizliği, dikkat eksikliği, özel öğrenme güçlüğüne sahip 30 öğrencinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumunu ölçmeyi amaçlamışlardır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilerek kaynaştırma öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Vayıç (2008) “Zihinsel Yetersizlikten Etkilenmiş Öğrencilere Hayat Bilgisi Öğretiminde Doğrudan Öğretim Yöntemi ve Şematik Düzenleyiciyle Öğretimin Karşılaştırılması” adlı tez çalışmasında Hayat bilgisi öğretiminde doğrudan öğretim ve şematik düzenleyiciyle öğretimin zihinsel yetersizlikten etkilenmiş öğrencilerin başarı düzeyleri üzerindeki etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmada denekleri Ankara ilindeki bir iş okulunda 1. ve 2.sınıfa devam eden ve zihinsel yetersizliği bulunan on iki öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada ön test-son ters kontrol gruplu model kullanılmıştır. Bağımlı değişkeni deneklerin başarı düzeyi, bağımsız değişkeni ise etkisi incelenilen iki öğretim yöntemi oluşturmıştır. Deney grubunu şematik düzenleyici ile öğretim, kontrol grubuna ise doğrudan öğretim yöntemi ile öğretim yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda Hayat Bilgisi öğretiminde zihinsel yetersizlikten etkilenmiş öğrencilerde bilişsel alanın bilgi, kavrama, uygulama, analiz ve sentez basamakları düzeyindeki son test puanları açısından farklılaşmanın olmadığı, erişü puanları açısından Şematik Düzenleyiciyle Öğretimin, Doğrudan Öğretim Yöntemine göre daha etkili olduğu bulunmuştur.

1.7.2. Yön Bulma Becerisinin Öğretimi İle İlgili Araştırmalar

Karatekin (2006), “İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yön ve Yön Bulma Yöntemleri Konusunun Çoklu Zekâ Kuramına Göre Öğretilmesinin Öğrenci Başarısına Etkisi” adlı tez çalışmasında, ilköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi Yön ve Yön Bulma Yöntemleri konusu öğretiminde çoklu zekâ kuramına göre hazırlanmış aktif öğrenme etkinliklerinin öğrenci başarısına yaptığı etki ile geleneksel öğretim yönteminin öğrenci başarısına yaptığı etkiyi karşılaştırmayı amaçlamıştır. Ön test – son test karşılaştırmalı deneysel yöntemin uygulandığı araştırma 2005 – 2006 Eğitim – Öğretim yılı 1. döneminde Ankara ili Sincan ilçesi Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu 4.sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde tek yönlü ve çift yönlü varyans analizi

kullanılmıştır. Sonuçlar 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Uygulamalar yapılmadan önce grupların seviyesini karşılaştırmak için ön test sonuçlarına bakılmıştır. Burada her iki grubun ön test puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı yani grupların birbirlerine denk olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırma sonucunda, çoklu zekâ kuramına göre hazırlanmış aktif öğrenme etkinliklerinin uygulandığı deney grubu ile geleneksel ğretim yönteminin uygulandığı kontrol 1 grupları arasında Yn ve Yön Bulma Yöntemleri konusundaki başarıları bakımından anlamlı bir fark bulunmuştur.

Demirkaya, etin ve Tokcan (2004) “İlkretim I.Kademe ğrencilerine Yn Kavramının ğretiminde Kullanılabilecek Metotlar” adlı çalışmalarında 4.sınıf öğrencilerine yn kavramının öğretimine ilişkin metotları incelemişlerdir. Öğrencilere yn ve yn ile ilgili kavramların tanımlarının öğretilerek öğrencilerin kendi başlarına yönlerini saptayabilmelerinin ve okula ya da kendi evlerine göre bütün öğrencilerin yn becerilerini geliştirmenin amaçlandığı çalışmada, öğrencilerin yn ilişkilerini kuramamalarının nedeninin yöne ilişkin bazı kavramları algılayamamaları olduğu üzerinde durulmuştur. Çalışmada bu sorunun zmne yönelik olarak önce yn kavramının ve yönlerin ğrenci zihninde sabitlenmesine ardından da yön bulma yöntemleri konusunun öğretimine ilişkin öneriler ve etkinlik örnekleri sunulmuştur.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Zihinsel Yetersizlik

2.1.1. Zekâ

Türk Dil Kurumu (2016)'na göre zekâ, insanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı, anlak, dirayet, zeyreklik, ferasettir.

Zekâ öğrenmemizi, problem çözmemizi, yeni durumlara uyum sağlamamızı kolaylaştıran ve bizi ötekilerden farklı kılan bir yetenek olarak tanımlanabilir (Kulaksızoğlu, 2003, s.24).

2.1.2. Zihinsel Yetersizliğin Tanımı

Zihinsel yetersizliği olan çocukları anlamanın, bu çocuklar için uygun eğitim programları hazırlamanın ilk basamağı zihin engelli kavramını ve kavramın temel elemanlarını anlamaktır. Tarih boyunca bu bireyler için çok farklı etiketler ve tanımlar kullanılmış; fakat tanımların ortak noktalarında büyük değişimler yaşanmamıştır. Zihin işlevlerinin belirgin derecede normalin altında olması ve uyumsal davranışlardaki yetersizlik tanımlarda değişmeyen iki temel noktadır (Sucuoğlu, 2010, s.50).

Zihinsel yetersizlik tanımının elemanları;

1. Zihinsel işlevlerin belirgin derecede normalin altında olması:
2. Uyumsal davranışlardaki yetersizlik
3. Yetersizliğin ortaya çıktığı yaş

Zihinsel yetersizlik tanısının konulabilmesi için bireyin zihinsel işlevlerinin olması gereken düzeyin altında olması gerekmektedir. Tanımın diğer elemanı olan zihinsel işlevlerle ilgili

uyumsal davranışlardaki yetersizlik on uyumsal davranış alanından en az ikisinde sürekli yetersizlik yaşaması anlamına gelir.

Amerikan Zihinsel Gerilik Birliği (AAMR) tarafından uyumsal davranışlar,

- İletişim becerileri
- Öz bakım becerileri
- Ev yaşamı becerileri
- Sosyal beceriler
- Toplumsal yararlılık
- Kendini yönetme becerileri
- Sağlık ve güvenlik
- Akademik işlevler
- Boş zamanlarını değerlendirme
- İş yaşamı, şeklinde sıralanmıştır. Yani bireyin 18 yaşından önce bu alanlardan en az ikisinde belirgin ve sürekli olarak yetersizlik yaşaması zihinsel yetersizliğe sahip olması açısından önemli bir ihtimal taşımaktadır.

Yine aynı şekilde zihinsel yetersizliği olan çocuklar 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede, “zihinsel gelişim yetersizliğinden dolayı eğitim performansı ve sosyal uyumu olumsuz yönde hafif, orta ve ağır düzeyde etkilenen çocuklardır” olarak tanımlanmıştır. AAMR tarafından yapılan ve yaygın olarak kabul edilen tanımda zihinsel engellilik, “var olan becerilerdeki belirgin sınırlılık” olarak tanımlanmakta, bu bireyler “iki ya da daha fazla uyumsal davranış alanında yetersizlikle birlikte ortaya çıkan zihinsel işlevlerde belirgin derecede yetersizliği olan bireyler” olarak kabul edilmektedir. Bu yetersizliğin 18 yaştan önce ortaya çıkması gerekmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006, s.80).

2.2. ZB Puanı ve Zihinsel Yetersizliğin Sınıflandırılması

Zekâ bölümü puanı zekâ ölçeklerinde bireyin performansını ya da genel zihinsel işlevini özetleyen puandır (Eripek, 2005a, s.95). Zekâ geriliğinin tanımlanmasında, zekâ ölçütü olarak ZB puanı dikkate alınır ve ZB test puanının standart hata ile yaklaşık 70 (+-5) ya da altında olması durumunda zekâ geriliğinden söz edilir. ZB puanı bireyin zekâ geriliği durumunu belirlemede önemli bir ölçüttür ancak tek ölçüt olarak görülmemelidir (Özgür, 2013, s.241). Zihinsel işlevlerdeki geriliğin yanında uyumsal davranışlarda da görülmesi ve 18 yaşından önce ortaya çıkması da zihinsel yetersizliğin diğer ölçütleridir (Sucuoğlu, 2010, s.63).

1900 yıllarda geliştirilen ilk Binet ölçeklerinde yaş düzeyi esas alındığı için zekâ yaşı kavramı kullanılmıştır. Bu noktada 8 yaşındaki bir çocuğun zekâ yaşı 4 çıktığında, 4 yaşındaki bir çocuğun zekâ düzeyine sahip olduğu düşünülür; fakat zekâ yaşı ile takvim yaşı arasındaki fark her yaşta aynı anlama gelmez. 1912 yılında Stern bu sorunu ortadan kaldırmak için zekâ bölümü kavramını önermiştir. Bu oranın formülü $ZB=(ZY:TY) \times 100$ şeklindedir (Maloney ve Ward, 1979; aktaran Eripek 2005a, s.95).

Genel ve ortak bir tanımlamaya sahip olmalarına rağmen zihinsel yetersizliği olan çocuklar kendi içlerinde oldukça farklılık göstermektedir. Bu farklılıkları daha iyi anlamak ve beklentilerine gerektiği gibi karşılık verebilmek amacıyla zihinsel yetersizlik çeşitli ölçütlere göre sınıflandırılmıştır (Cavkaytar ve Diken, 2006, s.31).

2.2.1. Tıbbî Sınıflama

Zekâ puanına göre yapılan sınıflandırmada zekâ bölümü puanınının 70'in altında olması durumunda zihinsel yetersizlik başlar. Bu sınıflandırmada bireyin yetersizliği ve ihtiyaçları üzerinde durulur.

Tablo 2.

Zekâ Bölümü Puanına Göre Zihinsel Yetersizliğin Sınıflandırılması

Sınıflama	ZB Puanı	Tanım
Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey	50-69	Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki zihinsel yetersizliği nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan birey
Orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey	35-49	Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyaç duyan birey
Ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey	20-34	Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki eksiklik nedeniyle öz bakım becerilerinin öğretimi de dâhil olmak üzere yaşam boyu süren, yaşamın her alanında tutarlı ve yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan birey
Çok ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey	0-19	Bireyin zihin yetersizliği yanında başka yetersizlikleri bulunması nedeniyle öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerileri kazanamaması nedeniyle yaşam boyu bakım ve gözetime ihtiyacı olan birey

(Çıkılı, Y, 2014, Özel Eğitim, s.185)

Hafif düzeyde yetersizliği olan bireyler zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyarken, orta düzey zihinsel yetersizliğe sahip birey günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyaç duymaktadır. Zihinsel yetersizliğin derecesi arttıkça başka yetersizliklerde ortaya çıktığından ağır düzeyde zihinsel yetersizliğe sahip bireyler yaşam boyu bakım ve gözetime ihtiyaç duymaktadır.

2.2.2. Eğitsel Sınıflama

Bu sınıflamada engelli bireyler eğitim gereksinimlerine göre sınıflandırılmaktadırlar. Zihinsel engellilerin neyi ne derece öğrenebilecekleriyle ilgilenen bu sınıflama türünde diğer sınıflamalarda olduğu gibi zekâ bölümü puanları kullanılmaktadır; ancak bu sınıflamada grupları birbirinden ayıran zekâ bölümü puanları daha esnek tutulmaktadır (Ersoy ve Avcı, 2001, s.149).

Tablo 3.

Zihinsel Yetersizliğe Sahip Bireylerin Kendi İçinde Dağılımı

Eğitsel Sınıflamaya Göre Zihinsel Yetersizliğe Sahip Bireylerin Kendi İçinde Dağılımı	
Çok Ağır Düzey	%1,5
Ağır Düzey	%3,5
Öğretilebilir Düzey	%6
Eğitilebilir Düzey	%89

(http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Zihinsel%20Engelliler.pdf)

Tablo 3 incelendiğinde zihinsel yetersizliğe sahip bireyler içinde en yaygın sınıfı %89 dilimle hafif düzey (eğitilebilir) yetersizliğe sahip bireylerin oluşturduğu görülmektedir. Diğer gruplar sırasıyla %6 ile orta düzey (öğretilebilir) zihinsel yetersizliğe sahip bireyler, %3,5 ile ağır düzey zihinsel yetersizliğe sahip bireyler gelmektedir. Zihinsel yetersizliğe sahip bireyler içinde en küçük grubu %1,5 dilimle çok ağır düzeyde yetersizliğe sahip bireyler oluşturmaktadır.

Tablo 4.

Eğitim İhtiyaçlarına Göre Zihinsel Yetersizliğin Sınıflandırılması

Sınıflama	IQ Puanı	Özellikleri
Eğitilebilirler	55-70 IQ	6 yaşına kadar yürüme, koşma, öz bakım becerilerinde yaşlılarından ayırt edilemezler. Okula geç başlarlar fakat basit akademik bilgileri öğrenebilirler. Yetişkinlikte sorumluluk alabilirler. Yetişkin desteğine bağlı kalmadan yaşam sürdürebilir ve evlenebilirler.
Öğretilebilirler	35-55 IQ	6 yaşına kadar basit cümlelerle konuşabilir, tuvalet eğitimi alabilirler. 18 yaşına kadar basit akademik beceriler kazanabilirler, yakın çevrede bağımsız hareket edebilirler. İlerleyen dönemlerde yetişkin denetiminde günlük işleri yapabilirler.
Bağımlılar	25-35 IQ	5-6 yaşına kadar yürüme zordur, tam tuvalet eğitimi alamazlar, konuşmaları yetersizdir. 18 yaşına kadar basit cümleler kurarlar, öz bakım becerilerinde yetişkinlere bağımlıdır ancak basit günlük becerileri öğrenebilirler. İlerleyen dönemlerde bir yetişkin denetiminde rutin işleri yürütebilirler.
Tam Bağımlılar	25 ve altı IQ	Yaşam boyu yetişkinlere ve yatağa bağımlıdır, öz bakım becerilerini gerçekleştirmeleri imkânsızdır. Çoğunlukla zihinsel engelin yanında farklı engel durumlarına da sahiptirler.

(Güven Y, 2003, Özel Eğitime Giriş, s.75)

2.2.2.1. Hafif Düzey (Eğitilebilir) Zihinsel Yetersizlik

Aynı yaştaki çocuklara oranla daha yavaş öğrenen ve daha geride olan çocukları hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocuklar olarak düşünebiliriz (Lynch, Simms, 1988, s.18). Hafif düzey zihinsel yetersizliğe sahip olan çocuklar fark edilecek düzeyde gelişimsel gerilik ve biyolojik bir bozukluk göstermediklerinden okula başlayana kadar engel durumları anlaşılabilir; ancak okula başladıklarında akademik anlamda yaşlılarının gerisinde kalırlar, yavaş öğrenirler ve öğrenmede başkalarının yardımına akranlarından daha fazla ihtiyaç duyarlar (Eripek, 2005b, s.116). Bu bireyler meslek seçimi konusunda sınırlı olabilirler. Yaşamlarını en az düzeyde yardımla ya da bağımsız şekilde sürdürebilirler ve okuma yazma, matematik gibi temel akademik becerileri rahatlıkla kazanabileceklerinden normal ilköğretim programlarından yararlanabilmektedirler. Bunların yanında öz bakım becerilerini de öğrenebilirler ve ileriki yaşamlarında geçimlerini sağlayabilecekleri bir iş edinebilirler (Ersoy ve Avcı, 2001, s.149).

2.2.2.2. Orta Düzey (Öğretilebilir) Zihinsel Gerilik

Gelişim özellikleri normal gelişim gösteren akranlarından önemli derecede farklılık gösterdiğinden genellikle okul öncesi dönemde geriliklerinin farkına varılır. Orta düzey geriliği tanımlamada kullanılan öğretilebilir terimi temel akademik becerilerde eğitilemez; fakat sosyal uyum, pratik iletişim ve öz bakım becerilerde öğretilebilir anlamına gelmektedir. Bu bireyler yetişkinliklerinde sosyal uyum becerileri kazandıklarından bir işte çalışabilirler ve geçimlerini sağlayabilirler (Ersoy ve Avcı, 2001).

2.2.2.3. Ağır Düzey Zihinsel Yetersizlik

Ağır düzeyde zihinsel yetersizliğe sahip çocuklar, akranlarına göre görülen gelişimsel gecikmeler, fiziksel ve sağlık problemleri sebebiyle daha erken tanılanmaktadır. Bu çocuklarda zihinsel gelişim geriliğinin yanı sıra uyumsuz davranışlarda da problemler görülmektedir. Dil gelişimleri genellikle gecikmiş ya da kesintiye uğramıştır, neredeyse tamamında konuşma/dil bozuklukları görülür. İletişim becerilerindeki yetersizlik ve psikiyatrik problemler sebebiyle saldırgan ve kendini yaralayıcı davranışlar gösterebilmektedirler (Eripek, 2005b, s.116). Bu çocukların eğitiminde temel gelişimsel becerilerin, iletişim ve uyumsuz davranış becerilerinin geliştirilmesine odaklanılır (Ersoy ve Avcı, 2001, s.148).

2.3. Zihinsel Yetersizliğin Nedenleri

Zihinsel yetersizliğe yol açan nedenleri yapısal nedenler ve edinilmiş nedenler olmak üzere iki ana başlık altında toplamak mümkündür (Sucuoğlu, 2010, s.89).

2.3.1. Yapısal Nedenler

Yapısal nedenler doğum öncesinde ortaya çıkan nedenler olarak da tanımlanabilir. Zihinsel yetersizlik gebelik döneminde başlayan ve devam eden kromozom bozuklukları ya da düzensizlikleri ile ilişkili olarak kromozomların sayısı ya da yapısına bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir. Bunun dışında zihinsel yetersizliğe yol açan bazı bozukluklar çoklu nedenlerin (hidrosefali, makrosefali, mikrosefali) sonucu olarak ortaya çıkabilir (Eripek, 2005b, s.114). Bunlara bağlı olarak bebeğin beyin gelişiminin tamamlanamaz ve zihinsel yetersizlik ortaya çıkar (Sucuoğlu, 2010, s.89).

2.3.2. Edinilmiş Nedenler

Edinilmiş nedenler ise yapısal nedenlerin dışında doğum öncesi, doğum sırası, doğum sonrası ya da erken çocukluk döneminde bebeğin beyin gelişiminin olumsuz durumlara maruz kalmasıdır (Sucuoğlu, 2010,s.89).

Edinilmiş nedenler doğum öncesi, doğum anı, doğum sonrası, sosyal ve psikolojik etmenler olarak sınıflandırılabilir. Doğum öncesi etmenler radyasyon, annenin yetersiz beslenmesi, annenin yaşı, hamilelik döneminde kullanılan ilaçlar, madde kullanımı; doğum anı etmenler asfeksi, erken doğum, solunum problemleri, kanamalar, metabolik problemler; doğum sonrası etmenler hastalıklar, zehirlenmeler, yetersiz beslenme, çeşitli yaralanmalar; psikolojik ve sosyal etmenler ailenin sosyo-ekonomik durumu, beslenme, ailenin çocuk yetiştirme uygulamaları, aile bireyleri ile zihinsel yetersizliği olan çocuk arasındaki ilişkiler olarak örneklendirilebilir (Eripek, 2005b, s.115).

Zihin engelinin derecesi arttıkça engelle birlikte epilepsi, beyin felci, duyma ve görme bozuklukları, konuşma sorunları ve davranış sorunları gibi birtakım bozukluklar ortaya çıkabilmektedir (Sucuoğlu, 2010, s.115).

2.4. Zihinsel Yetersizliğin Gelişim Üzerine Etkileri

Zihinsel yetersizliğe sahip çocukların tanınması ve bu çocuklara yönelik eğitim programlarının hazırlanması için zihinsel yetersizliğe sahip bireylerin genel özellikleri hakkında fikir sahibi olmak şarttır. Bu çocuklar ortak özellikler gösterdiği için sınıflandırılırlar; fakat aslında normal gelişim seyri gösteren çocuklarda olduğu gibi aralarında önemli derecede bireysel farklılıklar da var olmaktadır. Bu sebeple zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilere verilecek eğitim kapsamında öncelikle bu çocukların sahip olduğu ortak gelişim özelliklerini öğrenmek gerekmektedir (Cavkaytar ve Diken, 2006, s.33).

2.4.1. Fiziksel Gelişim

Zihinsel yetersizliğe sahip çocukların büyük çoğunluğu fiziksel özellikler ve görünüşleri açısından akranlarından çok farklı değildir; fakat bireylerin engel derecesi arttıkça aralarındaki fiziksel farklılıklar da artmaktadır (Sucuoğlu, 2009, s.169). Hafif düzey zihinsel yetersizliğe sahip çocuklar fiziksel görünüşleriyle akranlarından neredeyse ayırt

edilemezken ağır zihinsel yetersizliğe başka engel durumları (örn. Down sendromu) da eşlik edebileceğinden fiziksel görünüm belirgin biçimde ayırt edilmektedir.

Normal gelişim seyri gösteren çocuklarda olduğu gibi zihinsel yetersizliğe sahip çocuklarda da motor gelişim fiziksel gelişme ile bağlantılı olarak olgunlaşmaktadır. Bu çocuklarda genellikle metabolik ve endokrin bozukluklara ya da genetik mutasyonlara bağlı olarak fiziksel büyüme ve gelişme normal akranlarından daha yavaş ve geride olabilmektedir. Bu durum çocuğun kaba ve ince motor becerileri (denge, hareket ve el becerileri) ile el-göz koordinasyonunu da etkilemektedir (Ersoy ve Avcı, 2001, s.155).

Hafif derecede zihinsel yetersizliği olan çocukların ise görünüş ve motor becerileri genelde normal gelişim gösteren akranlarından farklı değildir. Dolayısıyla hafif düzey zihinsel yetersizliğe sahip çocuklar okul öncesi dönemde akranlarından ayırt edilemezler (Topaloğlu vd, 2003; Aktaran Aral, Gürsoy, 2007, s.131). Hafif düzey yetersizliğe sahip çocukların kaba vücut hareketlerinde bir gecikme görülmezken; ince motor becerilerinde ir yavaşlık söz konusudur (Lynch ve Sımms, 1988, s.48).

2.4.2. Bilişsel Gelişim

Bilişsel yetersizlik zihinsel yetersizliğe sahip çocukların en önemli özelliğidir; çünkü bilişsel yetersizlik bu çocukların tüm gelişim alanlarını etkilemektedir.

Bu çocuklar da pek çok beceriyi normal gelişim gösteren çocuklar gibi öğrenebilirler, ancak öğrenmeleri daha yavaş ve güçtür. Zihinsel yetersizlik arttıkça öğrenme yavaşlar ve zorlaşır. Zihinsel fonksiyonlarındaki gerilikleri kısa sürede fark edilen bu çocukların dikkat süreleri ve ilgileri kısadır. Etkinliklerde çabuk yorulurlar, bir işi sonuna kadar sürdürmede güçlük çekerler. Yönergeleri kolayca anlayamaz ve bunlara uyamazlar. Kendilerine bir şey söylendiğinde dinlemiyormuş, bir şey gösterildiğinde görmüyormuş gibi davranabilirler.

Soyut kavramları, sembolleri ve genellemeleri daha az anlayabilmektedirler (Ersoy ve Avcı, 2001, s.157). Kavram, sembol öğretiminde somut örneklerle sıkça ihtiyaç duyarlar. Öğrendikleri bilgiyi kullanabilecekleri fırsatlarla karşılaşmadıklarında çok çabuk unutma eğilimindedirler.

Motivasyon ile öğrenme arasında önemli bir bağ olduğu düşünülürse zihinsel yetersizliğe sahip çocuklar bir bilgiyi akranlarından daha geç öğrendiklerinden motivasyon seviyeleri de akranlarına oranla daha düşüktür. Zihin engelli çocukların öğrenmeye ilişkin zorluk

yaşadıkları bir diğer alan öğrendikleri bilgileri farklı ortam ve durumlarda genelleymemeleridir (Cavkaytar ve Diken, 2006, s.33).

Duygu ve düşüncelerini açıkça ifade edemezler, başarısızlık karşısında motivasyonları düşer; fakat başarılı oldukları durumlarda ödüllendirilmeyi beklerler. Öğrendikleri bilgiler transfer etmede ve genellemede güçlük çektiklerinden yeni durumlara uymada zorluk çekerler ve bu yüzden yeni durumlardan kaçmayı tercih ederler (İpek 1998, Topaloğlu vd 2003; Aktaran Aral ve Gürsoy, 2007, s.130).

Zihinsel yetersizliğe sahip çocuklar tüm akademik becerilerde yetersizlik gösterirken hafif düzey zihinsel yetersizliğe sahip çocuklar beklenenden daha üst düzeyde okuma becerisine sahiplerdir (Sucuoğlu, 2010, s.142). Çünkü hafif düzey (eğitilebilir) zihinsel yetersizliğe sahip olan çocukların zihinsel gelişimleri akranlarının gelişim seyrini takip eder sadece gelişim hızı ve derecesi akranlarına göre daha yavaştır (MEB, 1972, s.251). Fakat zihinsel yetersizlik hafif düzeyde olsa bile bu çocuklar normal gelişim gösteren akranları seviyesinde öğrenebilmeleri için özel eğitim desteğine gereksinim duymaktadırlar (Ersoy ve Avcı, 2001, s.157).

Hafif derecede zihinsel yetersizliği olan çocuklar, okuma-yazma ve matematik gibi okul ile ilgili temel becerileri kazanabilirler. Uygun iş eğitimi aldıklarında yetişkinlik döneminde uzmanlık gerektirmeyen, basit işlerde çalışabilirler. Ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocukların aksine en az destekle ya da desteğe gereksinim duymadan yaşamlarını sürdürebilirler (Topaloğlu vd, 2003; Aktaran Aral ve Gürsoy, 2007, s.130).

2.4.3. Davranışsal Gelişim

Zihinsel yetersizliğe sahip bireylerin davranışları yetersizliğe sahip olmayan diğer bireylerde olduğu gibi çok çeşitlidir; fakat normal bireylere kıyasla davranış özellikleri hem karmaşık hem de çoktur. Zihinsel yetersizliğe sahip çocuklar, yetersizliği olmayan çocuklara göre daha fazla problem davranış sergilemektedirler; zihin engelinin derecesi arttıkça bu davranışların görülme sıklığı da artmaktadır (Sucuoğlu, 2010, s.162).

Bu noktada bireysel farklılıklar görülebilmektedir. Aynı derecede zihinsel yetersizliğe sahip bireylerden biri daha içine kapanık, sakın, çekingen olabilirken bir diğeri daha hareketli, dikkat çekmeye yönelik hareketler içinde bulunabilir.

Zihinsel yetersizliğe sahip bireylerin geneli duygu ve düşüncelerini açık ve bağımsız olarak ifade etmekte zorlanırlar. Genellikle güvendiği bir kimsenin teşvik ve yardımına ihtiyaç

duyarlar. Soyut düşüncelere uzaktırlar, yakın şeylere ilgi duyarlar ve uzak gelecekle ilgilenmezler, doğru davranışları için ödüllendirilmek isterler (Enç, Çağlar ve Özsoy, 1981, s.251).

2.4.4. Dilsel Gelişim

Şüphesiz ki konuşma ve anlama zekânın fonksiyonelliğine bağlıdır (Lynch ve Simms, 1988 s.48). Normal gelişim gösteren bireylerde olduğu kadar zihinsel yetersizliği olan bireylerde de dil ve konuşma, bu bireylerin anlaması, anlaşılması ve öğrenmesi üzerinde çok etkilidir. Sözlü iletişim kurmayı engelleyen konuşma bozuklukları zihinsel yetersizliğe sahip bireylerde artikülasyon bozuklukları (sesin yerini değiştirme, ses atlama, ses ekleme), ses bozuklukları (sesin frekansında ya da tonundaki bozukluklar), kekemelik gibi akıcılık bozuklukları olarak kendini göstermektedir. Bu bozuklukların düzeyi engelin derecesi ile yakından ilişkilidir. Ağır düzey zihinsel yetersizliğe sahip bireylerde konuşma becerilerini hiç kazanamayıp alternatif iletişim yöntemlerine (bilgisayar destekli programlar, işaret dili vs.) ihtiyaç duyarken; hafif düzey zihinsel yetersizliğe sahip bireylerin çoğunluğu uygun dil ve konuşma işlevlerini kazanmakta ve günlük yaşamlarında kullanabilmektedirler (Sucuoğlu, 2010, ss.143-147). Yani zihinsel yetersizliğe sahip çocukların dil kazanım süreci normal gelişim seyri gösteren akranlarıyla hemen hemen aynı olmasına rağmen, bu gelişim alanı zihin yetersizliğine sahip çocuklarda daha yavaştır (Cavkaytar ve Diken, 2006, s.34).

Yapılan araştırmalarda zihinsel yetersizliği olan çocuklarda dil gelişimi düzeylerinin zekâ yaşı düzeylerinden daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu çocukların alıcı dil düzeyleri ifade edici dil düzeylerinden daha yüksektir (Ersoy ve Avcı, 2001, s.157). Yani anlatılanı anlarlar; fakat kendilerini ifade etmekte zorlanırlar.

Kelime hazneleri zayıftır, sözlü ve yazılı anlatımlarında yetersizlikler görüldüğünden (MEB, 1972, s.251) kelimeleri yanlış kullanırlar, bu yüzden de anlamakta ve anlaşılmakta güçlük çekerler (Güven, 2003, s.77).

2.4.5. Sosyal Duygusal Gelişim

Zihinsel yetersizliği olan bireyler akranları ile aynı psikolojik, sosyal ve duygusal gereksinimlere sahip bireylerdir. Fakat sahip oldukları yetersizlikten ötürü daha az uyumsal davranış sergilemekte ve bu bireyler arasında duygusal ve psikolojik problemler daha sık görülmektedir. Çoğunlukla bilişsel performansları ve akademik başarılarıyla ilişkili olarak

bu bireylerde öğrenilmiş çaresizlik, benlik kavramı geliştirmede zorluk, kendini düzenlemede dışa bağımlı olma, dışsal güdülenme ve denetim odağına ihtiyaç duyma, yaşam sorumluluğu alma ve seçim yapmada zorlanma problemleri görülmektedir (Sucuoğlu, 2010, ss.150-156).

Sosyal anlamda zekâ seviyesi, ilgisi, bilgi seviyesi kendine uygun ve kendilerinden takvim yaşı olarak daha küçük çocuklarla ile iletişim kurmayı ve oynamayı tercih ederler. Grup içinde olduklarında yönetilmeyi beklerler ve grubun liderlik sorumluluğunu almaktan çekinirler. (Enç, Çağlar ve Özsoy, 1981, s.251) Sınıf içinde normal gelişim gösteren akranlarına kıyasla daha az sosyal uyum gösterirler. Uyma ve savunma mekanizmalarına sıkça başvuran bu çocuklar çoğunlukla sıkılgan ve içe dönüktürler (MEB, 1972, s.253).

2.5. Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi ve Tarihçesi

2.5.1. Eğitimlerinin Tarihçesi

Büyük dinler öncesine dayanan dönemde normal gelişim göstermeyen ve farklı bedensel özelliklere sahip bebekler ve çocuklar öldürülmüş ya da kaderine terk edilmişlerdir. Büyük dinlerin yayıldığı dönemde daha çok sevap kazanmak ve günah işlememek inancıyla bu çocuklara acınarak yaklaşmış ve korumaya alınmışlardır. Özel eğitim kavramının oluşmaya başladığı endüstrileşme döneminde bu alanda çeşitli bireysel çalışmalar yapılmıştır. Kaynaştırma (entegrasyon) döneminde ise engelli bireylerle normal gelişim gösteren bireyler bir arada eğitim görmeye başlamıştır (Güven, 2003, s.60).

2.5.2. Öğretim Programları

Zihinsel yetersizliğe sahip bireyler tıpkı akranları gibi eğitim ile kendilerini sosyal ve ekonomik yönden bağımsızlığa kavuşturacak birçok şeyi öğrenebilirler. Fakat bu bireylerin zihinsel yönden algılamada yaşitlarına göre geç ve güç kalmaları onların eğitim yöntemi ile kullanılan araç ve tekniklerde birtakım farklılıklara sebebiyet vermektedir (Özgür, 2013, s.300). Bu farklılıklar sebebiyle yetersizliğe sahip olan öğrencilerin eğitim programları da farklılaşmaktadır. Farklılıklar dikkate alınarak hazırlanan fakat normal gelişim seyri gösteren öğrenciler için hazırlanan programlara oldukça paralel tutulmaya çalışan bu programlar üçe ayrılmaktadır.

- 1- Öğrencinin devam ettiği eğitim kurumunda uygulanan eğitim programı
- 2-MEB tarafından denkliği kabul edilen öğretim programları
 - Eğitilebilir zihinsel yetersizliği olan çocuklar ilköğretim öğretim programı
 - Eğitim uygulama okulu programı
 - İş eğitim okulu programı
- 3-Zihinsel engelli çocukları için hazırlanmış bireyselleştirilmiş eğitim programı

Şekil 1. Zihinsel yetersizliğe sahip olan çocuklar için eğitim programlar

Zihinsel yetersizliğe sahip çocuklar için hazırlanan eğitim programlarının ilki öğrencinin devam ettiği eğitim kurumunda uygulanmakta olan öğretim programlarıdır. Bir diğeri milli eğitim bakanlığı tarafından hazırlanmış öğretim programlarıdır. MEB tarafından hazırlanmış iki program vardır. Bunlardan birisi hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocuklar için hazırlanan ilköğretim öğretim programı, diğeri eğitim uygulama okulu programıdır. Ayrıca iş eğitim okulu programları da bulunmaktadır. Üçüncü program bireyselleştirilmiş eğitim programlarıdır. Bu programlar çocukların eğitim-öğretim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanabilmelerini sağlamak amacıyla hazırlanır (ıkılı, 2014, s.201).

Ağır düzey zihinsel yetersizliğe sahip çocuklar için de eğitim programları hazırlanmaktadır. Bu programlarda işlevsel ve gelişimsel olmak üzere iki model benimsenmiştir. Gelişimsel model gelişimin ilk yıllarında kazanılan becerileri sonraki yıllarda kazanılan becerilerin önkoşulu olduğunu kabul ettiğinden okul öncesi yaş grubuna odaklanır. İşlevsel model ise bireyin takvim yaşına uygun olarak, topluma bağımlılığını azaltan işlevsel becerileri en az kısıtlayıcı ortamda öğretmeye odaklanmaktadır (Özgür, 2013, s.308).

Hafif düzey zihinsel yetersizliğe sahip öğrenciler için ise üç model geliştirilmiştir. Hafif düzey zihinsel engelli çocuklar, özel destek isteyen başka bir engel durumuna sahip olmadıkları takdirde genel eğitim programlarından yararlanabilmekte, gerekli destek sağlandığında özel programlara gereksinim duymamaktadır. Hafif düzey zihinsel yetersizliğe sahip çocuklar için yaşam merkezli model, süreç eğitimi modeli ve akademik model olmak üzere üç farklı öğretim programı geliştirilmiştir. Yaşam merkezli model bu

çocuklar için problemin sosyal davranışlar olduğunu ileri sürer, çocuğun toplumda yaşamı sürdürebilmek için gerekli olan temel ve pratik beceriler ile sosyal davranışları öğrenmesi gerektiğini savunur. Süreç öğretimi modelinde program, akademik becerileri ya da diğer hedef becerileri tek tek öğretmek yerine tüm becerilerin öğretilmesini kolaylaştıracak zihinsel süreçleri öğretmeyi ve motivasyonu artırıcı çalışmalar yapmayı amaçlar. Akademik model ise temel akademik becerilerin geliştirilmesini hedeflemektedir (Sucuoğlu, 2010; Özgür, 2013, s.308).

2.5.3. Eğitim Ortamları

Geçmişten günümüze yetersizliğe sahip bireylere olan bakış açısının değişmesiyle birlikte bu bireylerin eğitim politikalarında da ciddi bir değişme yaşanmıştır. Eskiden evlere mahkûm hayat süren bu bireyler için açılan özel eğitim kurumlarının sayısı giderek artmış; bireylerin kendini toplumdan soyutlamalarının, etiketlenmelerinin önüne geçmek ve normal gelişim gösteren yaşlarıyla aynı ortamda bulunmalarına ortam hazırlayarak sosyalleşmelerini sağlamak amacıyla kaynaştırma eğitime geçilmiştir.

2006 yılında yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 12.maddesinde özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitim kurumlarına yerleştirilirken yerleştirmenin en az kısıtlayıcı ortamdaki en çok kısıtlayıcı ortama doğru yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin sırasıyla

- kaynaştırma eğitimi çerçevesinde normal sınıflar,
- özel eğitim sınıfları,
- gündüzlü özel eğitim okulları,
- yatılı özel eğitim okullarına yerleştirilmeleri öngörülmüştür (Çıkkılı, 2014, s.197).

Kaynaştırma eğitimi yetersizliğe sahip öğrencinin akranları ile genel eğitim sınıflarında eğitim almasıdır. Öğrenci kaynaştırma eğitimi sayesinde arkadaşlarıyla aynı ortamda bulunur ve sosyalleşir. Öğrenci sosyalleşmenin yanında akranlarının aldığı eğitimden de eşzamanlı olarak faydalanır. Bu öğrencilerin farklılıkları göz önünde bulundurularak bireyselleştirilmiş eğitim programları hazırlanır ve öğrencilere bu programa bağlı kalınarak eğitim verilir.

Özel eğitim sınıfları, normal ilköğretim okulları bünyesinde oluşturulan sınıflardır. Bu sınıflar, zihin engelli çocukların genel sınıflarda sunulan öğretimin hızına yetişemedikleri ya da sınıfın program içeriğinin uygun olmadığı durumlarda öğrencinin alındığı sınıflardır.

Öğrenci bu sınıfta bireyselleştirilmiş eğitim alır. Eğitim ve uygulama okulları, genel eğitim programlarından yararlanamayan okul öncesi ve ilköğretim dönemlerindeki zihinsel yetersizliği ağır derecede olan çocuklar içindir. Bu okullarda öğrencilerin öz bakım ve temel yaşam becerilerini geliştirmek amacıyla eğitim uygulanır. İş eğitim merkezleri, eğitim uygulama okullarını bitiren ya da zorunlu eğitim çağı dışında kalan zihinsel yetersizliğe sahip çocuklar içindir. Ayrıca MEB'e bağlı olarak açılmış özel eğitim kurumları da bulunmaktadır (Özgür, 2013, s.306).

Tablo 5.

Özel Eğitim Kurumlarında Okul, Öğrenci ve Derslik Sayısı (2014-2015)

Okul Türü	Okul/ Sınıf/ Kurum	Öğrenci Sayısı	Derslik
Özel Eğitim Örgün Eğitim Toplamı	1254	259,282	6292
Anasınıfı	149	1631	281
Kaynaştırma Eğitimi (Anaokulu)	-	304	-
İlkokul İşitme Engelliler	45	938	230
Ortaokul İşitme Engelliler	45	2065	384
İlkokul Görme Engelliler	16	567	103
Ortaokul Görme Engelliler	16	701	166
İlkokul Ortopedik Engelliler	3	302	66
Ortaokul Ortopedik Engelliler	3	340	14
İlkokul Hafif Düzey Zihinsel Engelliler	40	762	281
Ortaokul Hafif Düzey Zihinsel Engelliler	46	1626	85
Özel Eğitim Uygulama Merkezi (I.Kademe)	247	7389	1884
Özel Eğitim Uygulama Merkezi (II.Kademe)	247	6404	434
İlkokul Uyum Güçlüğü Olanlar	1	9	-
Ortaokul Uyum Güçlüğü Olanlar	1	50	10
Özel Eğitim İlkokulu	28	96	135
Özel Eğitim Ortaokulu	18	81	71
Kaynaştırma Eğitimi İlkokul	-	72,095	-
Kaynaştırma Eğitimi Ortaokul	-	89,887	-
Özel Eğitim Meslek Lisesi (Ortopedik)	2	134	7
Özel Eğitim Meslek Lisesi (İşitme)	19	2066	225
Kaynaştırma Eğitimi Ortaöğretim	-	20935	-

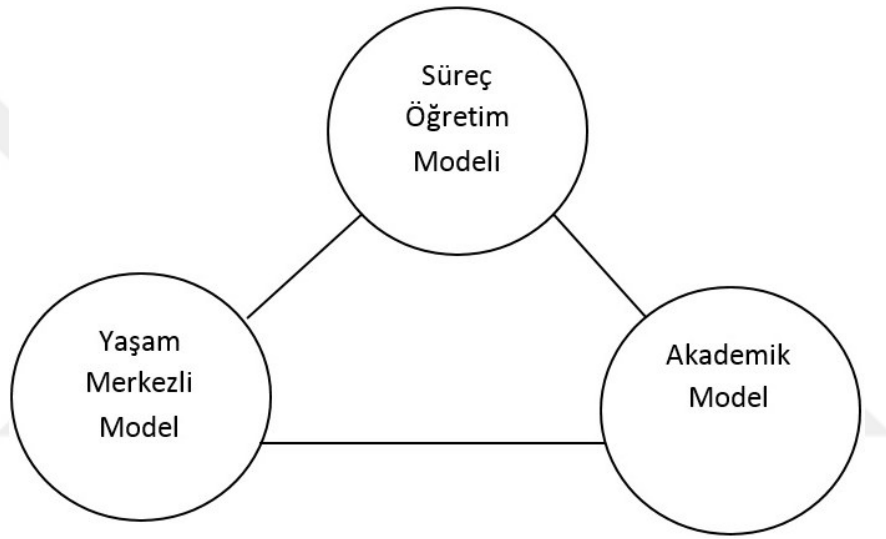
https://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_organ_egitim_2014_2015.pdf adresinden erişilmiştir.

Tablo 5'e bakıldığında yetersizliğe sahip bireylerin örgün şekilde eğitim aldıkları kurumlar özel eğitim okulları, özel eğitim uygulama merkezleri, özel eğitim meslek lisesi, özel eğitim iş uygulama merkezidir. Zihinsel yetersizliğe sahip bireylerin en fazla yararlandığı eğitimin genel eğitim okullarında sürdürülen kaynaştırma eğitimi olduğu görülmektedir.

2.6. Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler İçin Sosyal Bilgiler Dersi

Sucuoğlu (2010)'na göre hafif düzey zihinsel engelli çocuklara yönelik hazırlanan programların genel eğitim programlarından ne derece farklılaşması gerektiği çok sık tartışılan bir konudur. Hafif düzey zihinsel engelli çocuklar, özel destek isteyen başka bir

engel durumuna sahip olmadıkları takdirde genel eğitim programlarından yararlanabilmekte, gerekli destek sağlandığında özel programlara gereksinim duymamaktadır. Bunun yanında bu öğrenciler için yaşam merkezli model, süreç eğitimi modeli ve akademik model olmak üzere üç farklı öğretim programı geliştirilmiştir. Yaşam merkezli modelde program, toplumda yaşamı sürdürebilmek için gerekli olan temel ve pratik becerileri vurgulamaktadır. Akademik modelde temel akademik becerilerin geliştirilmesini hedeflemektedir. Süreç eğitimi modelinde ise program akademik becerileri ya da diğer hedef becerileri tek tek öğretmek yerine tüm becerilerin öğretilmesini kolaylaştıracak zihinsel süreçleri öğretmeyi amaçlar.

Şekil 2. Hafif düzey zihinsel yetersizliğe sahip öğrenciler için geliştirilmiş üç öğretim modeli

Yaşam merkezli modelde program esas problemin sosyal davranışlar olduğu ileri sürülerek dil becerileri, matematik, motor becerilerle birlikte sosyal davranışları öğretmeyi hedefler. Süreç Öğretimi Modelinde problem çözme becerileri ve motivasyonu artırıcı çalışmalar yapılması amaçlanmaktadır. Hafif derecede zihin engelli çocukların en fazla karşı karşıya kaldıkları akademik model okuma ve matematik gibi temel akademik becerilerin geliştirilmesini hedefler ve genel eğitim programlarına oldukça yakındır (Özgür, 2013, s.308).

Tablo 6.

Hafif Düzey Zihinsel Yetersizliğe Sahip Öğrenciler İçin Geliştirilmiş Öğretim Modeline Göre Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Beceriler

Yaşam Merkezli Model	Akademik Model
Sebe- sonuç ilişkilerini belirleme (4.sınıf)	Kanıt tanıma ve kullanma (4.sınıf)
Karşılaştırma yapma (4.sınıf)	Bilgiyi kullanılabilir biçimde yazma (4.sınıf)
Mekânı algılama (4.sınıf)	Tablo, diyagram, grafik okuma (4.sınıf)
Karar verme (4- 7.sınıf)	Kütüphane ve referans kaynaklarını kullanma (4-5.sınıf)
Gözlem (5.sınıf)	Yazılı anlatım (5.sınıf)
Sosyal Katılım (5-6.sınıf)	Estetik (5.sınıf)
Girişimcilik (6.sınıf)	Basit istatistiksel verileri okuma (5.sınıf)
Yaratıcılık (6.sınıf)	Basılı görsel kaynakları kullanma- değerlendirme (5.sınıf)
Araştırma (6.sınıf) İletişim (7.sınıf)	Olgu ve düşünceyi ayırt etme (5.sınıf)
Çıkarımda bulunma (6.sınıf)	Bilimsel genelleme yapma (6.sınıf) Harita okuma ve atlas kullanma (6.sınıf) Grafik hazırlama (7.sınıf)
	Tarihsel olgu ve yorumu ayırt etme (7.sınıf)
	Zaman ve kronolojiyi algılama (7.sınıf)
	Tarihsel empati (7.sınıf)
	Kalıp yargıları fark etme (7.sınıf)

Tablo 6 incelendiğinde; sosyal bilgiler programının içerdiği beceriler ve öğretim amaçları zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilere hem günlük yaşamında hem de akademik yaşamında ihtiyaç duyacağı temel becerileri kazandırmayı hedeflediği için akademik ve yaşam merkezli model programlarına; ayrıca öğrenciyi merkeze alarak, öğrenciye öğrenmeyi öğreterek, bütünsel ve sarmal yaklaşımla vermeyi amaçladığı için de süreç öğretim modeli programına son derece yakındır.

Zihinsel yetersizliği olan bireyler için hazırlanan eğitim programlarının temel hedefinin, bu bireylere bağımsız yaşam becerileri kazandırarak toplumsal yaşama uyum sağlamalarını kolaylaştırmak (Özgür, 2015, s.43) olduğu düşünüldüğünde sosyal bilgiler programında yer alan becerilerin bu amaca çokça hizmet ettiği görülmektedir. Örneğin sosyal bilgiler programının kazandırmayı hedeflediği eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim, karar verme, gözlem yapma, empati gibi beceriler zihinsel yetersizliğe sahip bireylerin bağımsız hareket edebilmeleri ve yaşamlarını sürdürebilmelerinde anahtar role sahip temel becerilerdir.

2.6.1. Destek Eğitim Programı ve Sosyal Bilgiler

MEB Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı (2008), Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren özel eğitim ve

rehabilitasyon merkezlerinde destek eğitime devam eden zihinsel yetersizliği olan bireylerin, verilen özel eğitim hizmetlerinden etkili ve en üst düzeyde yararlanmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Program, ülkemizde zihinsel yetersizliği (ağır, orta, hafif düzeyde) olan bireylerin gelişim alanlarına ait özellikler dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Programda yer alan Sosyal Hayat modülü, Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi konularını kapsamaktadır.

Tablo 7.

Destek Eğitim Programında Yer Alan Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi Konuları

	BÖLÜMLER	KONULAR
HAYAT BİLGİSİ	Sınıfımızı Tanıyalım	Sınıfta Bulunan Araç-Gereçler Sınıf Kuralları
	Sağlıklı Yaşam	Vücudun Ana Bölümleri Duyu Organları Sağlıklı Beslenme Yolları Kaza Türleri Sağlık Kuruluşları
	Yılın Bölümleri	Mevsimler Aylar Haftalar Günler
	Dünyamız ve Gökyüzü	Dünya Güneş Ay Yıldızlar Doğa Olayları
	Çevremizdeki Varlıklar	Canlı ve Cansız Varlıklar Hayvanlar Bitkiler
SOSYALBİLGİL	İletişim	İletişim Araçları İletişim Yerleri
	Atatürk ve Bayrağımız	Atatürk Türk Bayrağı İstiklal Marşı
	Önemli Günler	Ulusal Bayramlar Dini Bayramlar Belirli Gün ve Haftalar
	Yurdumuzu Tanıyalım	Harita Yerleşim Birimleri

Tablo 7' de, hazırlanan destek eğitim programında sosyal bilgiler konularına yer verilme düzeyine bakıldığında hem özel eğitime hem kaynaştırma eğitimine devam eden zihinsel yetersizliği sahip öğrencilerin bağımsız yaşam becerileri ve akademik beceriler kazanabilmeleri açısından sosyal bilgiler dersinin önemli bir işlevi olduğu görülmektedir.

2.7. Zihinsel Yetersizliğe Sahip Öğrencilere Yön, Harita ve Pusula Kavramlarının Öğretimi

Kavramlar eşyaları, olayları, düşünceleri benzer özelliklerine göre gruplandırdığımızda gruplara verdiğimiz adlardır. Kavramlar somut eşya, olay veya varlıklar değil, soyut düşüncelerdir yani gerçek dünyada yalnızca zihnimizde ürettiğimiz kavramların örnekleri bulunmaktadır (MEB, 2005, s.81).

2.7.1. Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kavramlar

Sosyal bilgiler programında yer alan bazı kavramlar disiplinlere göre ayrılarak aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8.

Sosyal Bilgiler Disiplinleri ve Bu Disiplinlere İlişkin Kavramlar

Disiplin	Kavramlar
Tarih	Fetih, göç, ıslahat, kronoloji, kut, reform, Rönesans, saltanat, savaş, tımar sistemi, uygarlık, yüzyıl
Coğrafya	Afet, bölge, coğrafi konum, çevre, doğal kaynak, hava durumu, hava olayı, iklim, kentleşme, kıta, nüfus, ölçek, harita, yer, yön, yerleşme, şehirleşme, ticaret, turizm, ulaşım, ürün,
Yurttaşlık Bilgisi	Bağımsızlık, dayanışma, etkin yurttaş, yurttaşlık, millet, vatan
İletişim	Empati, etkin dinleme, iletişim, etkili reddetme, haberleşme, kitle iletişimi, medya
Antropoloji	Aile, akrabalık, dil, gelenek, değer, kültür, kültürel öge, kanıt, kültürel farklılık, benzerlik farklılık, din, giyim, göç,
Sanat Estetik	Estetik, sanat
Sosyoloji	Sosyal örgüt, grup, kurum, sosyal etkileşim, kurum, meslek, sivil toplum örgütü, vakıf
Psikoloji	Birey, kimlik, sorumluluk, rol, davranış, duygu
Bilim ve Teknoloji	Bilim, birinci elden kaynak, ikinci elden kaynak, teknoloji, telif ve patent, varsayım
Ekonomi	Para, bütçe, istek ve ihtiyaçlar, üretim, dağıtım, tüketim, gelir ve gider, ithalat- ihracat, emek, endüstri, gelir- gider, girişimci, israf, işsizlik, kıtlık, pazar, sermaye, tasarruf, vergi, yatırım
Siyaset Bilimi	Ulusal egemenlik, kamu, kamuoyu, demokrasi, anayasa, cumhuriyet, devlet, katılım, laiklik, liderlik, meşrutiyet, seçim, siyasi güç, yasama, yürütme, yargı

Tablo 8 incelendiğinde sosyal bilgiler dersinin bünyesinde birçok disiplini barındırması sebebiyle çok geniş bir kavram ağına sahip olduğu görülür. Yön, harita ve pusula kavramlarının coğrafya dersi konuları çerçevesinde programda yer alan kavramlardır. Bu üç kavram yön bulma becerisinin kazandırılması sürecinde öğretilmesi gereken önkoşul kavramlardır ve birbiriyle ilişkilidir. Harita ise yön bulma becerisi dışında sosyal bilgiler

dersinin diğer alt disiplinlerinde kullanılan bir kavram olmanın yanında bir materyal görevi de görmektedir. Bu yönüyle diğer iki kavramdan ayrılmaktadır.

2.7.2. Yön, Harita ve Pusula Kavramları

Tablo 9.

Sosyal Bilgiler Programında Yön, Harita ve Pusula Kavramları

Program	Sınıf	Ünite	Kavramlar
Hayat Bilgisi Programı	3.Sınıf	Benim Eşsiz Yuvam	Yön, Kuzey, Güney, Harita, Pusula
	4.Sınıf	Yaşadığımız Yer	Yön, Pusula, Harita, Ölçek, Kroki
Sosyal Bilgiler Programı	5.Sınıf	Bölgemizi Tanıyalım	Harita, Yer- Yön
	6.sınıf	Yeryüzünde Yaşam	Harita, Ölçek
	7.sınıf	Zaman İçinde Bilim	Pusula

Tablo 9 'da gösterildiği gibi yön, harita ve pusula kavramları;

4.sınıf sosyal bilgiler programında “Yaşadığımız Yer” ünitesinde;

- ✓ “Çeşitli yöntemlerle çevresindeki herhangi bir nesnenin kendisine göre bulunduğu yönü bulur.
- ✓ Çevresinde gördüklerini şekil ve şemalarla anlatır.
- ✓ Çizdiği şekil ve şemalarda kullandığı sembolleri açıklayan bir bölüm oluşturur.
- ✓ Çevresindeki bir yerin krokisini çizer.” kazanımlarıyla ilişkili olarak yer almıştır.

5.sınıf sosyal bilgiler programında harita, yer-yön kavramı “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinde;

- ✓ “Türkiye'nin kabartma haritası üzerinde, yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanır.” kazanımıyla ilişkili olarak yer almıştır.

6.sınıf sosyal bilgiler programında yön, harita ve pusula kavramları “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde;

- ✓ “Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
- ✓ Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar
- ✓ Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.

- ✓ Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye'deki iklim tiplerinin dağılışında, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar.” kazanımları ile ilişkili olarak yer almıştır.

Ayrıca 3. Sınıf hayat bilgisi programında yön, kuzey, güney, harita ve pusula kavramları “Benim Eşsiz Yuvam” ünitesinde öğretilmesi planlanan kavramlar arasında yer almaktadır.

2.7.2.1. Yön Kavramı

Sözlük anlamına göre yön, belli bir noktaya göre olan yer, taraf; bir şeyin belli bir noktaya baktığı yan, veçhe; bir yere gitmek için izlenen yol, istikamet anlamlarına gelmektedir (TDK, 2016).

Sanır (2000)'a göre, “Yön, ufuk düzlemi üzerinde sferik koordinatlardan yararlanılarak saptanan doğrultulardır. Bulunulan yerden geçen gök küre meridyeni ile ufuk dairesi çemberinin kesiştiği iki noktadan biri kuzey öbürü güney noktasıdır. Gök kürenin meridyenleri ve kutup noktaları, gözlemcinin başucu noktası ve kutup çevresi yıldızlarından herhangi birinin alt ve üst kulminasyonu noktalarından geçer. Doğu-Batı doğrusunun ufuk dairesi çemberiyle kesiştiği noktalar tam doğu ve batı noktalarıdır.

Yön Belirtme (Yön Saptama, Yön Bulma) ise bir dağa veya tepeye, bir yapıya ya da yeri belli herhangi bir nesneye göre yer ve yön saptama (söz gelimi minarenin sağında, yeşil evin arkasında) bir yana bırakılırsa, yalnız astronomi yöntemleriyle, başka bir deyimle belli gök cisimleri (Güneş, kutup yıldızı vb.) gözlenerek yapılır (Sanır, 2000, s.293).

Yön kavramı 4.sınıf sosyal bilgiler programı içerisinde “Yaşadığımız Yer” ünitesinin “İzci Kampındayız” bölümünde yön ve yön bulma yöntemleri konusuna ilişkin; 5.sınıf sosyal bilgiler programında ise “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinin “Haritanın Dili” bölümünde harita okuma becerisine ilişkin olarak yer almaktadır.

Bu konular çerçevesinde öğrencinin yön kavramını öğrenmesi kısa vadede sosyal bilgiler dersinin akademik amaçlarına erişmesini sağlarken; uzun vadede mekân algılama becerisini kazanarak mekân oryantasyonu, bulunduğu konumu anlama ve bulunduğu mekân içerisinde nesne ilişkileri konusunda öğrenciyi bağımsız kılacaktır.

Bu amaçlar çerçevesinde yön kavramı öğretilirken öncelikle kavramın tanımının anlaşılmasından başlanmalıdır. Bunun için kavram tanımı analiz edilmeli ve tanımı oluşturan her bir parça örneklendirilmelidir. Örnekler verilirken öğretim ilkeleri göz önünde

bulundurulmalı, soyut olan kavramın öğrenciler için somutlaştırılarak verilip öğrenciler tarafından anlaşılması sağlanmalıdır. Öğrencilerin kavramın tanımını kavradıklarından emin olduktan sonra ana ve ara yönlerin öğretimine geçilmelidir. Ana ve ara yönlerin öğretimi tamamlandıktan sonra öğrencilerin öğrendikleri bilgileri pekiştirmeleri açısından önce basit çizimlerle ardından harita üzerinde ve son olarak bulunulan mekân içerisinde ana ve ara yönlerle ilgili pratik yapma imkânı tanınmalıdır.

Öğretmen yapılan etkinlikler sırasında öğrencilere rehber olmalı, tüm öğrencileri aktif tutmalı, öğrencilere sık sık yüreklendirici ve bilgi verici dönütler sağlamalıdır.

2.7.2.2. Harita Kavramı

Kabul edilen genel tanıma göre harita, yeryüzünün tamamının ya da bir kısmının belli bir ölçek dâhilinde küçültülerek bir düzlem üzerine aktarılmasıdır. Şahin (2003)'e göre kabul edilen bu genel tanım harita kavramının sadece bir bölümünü (fiziki) karşılamaktadır. Olması gereken harita tanımı, “yeryüzünün ya da onun bir bölümündeki şekil, olgu ve özelliklerin düzlem üzerinde gösterilmesidir.” şeklinde olmalıdır. Harita insan tarafından kullanılan bir araç olduğu için doğal olarak küçültülmüş olmalıdır bu sebeple tanımda ölçek kavramına ayrıca yer vermeye gerek yoktur.

Diğer harita tanımlarına bakıldığında,

- ✓ “Yeryüzünün ya da bir bölümünün ya da bir gök cisminin veya Gökküresinin belli bir ölçeğe göre küçültülmüş ve az çok yalınlaştırılmış olarak aktarılmış izdüşümüdür (Sanır,2000, s137).
- ✓ “Doğanay (1989)’a göre harita, yeryüzünün seçilmiş bir tarafını temsil eden grafiklerdir. (Taş, 2006)
- ✓ Yıldız (1999, s.2)’a göre “Harita, yer yüzeyinin tümünün ya da bir kısmının, doğal ve yapay özelliklerinin, bir projeksiyon sistemine göre ve belirli bir ölçekte küçültülerek, bir düzlem üzerine izdüşümlendirilmiş, özel işaretler ve tamamlayıcı bilgilerle donatılmış benzeridir.”
- ✓ Harita yeryüzünün bütününün veya bir bölümünün esas alınan bir ölçeğe göre düzlem üzerine aktarılması sonucu elde edilen bir gereçtir (Doğanay, 2002, s.225).

Yapılan tanımlar incelendiğinde harita tanımının ortak özellikleri,

- Yeryüzünün tamamını, bir bölümünü ya da yeryüzünde yer alan doğal ve yapay özelliklerini,

- Bir ölçek dâhilinde küçülterek,
- Düzlem üzerine aktarma, olarak çıkar.

Kısaca yeryüzünün tamamının, bir kısmının ya da yeryüzünde yer alan doğal ve yapay özelliklerin bir ölçek dâhilinde zemin üzerine aktarılmasına harita; yeryüzünün tamamının ya da bir kısmının zemin üzerine küçültülerek aktarılmasına fiziki harita denebilir. Yön bulma becerisinin kazandırılması için fiziki haritalardan faydalandığından bu çalışmada kabul edilen yaygın tanıma göre harita kavramının öğretimi yapılmıştır.

Sosyal bilgiler programı incelendiğinde harita ilköğretim düzeyinde 4.sınıfta; ortaöğretim düzeyinde 5, 6 ve 7. sınıflarda öğretilmesi gereken bir kavram olarak yer almaktadır.

Tablo 10.

Sosyal Bilgiler Programında Harita Kavramı

Sınıf	Ünite	Harita Kavramı
4.sınıf	Yaşadığımız Yer	Günlük Hava Durumu Haritası Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası
	Gezelim Görelim	Dünya Haritası Çeşitli Ülke Haritaları
5.sınıf	Bölgemizi Tanıyalım	Türkiye Fiziki Haritası Türkiye Deprem Haritası Türkiye Nüfus Yoğunluğu Haritası
	Ürettiklerimiz	Türkiye Ekonomik Faaliyetler Haritası
6.sınıf	Yeryüzünde Yaşam	Karayolları Haritası Dünya Haritası Türkiye İklim Haritası
	İpek Yolunda Türkler	Anadolu ve Mezapotamya Uyarlıkları Haritası Orta Asya Haritası Asya Hun Devleti Haritası İslam Devletleri Haritası
7.sınıf	Ülkemizde Nüfus	Türkiye Nüfus Haritası
	Türk Tarihine Yolculuk	İlk Türk Beylikleri Haritası Osmanlı Devleti Haritası

Tablo 10 incelendiğinde harita kavramının Sosyal Bilgiler Programı içerisinde sadece coğrafya konuları ile ilgili bir kavram olmadığı, sosyal bilgiler dersinin diğer alt disiplinlerinde kullanılabilecek bir materyal olduğu görülmektedir. Dolayısıyla harita kavramının öğrenilmesi ile harita okuyabilme ve harita kullanabilme becerileri sosyal bilgiler dersi bağlamında son derece önemlidir.

Ayrıca harita coğrafyanın görselleşmesini sağladığı gibi öğrenciler harita sayesinde ülkelerinin büyüklükleri ve konumlarını rahatlıkla gözler ve birbirleriyle olan ilişkilerinin farkına varır böylece mekân algılama becerileri de gelişir (Ünlü, Üçışık, Özey, 2002).

Fakat harita, görünüş itibariyle somut bir nesne olsa da kavram düzeyinde içinde ölçek gibi kendisinden daha soyut bir kavramı barındırması sebebiyle öğrencilerin anlayabilmeleri açısından oldukça soyut bir kavramdır. Bu sebeple harita kavramının öğretimi yapılırken kavram analiz edilmeli, kavramın ilişkili, ilişkisiz nitelikleri ortaya konulmalı ve kavram örnekleriyle öğretim somutlaştırılmalıdır. Harita becerilerini öğretirken ise kavram öğretiminde olduğu gibi bu defa beceri analizi yapılmalı, öğretilmek istenilen beceri alt becerilere ayrılmalı, öğretim kolaydan zora doğru olacak şekilde sıralanmalı ve öğrenciye öğrendiği bilgiyi kullanabileceği somut yaşantılar sağlanmalıdır.

Bu beceri kazandırılırken kullanılacak harita ve atlaslar öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaşabilecekleri ve pratik olarak kullanabilecekleri türden olmalıdır (Safi, 2010, s.14).

2.7.2.3. Pusula Kavramı

Özellikle denizcilik ve havacılıkta, geodezi çalışmalarında yön saptamak için kullanılan çok önemli bir araçtır. Yerin mıknatıslılığından ve bunun yön belirteciğinden yararlanır (Sanır, 2000, s.228).

Pusula kavramı 4.sınıf sosyal bilgiler programında “Yaşadığımız Yer” ünitesinin yön ve yön bulma yöntemleri konusu içerisinde yer almaktadır. Ayrıca 7.Sınıf sosyal bilgiler programında “Zaman İçinde Bilim?” ünitesinde pusulanın icadına yer verilmiştir. Pusula kavramı mekânı algılama becerisi çerçevesinde bakıldığında sadece yön bulmak için kullanıldığından harita ve yön kavramlarıyla kıyaslandığında daha terimsel ve spesifik bir kavramdır. Dolayısıyla pusula kavramının öğretimi sosyal bilgiler dersinin akademik yönüyle daha ilişkilidir.

Bu çerçevede öncelikle diğer kavramların öğretiminde olduğu gibi pusula kavramının öğretiminde de kavramın ilişkili ve ilişkisiz nitelikleri ortaya konulmalıdır. Öğrencilerin kavramı eşleme düzeyinde öğrendiklerinden emin olduktan sonra kavramın öğretimi ve örneklendirilmesine geçilmelidir.

Yön ve harita kavramlarına nispeten daha somut ve anlaşılır bir kavram olan pusula kavramının öğretiminde basit pusula örneklerinden faydalanılması anlaşılması kavramın öğretimini daha da kolaylaştıracaktır.

Pusulanın öğretiminde sınıfa küçük pusula örnekleri getirilmeli ve öğrencilere dağıtılmalıdır. Öğrencilerin bir süre pusulayı incelemeleri sağlandıktan sonra pusulanın yön bulmada kullanılan bir araç olduğu bilgisi verilmelidir. Kavram öğretimi çerçevesinde

tanımı verildikten sonra pusulayı oluşturan aksamalar gösterilmeli ve bunların işlevlerinden bahsedilmelidir.

Öğrencilerin pusula kavramını tam olarak tanıdıklarından emin olmak için pusula ile ilgili bir takım etkinlikler yaptırılabilir. Örneğin öğrencilerin kendilerini pusula yerine koyarak pusulanın dilinden bu aracı anlatmaları ya da anlatan bir yazı yazmaları istenebilir. Böylece kavramı ne düzeyde anladıkları ortaya konulup varsa kavram yanlışları düzeltilebilir. Ayrıca öğrencilerin sözlü ve yazılı anlatım becerileri geliştirilir ve öğretim sürecine aktif katılımları sağlanmış olur.

2.7.3. Kavram Öğretiminde Doğrudan Öğretim Modeli

Hiçbir öğrenme- öğretme yöntemi tek başına tüm eğitim durumlarına uygun değildir (Sönmez, 2008, s.317). Bu sebeple öğretim yönteminin seçilmesinde içinde bulunulan ortam, zaman, öğretim yapılacak grubun özellikleri ve öğretilmek istenen hedeflerin göz önünde bulundurulması gerekir.

Zihinsel yetersizliğe sahip bireylerin kavramları akranlarına göre daha yavaş ve zor öğrenmektedirler ve yetersizliğin derecesine göre bu zorluk artmakta ya da azalmaktadır. Bu çocuklar hafıza becerileri, dikkat becerileri ve üst düzey bilişsel becerilerindeki zayıflıktan ötürü soyut kavramları öğrenmede sorunlar yaşamaktadırlar (Sucuoğlu, 2010, s.141).

Çalışmanın kavram öğretimi basamağında hedef, zihinsel yetersizliği olan öğrencilere yön bulma becerisi için ön koşul niteliğinde olan yön, harita ve pusula kavramlarını öğretmektir.

Yapılan araştırmalar bu öğrencilerin soyut ve teknik kavramları anlamakta zorlandıklarını ortaya koymuştur (Şeyihoğlu, Akbaş, Kartal 2012, s.21). Soyut bir kavramı öğretilebilir hale getirmek de zekâ geriliğinin derecesine bağlıdır. Bir çocuğun soyut kavramları öğrenmedeki zorluğu devam edebilir. Bazı çocuklar için konu yeterince somut olmayabilir. Ama onların o konuyu öğrenirken fiziki olarak aktif olmaları işlerini kolaylaştırır (Lynch ve Simms, 1988, s.41).

Bu sebeple zihinsel yetersizliği olan çocuklara kavram öğretiminde yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biri Doğrudan Öğretim Yöntemidir. Doğrudan öğretim yöntemi ayrımlı pekiştirme sürecine yer vermesi; bir uyarana yapılan tepkinin pekiştirilip başka bir uyarana yapılan tepkinin pekiştirilmemesi nedeniyle davranışsaldır ve sınıflama, benzerlik ve farklılık süreçlerini de içinde barındırması yönüyle bilişseldir (Kırcaali-İftar vd, 2005, s.7).

Doğrudan öğretim modeli;

- Her öğrencinin bireysel gereksinimlerine göre öğretime katılması gerektiğini,
- Öğrenci ilerlemesini sürekli gözlemlemeyi,
- Öğrencinin ne kadar çok materyalle etkileşime girerse o kadar çok dönüt aldığını,
- Sunulan bilgiler arasına giren zamanı azaltarak öğrencilerin dikkatini derse yoğunlaştırmalarına yardım etmeyi,
- Öğrenci hatalarının hemen ve doğrudan düzeltilmesini,
- Motivasyon önem verilmesini, vurgular (Tuncer, Altunay, 2004, s.12-15).

Doğrudan öğretim modeline göre kavram öğretimi yapılmadan önce kavramın ilişkili ve ilişkisiz nitelikleri belirlenmelidir. Sunum sırasında öğrencinin kavramın ilişkisiz niteliklerinden çok ilişkili niteliklere odaklanması sağlanmalıdır.

Doğrudan öğretim modelinde kavramların sunumu yapılırken bütün örneklerde aynı durum ve cisimlerin kullanılmasına dikkat edilmelidir. Sunum sırasında öğrencilerin benzerlik ve farklılıkları görebilmeleri için birbirine en yakın ve birbirinden en uzak örnekler gösterilmelidir.

Öğrencilerin benzerlik ve farklılıkları gördükten sonra kavramı öğrenip öğrenmedikleri değerlendirilir. Değerlendirme sunumdan hemen sonra yapılır. Değerlendirme sırasında sunulacak örnekler önceden tahmin edilebilir bir sıra izlememelidir. Değerlendirme aşamasında kullanılacak örnekler sunum sırasında kullanılacak örneklerle aynı ya da farklı olabilir. Ayrıca değerlendirme sırasında öğrencinin eksik genelleme yaptığı görülebilir çünkü başlangıç düzeyinde öğrenilen her kavram eksik genelleme tehlikesi taşır. Eksik genelleme öğrencinin kavramı sadece sunulan örneklerle sınırlayarak zihninde şemalandırmasıdır. Bu tehlikenin önüne geçmek için öğretim farklı örneklerle tekrarlanmalıdır. (Tuncer ve Altunay, 2004, s.33-34).

Rosenshine (1986)'e göre doğrudan öğretim altı aşamadan oluşmaktadır:

1. Bir önceki günün çalışmasını değerlendirmek: Bu aşamada öğretmen derse başlamadan önce bir önceki derste öğretilen ilgili becerileri ve ön koşulları tekrar gözden geçirir. Öğretmenler bu aşamada kavram ve becerilerin öğrenilmesinde hatalar görürse ek uygulamalar üretir.
2. Model olma/sunu: Sorumluluğun tamamen öğretmende olduğu bu adımda öğretmen kavram öğretimi yapıyorsa kavram örneklerini sunar, beceri öğretimi yapıyorsa becerinin nasıl uygulandığına model olur. Bilgi sunuyorsa bilgiyi açıklar.

3. Rehberli/yönlendirilmiş uygulama: Öğrenci, model olma aşamasında kendisine sunulan bilgiler, kavramlar ya da becerilerle ilgili uygulamalar yapar.
4. Dönüt ve düzeltme: Öğretmen ders boyunca öğrencilere sorduğu soruların cevaplarını değerlendirir. Yanlış cevapları düzeltir. Öğrencinin verdiği cevaptan emin olmadığı durumlarda öğrenciye cevabının doğru olduğunu belirtmek çok önemlidir. Bu noktada işlem dönütü verilir. İşlem dönütü verirken öğretmen “Evet, bu doğru çünkü... der ve öğrencinin doğru cevabı bulmak için yararlanacağı işlemi yeniden açıklamaya başlar. Böyle bir yeniden öğretme ya da işlem dönütü, cevaptan emin olmadıkları zamanlarda öğrencilerin bazen gereksinim duydukları ek açıklamayı sağlamış olur. Öğrenci bir yanlış yaptığında öğretmenin soruyu basitleştirmesi, ipuçları vermesi ya da konuyu yeniden anlatması uygun olacaktır.
5. Bağımsız uygulama ve araştırmalar: Bu aşamada öğrenciden gerçekleştirilmesi istenen beceri derste yapılanlarla aynı zorlukta olmalıdır. Bu nedenle çalışılacak materyal de aynı özellikleri taşımalıdır.
6. Gözden Geçirme: Öğretilen bilgi, beceri ve kavramlar sık sık gözden geçirilerek öğrencinin unutmamasının önüne geçilmelidir (Aktaran Vayış, 2008, s.16).

Doğrudan Öğretim yöntemine dayalı kavram öğretiminde şu basamaklara dikkat edilmelidir.

1. Kavram öğretimi öğretmen tarafından yönlendirilir.
2. Kavram öğretimi programı, öğrencinin gereksinimine ve kavramın özelliğine göre ayrıntılı olarak basamaklandırılmış öğretim öğeleri içerir.
3. Kavram öğretimi programındaki her bir öğretim basamağıyla ilişkili bir davranışsal amaç yazılır.
4. Kavram öğretimi programındaki her bir öğretim basamağı için, kavramın olumlu ve olumsuz örneklerini içeren öğretim araçları hazırlanır.
5. Öğrencinin işlevde bulunma düzeyinin ve kavram öğretimi uygulamasının etkililiğinin belirlenmesi amacıyla her oturumun başında ve sonunda öğretim programına dayalı bir değerlendirme gerçekleştirilir.
6. Kavram öğrenci tarafından tam olarak öğrenilinceye kadar öğretime devam edilir.
7. Daha sonra benzer kavramların öğretiminde kullanılabilmesi için yinelenebilir öğretim yöntemleri kullanılır.
8. Kavram öğretimini sırasında doğru tepkilere ilişkin öğrenciye dönüt ve pekiştirme sağlanır (Kırcaali- İftar vd., 2005,s.7).
9. Küçük gruplarda Doğrudan Öğretim yapılırken öğrencilerin yanlış tepki vermeleri

durumunda doğru tepki almak için model olunur ve doğru tepkiler almak için ipucu verilir (Rosenberg, Oshea ve Oshea, 1998; aktaran Vayiç,2008).

Doğrudan öğretim modelinde zihin engelli çocuklar için özel olarak düzenlenmiş ortamlarda öğretilebilecek bazı kavramlar şu şekilde gruplandırılmaktadır:

1. Yer Bildiren Kavramlar: üzerinde, arasında, yukarıda, altında...vb.
2. Renk Kavramları: kırmızı, sarı, mavi, yeşil, turuncu... vb.
3. Eylem Bildiren Kavramları: koşmak, zıplamak, basmak, kesmek... vb.
4. Karşılaştırmalı Kavramlar: daha hızlı, daha ağır, daha büyük... vb.
5. En üstünlük Kavramları: en hızlı, en büyük, en ağır... vb.
6. Zıtlık Kavramları: sıcak-soğuk, açık-kapalı, boş-dolu... vb. (Kameenui ve Simmons, 1990; aktaran Tuncer, Altunay,2004)

“Yön Kavramı, Ara ve Ana Yönler” konusu içerisinde yer alan “Doğu, batı, kuzey, güney; kuzeydoğu, kuzeybatı, güneydoğu, güneybatı” kavramları bu sınıflandırma bağlamında değerlendirildiğinde yer bildiren kavramlar grubunda yer almaktadır.

2.8. Yön, Harita ve Pusula Kavramlarının Öğretimi

2.8.1. I. Oturum: Yön, Ana ve Ara Yön Kavramlarının Öğretimi

1. Oturumplanı

A) Biçimsel Bölüm

Tarih	04.02.2015
Ders	Sosyal Bilgiler
Konu	Yön, Ara Yön ve Ana Yön Kavramlarının Öğretimi
Sınıf Düzeyi	6.Sınıf
Süre	40 dk
Yöntem	Doğrudan Öğretim
Değerlendirme	İzleme Testi

Kavram öğretimine başlamadan önce öğrencilerin öğretilmek istenen kavramları ne derece bildiklerini görmek için mutlaka bir ön değerlendirme yapılmalıdır. Bu aşamada öğrencilerin ön bilgisi, “Çocuklar yön nedir?”, “Bana ana yönlerin neler olduğunu söyleyebilir misiniz?”, “Kapının tahtaya göre hangi yönde olduğunu söyleyebilecek olan var mı?” gibi sorularla öğretime başlamadan önce ölçülebileceği gibi, bir ölçme aracı hazırlanarak da ölçülebilir. Öğrencilerin ön bilgisi yoklandıktan sonra öğretilmek istenen kavramla ilgili hedef/kazanım/amaçlar belirlenmelidir. Kazanım belirlerken öğrencilerin ön bilgisine, öğretimin yapılacağı grubun büyüklüğüne ve kavramı öğretmedeki nihai amaca bağlı olarak hedefler alt kazanımlara ayrılabilir.

Örneğin bir sosyal bilgiler öğretmeni kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıfta “Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.” kazanımını çerçevesinde öğretim yapacak olsun. Öğretmenin yapacağı ilk şey sınıftaki öğrencilerin ön bilgisini yoklarken yetersizliğe sahip öğrenciye de konuyla ilgili sorular sormak olmalıdır. Kaynaştırılan öğrencinin ön bilgisinin sınıftaki diğer öğrencilerin ön bilgisi ile yakın düzeyde olduğu görülürse kazanımı alt kazanımlara ayırmaya gerek yoktur.

Fakat kaynaştırılan öğrenci/öğrencilerin ön bilgisi sınıf düzeyinin altındaysa bu kazanımı, “Ölçek kavramını tanımlar.”

“Çeşitli ölçeklerde çizilmiş haritalar arasında ölçeği küçük/büyük haritaları ayırt eder.”

“Ölçeği farklı olan haritalarda değişen özellikler hakkında çıkarımlarda bulunur.” şeklinde daha spesifik hale getirerek öğretim sürecini kazanımın bu haline göre düzenlemelidir.

Ayrıca kazanımı belirlerken hem nitelikli bir öğretim yapabilmeyi hem de öğrencilerin hedefe ne düzeyde ulaştığını ölçebilmeyi kolaylaştırması açısından, hedeflerin ölçülebilir ve gözlenebilir olmasına, zorluk derecesinin ise öğrenci performansı ile paralel olmasına dikkat edilmelidir.

“Yön” Kavramının Öğretimine İlişkin Belirlenen Alt Kazanımlar

Tablo 11.

“Yön” Kavramının Öğretimine İlişkin Belirlenen Hedef/Kazanımlar

Kazanımlar	Bilişsel Basamaklar
1. Yön kavramını tanımlar.	Bilgi
2. Yönlerin güneşin konumuna göre belirlendiğini bilir ve söyler.	Bilgi
3. Ana yönleri söyler, yazar ve gösterir.	Bilgi
4. Ara yönleri söyler, yazar ve gösterir.	Bilgi

Zihinsel yetersizliğe sahip üç öğrencinin yön bulma becerisini kazanabilmeleri için “yön, harita, pusula” kavramlarını öğrenmiş olmaları gerekmektedir; çünkü bu üç kavram yön bulma becerisinin kazanılması için öğrenilmiş olması gereken ön koşul kavramlardır. Öğrencilerin bu ön koşul kavramları ne düzeyde kazandıklarını görmek için hazırlanan ölçme aracıyla performansları ortaya konulmuştur. Yön kavramına ilişkin değerlendirme sonuçları öğrencilerin yön kavramı ile ara ve ana yönlerin neler olduğunu bilmediklerini gösterdiğinden programa bağlı kalınarak bu kavramla ilgili 5 alt kazanım belirlenmiştir. Kazanımlar belirlenirken öğrencilerin seviyesine uygun olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca öğretim sırasında ve sonrasında yapılacak değerlendirme türünü belirlemeye yardımcı olması açısından kazanımların hangi bilişsel basamakta yer aldığı da oturum planında gösterilmiştir.

B) Giriş Bölümü

1. Dikkat Çekme:

Dikkat bir nesneyi, bir bilgiyi ya da herhangi bir şeyi fark etmemiz ve ona yönelmemizin ilk aşamasıdır. Neye dikkat ettiğimiz ve dikkat süremiz ise ilgi ve ihtiyaçlarımızla doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla, herhangi bir yetersizliğe sahip olsun ya da olmasın, her öğrencinin her dersle ve her bilgiyle aynı derecede ilgilenmediğini düşünürsek, öğretmenin nitelikli bir öğretim yapabilmesi için dikkat çekme konusunda iyi bir stratejist olması gerekir.

Dikkat çekme aşamasında öğretmenin “Bugün yön konusunu öğreneceğiz. Evet, yön, bilinen bir yerin başka bir yere göre...”diyerek dikkat çekme ve güdüleme aşamalarını göz ardı edip doğrudan derse başlaması, zaten dikkat süresi kısa olan zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin bir süre sonra dikkatlerinin tamamen dağılmasına ve dersten kopmalarına neden olacaktır.

Bunun yerine öğretmen hem öğrencilerin ön bilgisini yoklamak hem de onların dikkatini derse çekebilmek amacıyla tahtaya bir pusula gülü çizebilir ve bunun ne anlama geldiğini sorabilir ya da öğrencilere: “Bir arkadaşınızın evine giderken kaybolduğunuzu düşünün, gideceğiniz yeri nasıl bulursunuz?” “Daha önce herhangi bir yere gitmek isteyen birine gideceği yerin nerede olduğunu tarif ettiniz mi?”, “Size okulunuzun nerede olduğunu sorsam bana okulunuzun bulunduğu yeri nasıl tarif edersiniz? gibi sorular sorarak derse giriş yapabilir. Böylece öğrencilerin derse katılmalarını sağlayarak onların dikkatini çekmelidir.

2. Güdüleme ve Gözden Geçirme:

Normal zekâ seviyesine sahip öğrencilerde olduğu gibi zihinsel yetersizliğe sahip öğrenciler de bir bilgiyi öğrenmenin onlar için ne işe yarayacağını bildiklerinde sunulan içeriğe daha fazla dikkatlerini verirler. Bu aşamada öğretmen tarafından en fazla yapılan hata öğrenme amaçlarını sıralamaktır. Bunun yerine yapılması gereken şey sunulan içeriğe dikkat çekmek ve bu dikkati sürdürmek için öğrencilerde ihtiyaç oluşturmaktır (Özmen, 2012, s.234).

Örneğin öğretmenin güdüleme ve gözden geçirme aşamasında “Bugün sizlerle yönün ne demek olduğunu öğreneceğiz. Bu dersten sonra yönün ne demek olduğunu, ana ve ara yönleri söyleyebileceksiniz.” demesi öğrencilerin dikkatlerinin çabuk dağılmasına ve

konuya ilgi göstermemelerine neden olacaktır.

Bunun yerine öğretmen “Bugün sizlerle yönün ne demek olduğunu ve ana ve ara yönleri öğreneceğiz. Böylece içinde bulunduğunuz yeri çok daha iyi algılayacaksınız ve hem bir yeri daha kolay tarif edebilecek hem de tarif edilen bir yeri daha kolay bulabileceksiniz.” diyerek öğrencileri güdülemeli ve derse hazır hale getirmelidir.

3. Derse Geçiş:

Derse geçiş aşamasında yön, ara yön, ana yön kavramları öğrencilere sunuş yoluyla öğretim stratejisi çerçevesinde genel hatlarıyla sunulur. Yön kavramının tanımı yapılır. Ara ve ana yönler tanımı yapıldıktan sonra pusula gülü üzerinde gösterilir.

Öğretmen “Bir yer bulmak ya da nerede olduğunu tarif edebilmek için yönlerden yararlanırız. Buna göre yön bir yerin ya da bir nesnenin başka bir yere ya da nesneye göre bulunduğu konumdur. Yönler güneşe göre belirlenir ve ana yönler ve ara yönler olmak üzere ikiye ayrılırlar. Ana yönler doğu, batı, kuzey, güney; ara yönler kuzeydoğu, kuzeybatı, güneydoğu, güneybatıdır. Yönleri pusula gülü üzerinde rahatlıkla görebilirsiniz.” der ve tahtaya bir pusula gülü çizer, yönleri üzerinde gösterir.

“Evet, derste göreceğimiz kavramları tanımanız amacıyla bu kavramların genel tanımlarını yaptık. Bugünkü dersimizde yön kavramını ayrıntılı olarak işleyeceğiz.” diyerek yön kavramı üzerinde yoğunlaşır.

4. Gelişme:

Kavramların genel tanımları yapıldıktan sonra bu bölümde kavram öğretimi yapabilmek için bir yöntem belirlenmelidir.

Her öğrencinin bireysel gereksinimlerine göre öğretime katılması gerektiğini vurguladığı, öğrenci ilerlemesini sürekli gözlemlediği, öğrenci ne kadar çok materyalle etkileşime girerse o kadar çok dönüt aldığı, sunulan bilgiler arasına giren zamanı azaltarak öğrencilerin dikkatini derse yoğunlaştırmalarına yardım ettiği, öğrenci hatalarının hemen ve doğrudan düzeltilmesini ön gördüğü ve motivasyon önem verdiği için (Tuncer, Altunay, 2004, ss.12-15) yön kavramının sunulmasında Doğrudan Öğretim Modeli tercih edilmiştir.

Doğrudan öğretim modelinde zihin engelli çocuklar için özel olarak düzenlenmiş ortamlarda öğretilebilecek bazı kavramlar şu şekilde gruplandırılmaktadır:

1. Yer Bildiren Kavramlar: üzerinde, arasında, yukarıda, altında... vb.
2. Renk Kavramları: kırmızı, sarı, mavi, yeşil, turuncu... vb.
3. Eylem Bildiren Kavramları: koşmak, zıplamak, basmak, kesmek... vb.
4. Karşılaştırmalı Kavramlar: daha hızlı, daha ağır, daha büyük... vb.
5. En üstünlük Kavramları: en hızlı, en büyük, en ağır... vb.
6. Zıtlık Kavramları: sıcak-soğuk, açık-kapalı, boş-dolu... vb. (Kameenui ve Simmons, 1990; aktaran Tuncer, Altunay,2004)

“Yön Kavramı, Ara ve Ana Yönler” konusu içerisinde yer alan “doğu, batı, kuzey, güney; kuzeydoğu, kuzeybatı, güneydoğu, güneybatı” kavramları bu sınıflandırma bağlamında değerlendirildiğinde yer bildiren kavramlar grubunda yer almaktadır.

Ana ve ara yön kavramlarının doğrudan öğretim modeline göre sunumuna geçmeden önce yön kavramının ne demek olduğu öğretilmelidir.

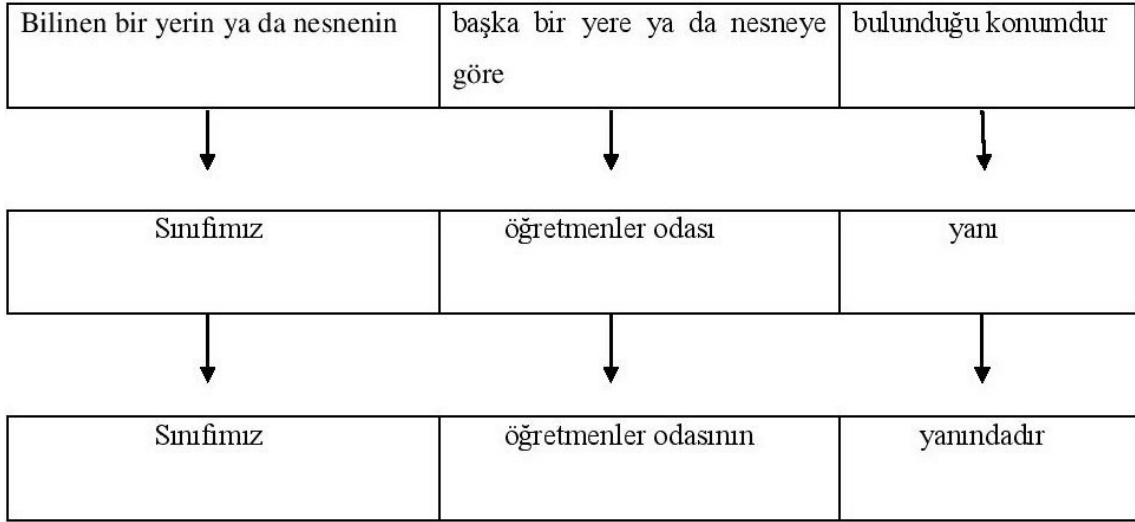
4.1. Yön Kavramının Öğretimi

Yön kavramı “bilinen bir yere göre başka bir yerin bulunduğu konum” şeklinde tanımlanabilir. Bu tanım zihinsel yetersizliğe sahip öğrenciler için ilk aşamada çok karmaşık ve soyut bir cümle olarak gelebilir. Bu noktada öğretmenin yapması gereken tanımları parçalara ayırmak ve örnekler vererek daha anlaşılır hale getirmektir.

Bu aşamada verilecek örneklerin öğretim ilkelerine uygunluğu etkili bir öğretim sağlamak açısından çok önemlidir. Öğretmen birden fazla örnekle açıklanabilecek kavramların daha iyi anlaşılması için;

- Öğrenciye görelilik
- Hayatilik
- İş(aktivite)
- Ekonomiklik
- Güncellik
- Açıklık
- Somuttan soyuta
- Bilinenden bilinmeyene
- Yakından uzağa
- Basitten karmaşığa, ilkelerini sürekli göz önünde bulundurmalıdır.

Öğretmen, “Evet çocuklar, yön bilinen bir yerin ya da nesnenin başka bir yere ya da nesneye göre konumudur. Şimdi bu tanımı biraz daha yakından inceleyelim.” der ve tanımı örneklendirebileceği parçalara ayırır.

Şekil 3. Yön kavramının analizi

Burada verilen örnekte yön kavramının daha iyi anlaşılması için öğretim ilkelerinden “yakından uzağa” ilkesi çerçevesinde öncelikle öğrencilerin içinde buldukları ortam örnek olarak kullanılmıştır.

Öğretmen tahtaya tanımın bölümlere ayrılmış halini verir ve kendi verdiği örneği de aynı şekilde bölümlere ayırır. “Evet, çocuklar şimdi yazdığım örneğe bakın. Bilinen bir yer, içinde bulunduğumuz yer ya da gördüğümüz bir nesne olabilir. Biz bulunduğumuz yeri yani sınıfımızı örnek olarak kullanalım. İkinci kısımda başka bir yer ya da nesne belirleyeceğiz, buraya örnek olarak da öğretmenler odasını yazdım. Sınıfımızın öğretmenler odasına göre bulunduğu konum yani yanında olması da onun yönüdür.” Der ve öğrencilere örneğin anlayıp anlamadıklarını sorar. Ardından “Şimdi sizlerden de benim yaptığım gibi örnekler yazmanızı istiyorum.” diyerek düşünceleri için öğrencilere kısa bir süre verir ve öğrencilerin verdiği örnekleri tahtaya yazar.

Bilinen bir yerin ya da nesnenin	başka bir yere ya da nesneye göre	bulunduğu konumdur	
↓	↓	↓	
Şu anda bulunduğumuz sınıf	öğretmenler odasının	solundadır	
↓	↓	↓	
Ö1	Okulum	evimin	karşısındadır
Ö2	Evim	marketin	sağındadır
Ö3	Kapı	benim	yanımdadır.

Öğretmen öğrencilerin cevaplarını tahtaya yazdıktan sonra “Aferin, teşekkür ederim, çok iyi anladınız.” gibi sözcüklerle öğrencileri pekiştirir. “Şimdi ben size yön nedir diye tekrar sorduğumda yönün ne olduğunu açıklayabilirsiniz.” diyerek öğrencilerin cevap vermelerini ister. Cevapların ardından öğrencileri tekrar pekiştirir.

“Evet, çocuklar yön kavramını artık tanımlayabiliyorsunuz. Şimdi ise yönlerin neye göre belirlendiğini, ana ve ara yönleri öğreneceğiz. Böylece birine evinizin okula göre konumunu tarif ederken yanında, aşağısında vs. demek yerine doğusunda, güneyinde, batısında şeklinde daha doğru tarif edebileceksiniz.” diyerek ara ve ana yönlerin sunumuna geçer.

4.2. Ana Yönlerin Öğretimi

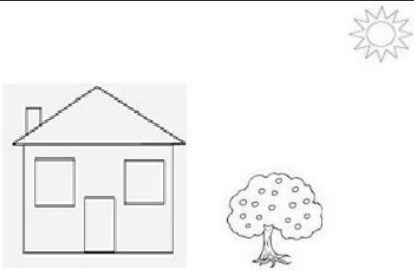
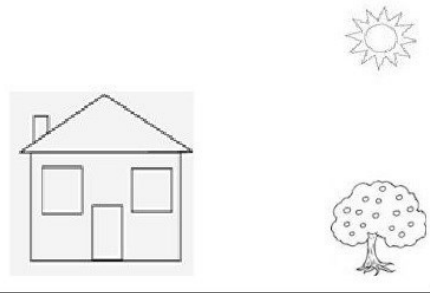

Öğretmen “Yönler güneşe göre belirlenir. Güneşin doğduğu yere “doğu” denir der ve doğrudan öğretim modeline göre ana yönlerin sunumuna geçer.

Sunum sırasında öğrencilere bir nesnenin başka bir nesneye göre konumunu tarif etmeleri için, bir ağaç ve bir ev; ayrıca yönü tayin ederken referans noktası olarak kullanmaları için güneşin çeşitli şekillerde konumlandığı kartlar gösterilir. Öğretmen her yönden önce kendi sunumunu yapar.

Öğrencilere “Şimdi size ağaç evin neresinde diye soracağım. Doğusundaysa doğusunda, doğusunda değilse doğusunda değil cevabını vermenizi istiyorum.” der ve öğrencilere kartları göstererek soruları sorar.

4.2.1. “Doğu” Kavramının Sunumu

Öğretmen “Beni dikkatlice izleyin şimdi ağacın evin doğusunda yer alıp almadığını söyleyeceğim.” der ve öğrencilere üç olumlu bir olumsuz örnek gösterir.

Öğretmenin Sunumu	“Ağaç evin neresinde?”
	Doğusunda
	Doğusunda
	Doğusunda
	Doğusunda değil

Şekil 4. Doğu Kavramının Sunumu

Sunumun ardından öğretmen değerlendirme aşamasına geçer. Aynı kartlarla öğrencilere “Sizlere şimdi ağaç evin neresinde diye soracağım, ağaç evin doğusundaysa doğusunda, doğusunda; değilse doğusunda değil, cevabını vermenizi istiyorum” diyerek öğrencilerin kavramı kazanıp kazanmadıklarını değerlendirir. Bu aşamada öğrencilerin verdikleri cevaplar doğruysa “Aferin, doğru, çok iyi” gibi dönütlerle pekiştirilmelidir.

Değerlendirme aşamasında motivasyonu ve öğrenme hızı iyi olan öğrenciler için her doğru tepkiden sonra pekiştirme kullanılması gerekmez. Çünkü araya giren ödül cümlecikleri sununun temposunu düşürerek öğrencinin unutmasına neden olabilir. Öğrenme hızı daha yavaş ve dış motivasyona ihtiyaç duyan öğrenciler ise “harika, doğru, çok iyi” gibi ödül cümlecikleri kullanılabilir (Tuncer ve Altunay, 2004, s.41).

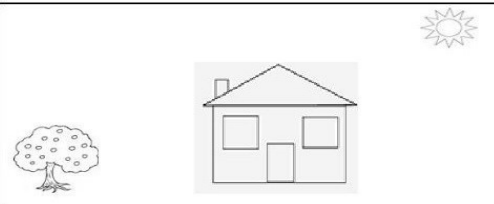

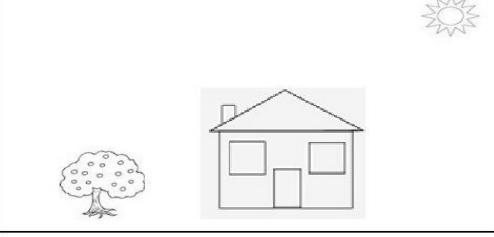

Bu etkinlik sınıfta bulunan herhangi iki nesne aynen yapılabilir. Ancak sunum sırasında nesnelere ya da nesnelere büyüklükleri, renkleri gibi vs. özellikler değiştirilmeden aynen kullanılmasına dikkat edilmelidir. Yine aynı şekilde bir örnekte “Ağaç evin neresinde?” diye sorarken diğer örnekte “Ev ağacın neresinde?” diye sorulmamalıdır. Aksi takdirde kavramın ilişkisiz nitelikleri sürekli değiştirildiğinden, öğrenci ilişkili niteliklere odaklanmakta zorlanacaktır. Ağacın eve göre farklı konumlandırırken öğretmek istenen şey, bir yönün hizasında kalmak şartıyla iki nesne arasındaki uzaklık değişse de birinin diğerine göre bulunduğu yönün değişmeyeceğini öğretmek olduğundan, olumlu örneklerde uzaklık dışında başka bir şey değiştirilmemelidir.

Diğer önemli nokta öğrencilerin eksik genelleme yapıp yapmadıklarını kontrol etmektir. Başlangıç aşamasındaki bir kavram eksik genelleme tehlikesi taşır. Eksik genellemede öğrencinin kavram sunusunda yer alan örnekler dışındaki örneklerde kavramı ayırt edememesi durumu gözlenir. Eklenen olumlu örneklerin olumsuz örnekleri de sunuya eklendiği takdirde sunum karışık bir hal alır. Dolayısıyla sunum bittikten sonra farklı örneklerle öğretim yinelenmelidir (Tuncer ve Altunay, 2004, s.42).

Yani, öğrencilere sadece ev ve ağacın verildiği örnekler gösterildiğinde öğrenci yönün sadece ev ve ağacın olduğu yerlerde bulunacağını düşünebilir. Aynı sunu sırasında farklı nesnelere ve onların olumsuz örnekleri kullanıldığında sunum öğrenci için karmaşık bir hal alabilir. Yapılması gereken şey sunum tamamlandıktan sonra başlangıç aşamasında verilen kavram başka örneklerle yinelenerek geliştirilmelidir.

4.2.2. “Batı” Kavramının Sunumu

Öğretmen “Beni dikkatlice izleyin şimdi ağacın evin batısında yer alıp almadığını söyleyeceğim.” der ve öğrencilere üç olumlu bir olumsuz örnek gösterir.

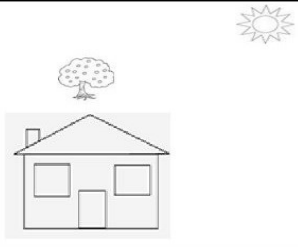
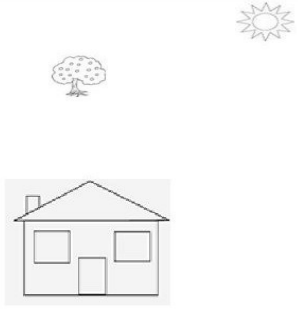

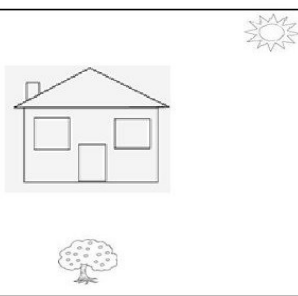
Öğretmenin Sunumu	“Ağaç evin neresinde?”
	Batısında
	Batısında
	Batısında
	Batısında değil

Şekil 5. Batı kavramının sunumu

Sunumun ardından öğretmen değerlendirme aşamasına geçer. Öğrencilere “Sizlere şimdi ağaç evin neresinde diye soracağım, ağaç evin batıdaysa batısında; değilse batısında değil, cevabını vermenizi istiyorum” diyerek öğrencilerin kavramı kazanıp kazanmadıklarını değerlendirir. Bu aşamada öğrencilerin verdikleri cevaplar doğruysa “Aferin, doğru, çok iyi” dönütlerle pekiştirilmelidir.

4.2.3. “Kuzey” Kavramının Sunumu

Öğretmen “Beni dikkatlice izleyin şimdi ağacın evin kuzeyinde yer alıp almadığını söyleyeceğim.” Der ve öğrencilere üç olumlu bir olumsuz örnek gösterir.

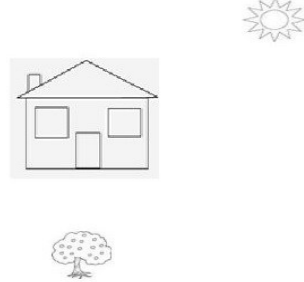
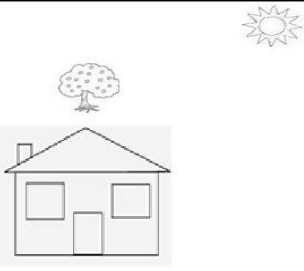
Öğretmenin Sunumu	“Ağaç evin neresinde?”
	Kuzeyinde
	Kuzeyinde
	Kuzeyinde
	Kuzeyinde değil

Şekil 6. Kuzey kavramının sunumu

Ağaç evin neresinde diye soracağım, ağaç evin kuzeyindeyse, kuzeyinde; değilse kuzeyinde değil, cevabını vermenizi istiyorum” diyerek öğrencilerin kavramı kazanıp kazanmadıklarını değerlendirir. Bu aşamada öğrencilerin verdikleri cevaplar doğruysa “Aferin, doğru, çok iyi” dönütlerle pekiştirilmelidir.

4.2.4. “Güney” Kavramının Sunumu

Öğretmen “Beni dikkatlice izleyin şimdi ağacın evin güneyinde yer alıp almadığını söyleyeceğim.” der ve öğrencilere üç olumlu bir olumsuz örnek gösterir.

Öğretmenin Sunumu	“Ağaç evin neresinde?”
	Güneyinde
	Güneyinde
	Güneyinde
	Güneyinde değil

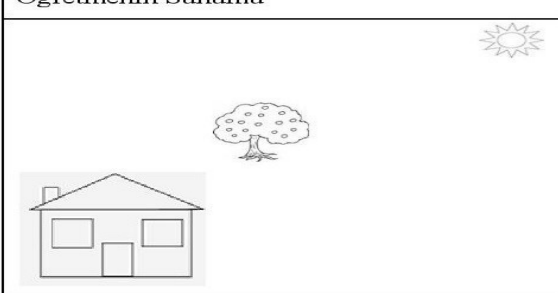
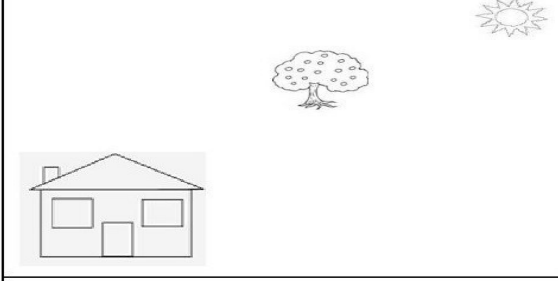
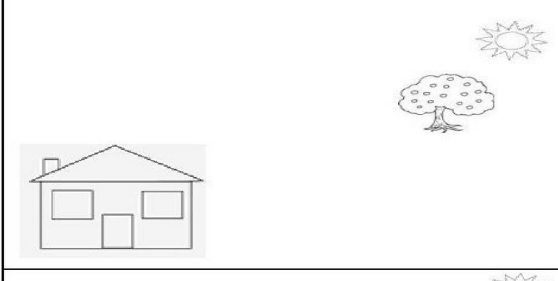

Şekil 7. Güney Kavramının Sunumu

Ağaç evin neresinde diye soracağım, ağaç evin güneyindeyse, güneyinde; değilse güneyinde değil, cevabını vermenizi istiyorum” diyerek öğrencilerin kavramı kazanıp kazanmadıklarını değerlendirir. Bu aşamada öğrencilerin verdikleri cevaplar doğruysa “Aferin, doğru, çok iyi” dönütlerle pekiştirilmelidir.

4.3. Ara Yönlerin Öğretimi

4.3.1. “Kuzeydoğu” Kavramının Sunumu

Öğretmen “Beni dikkatlice izleyin şimdi ağacın evin kuzeydoğusunda yer alıp almadığını söyleyeceğim.” Der ve öğrencilere üç olumlu bir olumsuz örnek gösterir.

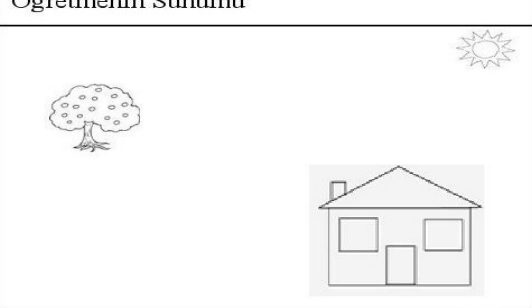
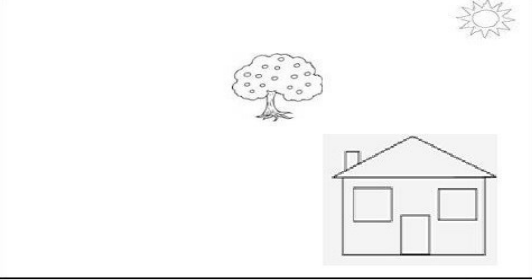
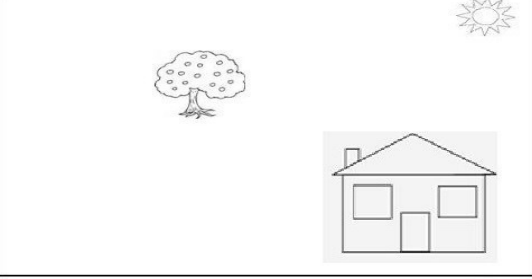

Öğretmenin Sunumu	“Ağaç evin neresinde?”
	Kuzeydoğusunda
	Kuzeydoğusunda
	Kuzeydoğusunda
	Kuzeydoğusunda değil

Şekil 8. Kuzeydoğu Kavramının Sunumu

Sunumun ardından öğretmen değerlendirme aşamasına geçer. Öğrencilere “Sizlere şimdi Ağaç evin neresinde diye soracağım, ağaç evin kuzeydoğundaydı kuzeydoğusunda değilse kuzeydoğusunda değil, cevabını vermenizi istiyorum” diyerek öğrencilerin kavramı kazanıp kazanmadıklarını değerlendirir. Bu aşamada öğrencilerin verdikleri cevaplar doğruysa “Aferin, doğru, çok iyi” dönütlerle pekiştirilmelidir.

4.3.2. “Kuzeybatı” Kavramının Sunumu

Öğretmen “Beni dikkatlice izleyin şimdi ağacın evin kuzeybatısında yer alıp almadığını söyleyeceğim.” Der ve öğrencilere üç olumlu bir olumsuz örnek gösterir.

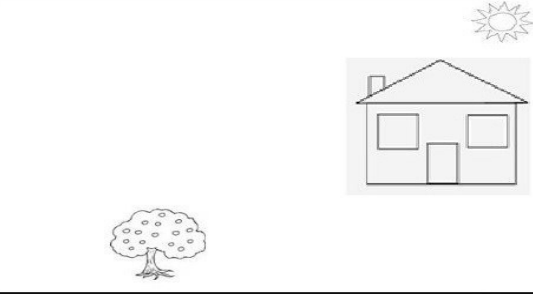
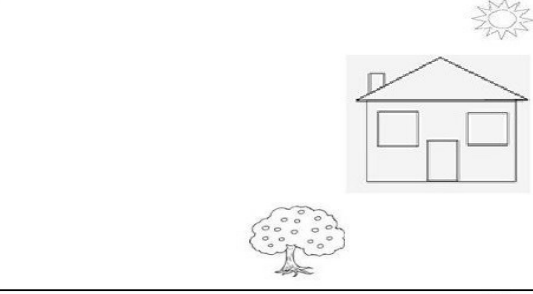
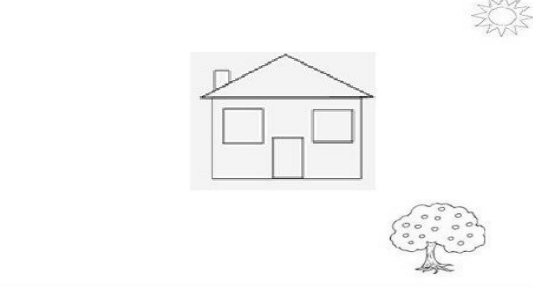
Öğretmenin Sunumu	“Ağaç evin neresinde?”
	Kuzeybatısında
	Kuzeybatısında
	Kuzeybatısında
	Kuzeybatısında değil

Şekil 9. Kuzeybatı kavramının sunumu

Sunumun ardından öğretmen değerlendirme aşamasına geçer. Öğrencilere “Sizlere şimdi Ağaç evin neresinde diye soracağım, ağaç evin kuzeybatındaysa kuzeybatısında; değilse kuzeybatısında değil, cevabını vermenizi istiyorum” diyerek öğrencilerin kavramı kazanıp kazanmadıklarını değerlendirir. Bu aşamada öğrencilerin verdikleri cevaplar doğruysa “Aferin, doğru, çok iyi” dönütlerle pekiştirilmelidir.

4.3.3. “Güneybatı” Kavramının Sunumu

Öğretmen “Beni dikkatlice izleyin şimdi ağacın evin güneybatısında yer alıp almadığını söyleyeceğim.” Der ve öğrencilere üç olumlu bir olumsuz örnek gösterir.

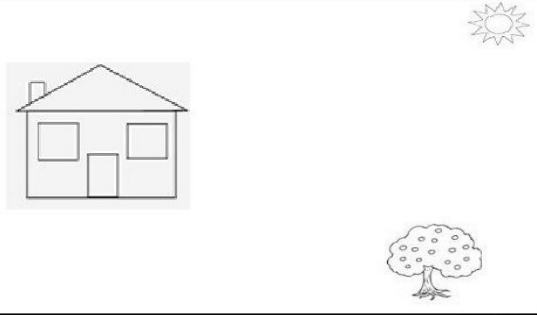
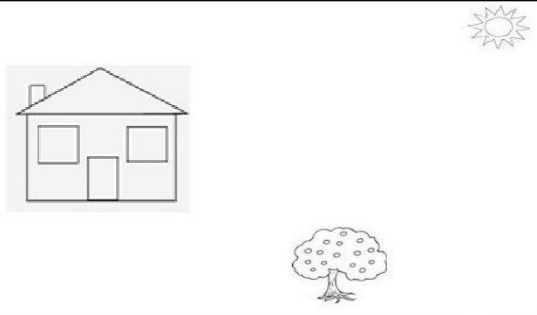
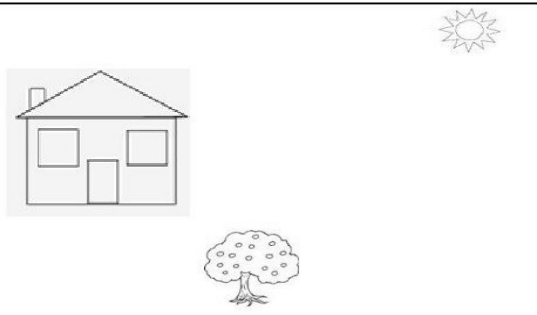
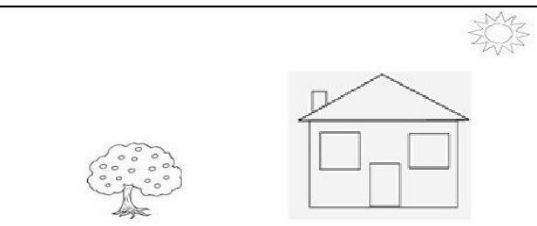
Öğretmenin Sunumu	“Ağaç evin neresinde?”
	Güneybatısında
	Güneybatısında
	Güneybatısında
	Güneybatısında değil

Şekil 10. Güneybatı kavramının sunumu

Sunumun ardından öğretmen değerlendirme aşamasına geçer. Öğrencilere “Sizlere şimdi Ağaç evin neresinde diye soracağım, ağaç evin güneybatındaysa güneybatısında; değilse güneybatısında değil, cevabını vermenizi istiyorum” diyerek öğrencilerin kavramı kazanıp kazanmadıklarını değerlendirir. Bu aşamada öğrencilerin verdikleri cevaplar doğruysa “Aferin, doğru, çok iyi” dönütlerle pekiştirilmelidir.

4.3.4. “Güneydoğu” Kavramının Sunumu

Öğretmen “Beni dikkatlice izleyin şimdi ağacın evin güneydoğusunda yer alıp almadığını söyleyeceğim.” Der ve öğrencilere üç olumlu bir olumsuz örnek gösterir.

Öğretmenin Sunumu	“Ağaç evin neresinde?”
	Güneydoğusunda
	Güneydoğusunda
	Güneydoğusunda
	Güneydoğusunda değil

Şekil 11. Güneydoğu kavramının sunumu

Sunumun ardından öğretmen değerlendirme aşamasına geçer. Öğrencilere “Sizlere şimdi Ağaç evin neresinde diye soracağım, ağaç evin güneydoğusundaysa güneydoğusunda; değilse güneydoğusunda değil, cevabını vermenizi istiyorum” diyerek öğrencilerin kavramı kazanıp kazanmadıklarını değerlendirir. Bu aşamada öğrencilerin verdikleri cevaplar doğruysa “Aferin, doğru, çok iyi” dönütlerle pekiştirilmelidir.

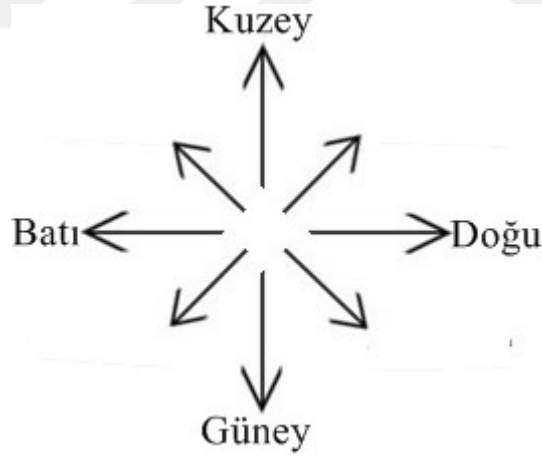
Ağaç evin neresinde diye soracağım, ağaç evin güneydoğusundaysa güneydoğusunda; değilse güneydoğusunda değil, cevabını vermenizi istiyorum” diyerek öğrencilerin kavramı kazanıp kazanmadıklarını değerlendirir. Bu aşamada öğrencilerin verdikleri cevaplar doğruysa “Aferin, doğru, çok iyi” dönütlerle pekiştirilmelidir.

Öğretmen sunum sonunda öğrencilere yön ile ilgili sorular yöneltir. Öğrencilerin eksik genelleme yaptıklarını görürse öğretimi tekrarlar, aksi halde diğer oturuma geçer.

5. Sonuç

Yön kavramının sunumu yapıldıktan sonra öğretmen konuyu özet niteliğinde tekrar eder. “Evet, çocuklar bu dersimizde yön kavramının ne olduğunu öğrendik. Yön bir yerin ya da nesnenin başka bir nesneye ya da yere göre bulunduğu konumdur. Yönler güneşe göre belirlenir.” der ve devam eder.

Ana ve ara yönleri göstermek için tahtaya bir pusula gülü çizer. Pusula gülü üzerinde önce ana yönleri sonra ara yönleri gösterir ve ardından her ikisini aynı şekil üzerinde göstererek açıklar.

Şekil 12. Ana yönler

Ana yönlerin neler olduğunu tekrar hatırlayalım.” diyerek şekil üzerinde ana yönleri gösterir. Öğrencilerin de tahtaya çizilen pusula gülü üzerine ana yönleri yazmalarını ister.

Şekil 13. Ara yönler

“Ara yönlerin neler olduğunu tekrar hatırlayalım” diyerek şekil üzerinde ara yönleri tekrar gösterir. Öğrencilerin de tahtaya çizilen pusula gülü üzerine ara yönleri yazmalarını ister.

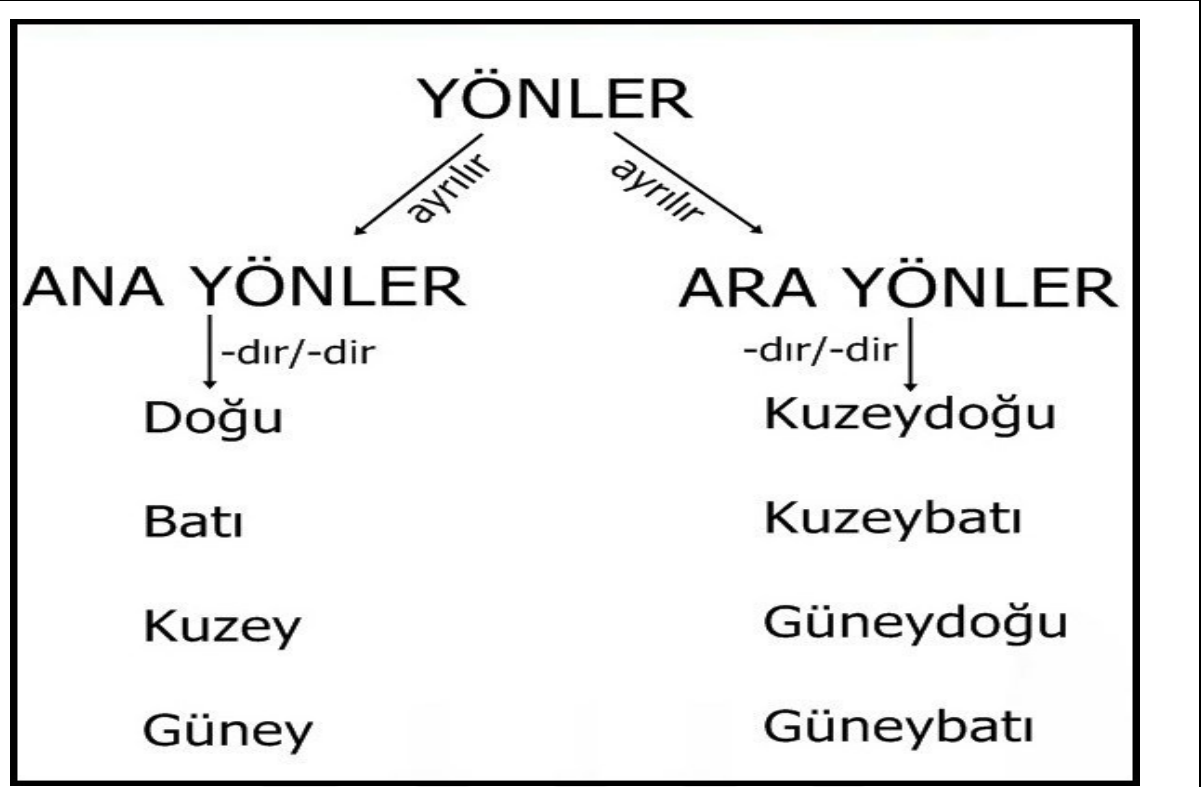
Şekil 14. Yönler

Ara ve ana yönleri şekil üzerinde gösterdikten sonra tüm yönleri pusula gülü üzerinde tekrar gösterir.

Bu aşamadan sonra öğrencinin öğrendiği bilgileri kodlayarak uzun süreli belleğe göndermesini sağlamak için kavram haritası kullanılabilir.

Kavram haritaları bir kavramı, onun alt kavramlarını ve kavramların birbirleriyle olan ilişkilerini görmesini sağlayarak öğrencinin anlamlı kodlamalar yapmasını kolaylaştıran şemalardır (Senemoğlu, 2005, s.527).

Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin sunulan kavram haritasını anlayabilmeleri için oluşturulan harita sade tutulmalıdır. Kavramlar arasındaki ilişkiler belirgin şekilde gösterilmelidir. Kavramlardan en genel olanı en üste yazılır ardından ilişkili kavramlar hiyerarşik şekilde sıralanır.

Şekil 15. Kavram Haritası Örneği: Yönler

6. Değerlendirme

Kavram sunumları yapıldıktan sonra öğrencilerin öğrenmelerinin pekişmesini sağlamak için konuyla ilgili birkaç etkinlik yapılır. Etkinlikler öğrenci seviyesine uygun olmalı yönerge ile sunulmalıdır. Gerek duyulursa öğrencilere etkinliğin nasıl yapılacağı sözlü olarak da açıklanmalıdır. Etkinlik aşamasında öğrenciler bir arada bulunmalı ve işbirliği yapmalarına izin verilmelidir (Etkinlik 1).

Öğrencilerin belirlenen hedefleri kazanma düzeylerini görmek için izleme testi yapılır (İzleme Testi 1). Öğrenciler kavramı kazandıysa bir sonraki oturuma geçilir, aksi takdirde eksik öğrenmeler tamamlanır.

2.8.2. II. Oturum: Pusula ve Harita Kavramlarının Öğretimi

II. Oturum Planı

A) Biçimsel Bölüm

Tarih	11.02.2015
Ders	Sosyal Bilgiler
Konu	Pusula ve Harita Kavramlarının Öğretimi
Sınıf Düzeyi	6.Sınıf
Süre	40 dk
Yöntem	Doğrudan Öğretim
Değerlendirme	İzleme Testi

Tablo 12.

“Harita” ve “Pusula” Kavramlarının Öğretime İlişkin Alt Kazanımlar

Kazanımlar:	Bilişsel Basamaklar:
1. Pusula kavramını tanımlar	Bilgi
2. Pusula ile yön bulmanın yön bulmada en güvenilir yöntem olduğunu bilir ve söyler.	Bilgi
4. Harita kavramını tanımlar.	Bilgi
5. Haritaların yön bulmada kullanıldığını bilir.	Bilgi
6. Haritada yön okunun önemini bilir ve söyler.	Bilgi
7. Harita üzerinde bir yerin (şehir, deniz, dağ... vb.) başka bir yere göre konumunu bilir ve söyler.	Kavrama

B) Giriş Bölümü

1. Dikkat Çekme:

Öğretmen bu aşamada;

a) Öğrencilerin dikkatini derse çekmek için sorular yöneltebilir.

“Daha önce hiç harita çizmeyi denediniz mi?”,

“Pusulanın nasıl bir araç olduğunu bana tarif eder misiniz?”

“Daha önce pusula gördünüz mü /kullandınız mı?”

b) Öğrencilerin önbilgilerini yoklamak için sorular yöneltebilir.

“Haritalar ne işimize yarar?”,

“Neden pusula kullanırız?”,

“Kimler sıklıkla pusula kullanır?” gibi sorular sorar.

c) Sınıfa çeşitli materyaller getirerek öğrencilerin ilgisini çekebilir.

Sınıfa bir harita getirerek öğrencilerin incelemesini isteyebilir. Öğrencilere basit bir harita yapbozu vererek doğru şekilde birleştirmelerini isteyebilir. Pusulanın nasıl icat edildiği ile ilgili bir hikâye uydurmalarını isteyebilir.

2. Güdüleme ve Gözden Geçirme:

Öğretmen güdüleme basamağında öğrencilerin harita ve pusula kavramlarını öğrendiklerinde bu öğrenmenin ne işlerine yarayacağını açık ve anlaşılır şekilde dile getirmelidir.

“Çocuklar bu dersimizde harita ve pusula kavramlarının ne demek olduğunu öğreneceğiz. Sizinle harita ve pusulayı inceleyeceğiz. Bunların ne olduğunu ve nasıl kullanıldığını öğrendiğinizde bu araçları kullanarak yönünüzü ve gideceğiniz yeri kolaylıkla bulabileceksiniz.” der ve öğrencileri motive ederek ders boyunca ne öğrenecekleri konusunda onlara bilgi verir.

3. Derse Geçiş:

Bu basamakta öğretmen konuyu genel hatlarıyla öğrencilere sunar. “Evet, az önce bu dersimizde harita ve pusula kavramlarının ne olduğunu öğreneceğimizi söylemiştik. Çocuklar harita, dünyanın tamamının ya da bir bölümünün belirli bir oranla küçültülerek kâğıt üzerine aktarılması, çizilmesidir. Pusula ise bizim yönümüzü bulmada kullandığımız araçtır.” diyerek kavramlar hakkında genel bir fikir verir.

“Şimdi sırasıyla pusula ve ardından harita kavramlarını biraz yakından inceleyelim.” der ve dersin ana kısmına geçer.

4. Gelişme:

Öğretmen bu adımda öğreteceği kavramın analizini yapmalıdır.

Kavram analizi kavramın ilişkili ilişkisiz niteliklerinin, taksonomik düzeyinin ortaya konulmasıdır ve öğretmen bu sayede öğretime hangi bilgi parçası ile başlayacağını, öğretim sırasında hangi aşamaları izleyeceğini belirler (Avcıoğlu, 2013, s.158). Ders planının biçimsel bölümünde belirlenen kazanımların taksonomik düzeylerinin bilinmesi bu açıdan önem taşımaktadır.

Kavramın ilişkili nitelikleri kavramı tanımlayan ve onun benzer özelliklerini oluşturan; ilişkisiz nitelikler ise kavramı tanımlamayan ancak kavramın yapısında olan niteliklerdir. Analiz yapılırken ilişkili ve ilişkisiz niteliklerin ayrılması güçleştikçe öğrencinin kavramı öğrenmesi zorlaşır. Bu sebeple ilişkisiz nitelikler iyi belirlenmeli ve somutlaştırılmalıdır (Avcıoğlu, 2013, s.159).

Öğretmen bu çerçevede harita ve pusula kavramlarının ilişkili, ilişkisiz niteliklerini belirler.

Tablo 13. *Pusula Kavramının İlişkili-İlişkisiz Nitelikleri*

Kavram	Pusula
İlişkili nitelik	Bir ucu renkli manyetik bir iğne içermesi, yuvarlak bir kapsüle sahip olması vs.
İlişkisiz nitelik	Farklı malzemeden yapılması, farklı büyüklükte olması, farklı amaçlar için kullanılması vs.

Tablo 14. *Harita Kavramının İlişkili- İlişkisiz Nitelikleri*

Kavram	Harita
İlişkili nitelik	Dünyanın tamamını ya da bir kısmını içermesi, bir ölçeğe sahip olması, bir yüzey üzerine aktarılması
İlişkisiz nitelik	Farklı malzemeden yapılması (Kabartma harita vs.), farklı büyüklükte olması, farklı amaçlar için kullanılması (fiziki, beşeri, siyasi harita vs.)

Materyal ya da örnek olarak tercih edilecek olan harita ve pusulaların ilişkisiz nitelikler yönünden değil, ilişkili nitelikler yönünden birbirine yakın olması tercih edilmelidir.

Öğretmen kavramın ilişkili ve ilişkisiz niteliklerini belirlendikten sonra öğrencilerin kavramı eşleme düzeyinde öğrenip öğrenmediklerine bakmalıdır.

Eşleme eş(aynı) nesnelerin bir araya getirilmesidir. Öğrenci eşleme sayesinde nesnelerin ortak ve farklı olan yönlerini öğrenirler. Kavram eşleme düzeyinde öğrenilmemişse kavram öğretimi gerçekleşmez (Avcıoğlu, 2013, s.163).

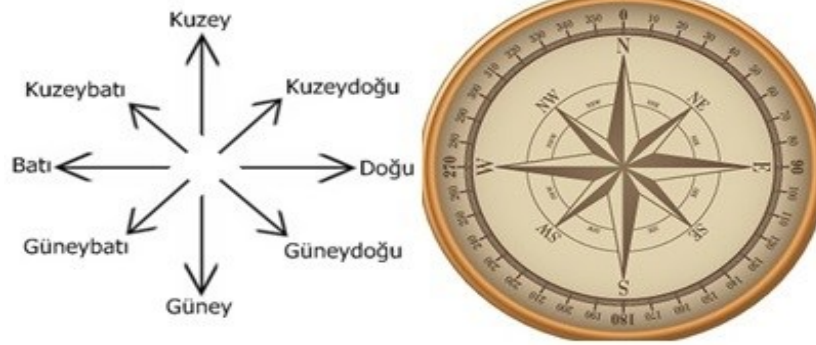
Öğretmen öğrencilerin kavramları eşleme düzeyinde bildiklerinden emin değilse bunu ölçmek için öğrencilere harita ve pusula kavramlarının olumlu ve olumsuz örneklerini sunarak öğrencilerden örneklere bakarak ortak ve farklı yönleri keşfetmelerini bekleyebilir. Öğrencilerin kavramı eşleme düzeyinde öğrendiklerinden emin olduktan sonra kavramın öğretimine geçmelidir.

4.1. Pusula Kavramının Öğretimi

Nispeten daha somut ve basit bir kavram olan pusulanın öğretiminde yapılması gereken en önemli şey öğrencilere pusulanın ne olduğunu göstermektir. Bu sebeple öğretmen sınıfa çeşitli basit pusula örnekleri getirir.

“Çocuklar şimdi sizlere pusula vereceğim, pusulaları dikkatli bir şekilde incelemenizi istiyorum.” der ve öğrencilere incelemeleri için biraz süre verir. Ardından pusulanın ne olduğunu açıklar.

“Pusula yön bulmak için icat edilmiş bir araçtır. Sizinle yön konusunu işlerken pusula gülü çizmiştik. Ben pusula gülünü tekrar çizeceğim sizler de elinizdeki pusularla çizdiğiniz şekli karşılaştırın.” der ve pusula gülünü öğrencilerin görebileceği şekilde tahtaya çizer.

Şekil 16. Pusula Gülü ve Pusula

“Çocuklar çizdiğim pusula gülü ile pusula gösterilen yönler arasındaki tek fark pusula da yönlerin İngilizce yazılmış olmasıdır. Yani orada gördüğünüz harfler yönlerin İngilizce karşılıklarının ilk harfleridir.” diyerek devam eder.

Şekil 17. Pusulanın Yapısı

“Dünyanın kuzeyinde büyük bir mıknatıs olduğunu düşünün. Pusulanın renkli ucunda da küçük bir mıknatıs vardır. Böylece büyük mıknatıs küçük olanı çekecektir. Bu yüzden pusula da yer alan mıknatıslı iğnenin renkli ucu daima kuzeyi gösterir.”

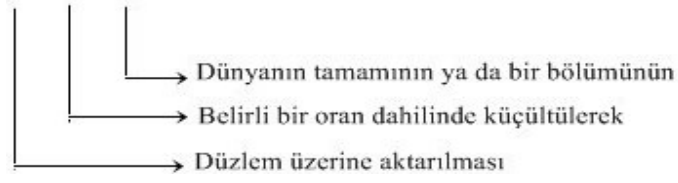
“Pusula yön bulmamızı sağlar demiştik. Peki, kimler pusulaya ihtiyaç duyar, biliyor musunuz?” der. Öğrencilerden gelen cevapları pekiştirir ve pusulanın kullanım alanlarından bahseder.

“Denizciler, havacılar, izciler, madenciler, haritacılar, ormancılar, dağ sporu yapan sporcular pusulayı en çok kullananlardır. Pusula da bu kullanım alanlarına göre değişebilir. Örneğin gemilerde çok daha büyük pusulalar kullanılırken izciler daha küçük ve kolay taşınabilir pusulalar kullanırlar.”

4.2. Harita Kavramının Öğretimi

Zihinsel yetersizliği sahip olan çocukların soyut ve karmaşık kavramları öğrenmekte zorlandıkları düşünülürse bu çocuklara kavram öğretiminde yapılacak en önemli şey kavramı sade ve anlaşılabilir parçalara ayırarak öğretim yapmaktır. Dolayısıyla öğretmen harita kavramını öğretmeden önce kavramı anlaşılır şekilde analiz etmelidir.

Harita

Şekil 18. Harita kavramının analizi

Öğretmen kavramı oluşturan parçaları öğrencilerin görebileceği şekilde tahtaya yazar ve öğrencilerden bir kez okumalarını ister. Ardından bu parçaları örneklendirerek aktarmaya başlar.

Öğretmen öğrencilere “Çocuklar haritalarda nereler çizilir?”, “Dünya bir kâğıda sığar mı?”, “Dünyayı bir kâğıda nasıl sığdırabiliriz?” gibi sorular yöneltir. Öğrencilerin cevaplarını aldıktan sonra onları pekiştirir ve öğrencilere harita örnekleri gösterir.

“Şimdi sizlerden bu haritayı biraz incelemenizi istiyorum.” diyerek öğrencilere bir ilin haritasını verir ve öğrencilerin incelemeleri için biraz bekler. Burada her öğrenciye ayrı ayrı harita vermek yerine üç-dört öğrenciye bir harita verilmelidir. Burada amaç öğrencilerin düşüncelerini birbirleriyle paylaşmalarını sağlamak ve iletişim becerilerini kuvvetlendirmektir.

Şekil 19. Ankara İli Haritası

Öğrenciler haritayı inceledikten sonra öğretmen “Bu harita nereye ait?”, “Harita üzerinde neler görüyorsunuz?” gibi sorular sorar, öğrencilerin cevaplarını aldıktan sonra cevapları pekiştirir ve devam eder. “Çocuklar sizin de söylediğiniz gibi bu harita Ankara ilinin haritası, Ankara dünyanın bir bölümüdür ve gördüğünüz gibi kâğıt üzerine çizilmiş.” der ve harita üzerinde öğrencilerin dikkat etmeleri gereken yerleri vurgular.

“Çocuklar bir haritanın ne haritası olduğunu anlamamız için ilk bakmamız gereken yer başlıktır. Başlık bize harita hakkında bilgi veren en önemli işarettir. Başlık genellikle haritanın üstünde yer alır.”

Şekil 20. Haritada başlık gösterimi

“Haritada birçok anlama gelen farklı işaretler görürsünüz. Bütün işaretlerin ne anlama geldiğini harita üzerine yazarsak harita çok karışık görünür. Bu yüzden haritalarda bu işaretlerin anlamlarının yazıldığı küçük bir kutucuk vardır. Bu kutucuğa haritanın dili (lejant) denir. Haritayı doğru anlamak için haritanın dili mutlaka okunmalıdır.”

Şekil 21. Haritada lejantın gösterimi

“Çocuklar bir kâğıttan daha küçük olan şeyleri kâğıda aynı boyutlarıyla çizebilirsiniz. Örneğin elinizdeki kalemi, silgiyi aynen kâğıda çizebilirsiniz, hatta elinizi bile... Fakat bir kâğıttan daha büyük olan şeyleri bir kâğıda ya da herhangi bir yüzeye sığdıramazsınız. Örneğin top oynadığınız sahayı, yaşadığınız mahalleyi, ülkenizi ya da dünyayı bir kâğıda aynı boyutlarıyla sığdırmanız mümkün değildir. Onları çizmek için mutlaka küçültmemiz gerekir. Bu yüzden bütün haritalar dünyanın tamamının ya da bazı bölümlerinin küçültülerek çizilmiş halidir. Çizilen yerin ne kadar küçültüldüğü yani ölçeği haritalarda gördüğümüz şekilde ya da sayılarla gösterilir.”

Şekil 22. Haritada ölçeğin gösterimi

Harita kavramının elemanlarından biri olan ölçek zihinsel yetersizliği olan öğrenciler için soyut ve zor bir kavramdır. Fakat ölçek kavramı yön bulma becerisinin kazanılması için önkoşul niteliği taşımadığından kavramı öğretmeye çalışmak yerine haritaların bir yerin küçültülerek çizilmiş hali olduğunun altını çizmek bu becerinin kazandırılması için yeterli olacaktır.

“Çocuklar sizinle pusuladan bahsetmiştik. İncelediğiniz haritada pusulada olan bir şey var. Buna biz yön oku diyoruz. Yön oku haritaya bakarak yönümüzü bulmamıza yardım eder. Yön oku bu haritada olduğu gibi tüm yönleri gösterebilir. Bir ok şeklinde sadece kuzey yönünü de verebilir.”

Şekil 23. Haritada yön okunun gösterimi

5.Sonuç

Pusula ve harita kavramlarının sunumu yapıldıktan sonra öğretmen konuyu özet niteliğinde tekrar eder.

“Çocuklar bugünkü dersimizde pusula ve harita kavramlarından bahsettik. Pusula yönümüzü bulmamızı sağlayan araçtır. Pusulanın içi sıvı doludur ve içindeki manyetik iğnenin renkli ucu bize daima kuzeyi gösterir. Pusulalar kullanım alanlarına göre değişik boyutlarda ve türlerde olabilir. Gemiciler, havacılar, izciler, dağ sporu yapan sporcular pusuladan en çok faydalanan insanlardır. Ayrıca konuşan pusula etkinliğinde pusulamız bize onu kullanırken nelere dikkat etmemiz gerektiğinden bahsetmişti. Pusula kullanırken onu sıcak ve soğuktan korumalı ve düşürmemeliyiz. Yönümüzü düzgün şekilde göstermesi için de yatay şekilde tutarak kullanmalıyız.”

“Ayrıca bu dersimizde haritanın ne olduğunu öğrendik. Harita dünyanın tamamının ya da bir kısmının belirli bir oranda küçültülerek bir düzlem üzerine aktarılmasıdır. Haritanın başlığı haritanın konusunu anlamamız için çok önemlidir. Ayrıca haritalarda yönü gösteren bir yön oku bulunmaktadır. Harita üzerindeki işaretlerin ne anlama geldiğini anlamamızı sağlayan haritanın dili dediğimiz küçük bir kutucuk da haritada bulunması gereken özelliklerdendir. Dünyanın hiçbir bölgesinin bir kâğıda sığmayacağını konuşmuştuk. Bir yeri kâğıda çizebilmemiz için onu küçültmemiz gerekir. Kullandığımız küçültme oranına ise ölçek denir.”

6.Değerlendirme

Harita ve pusula kavramlarının sunumu tamamlandıktan sonra öğretmen değerlendirme aşamasına geçer.

Kavram sunumları yapıldıktan sonra öğrencilerin öğrenmelerinin pekişmesini sağlamak için konuyla ilgili birkaç etkinlik yapılır. Etkinlikler öğrenci seviyesine uygun olmalı yönerge ile sunulmalıdır. Gerek duyulursa öğrencilere etkinliğin nasıl yapılacağı sözlü olarak da açıklanmalıdır. Etkinlik aşamasında öğrenciler bir arada bulunmalı ve işbirliği yapmalarına izin verilmelidir (Etkinlik 2).

Öğrencilerin belirlenen hedefleri kazanma düzeylerini görmek için izleme testi yapılır (İzleme Testi 2). Öğrenciler kavramı kazandıysa bir sonraki oturuma geçilir, aksi takdirde eksik öğrenmeler tamamlanır.

2.9. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Yön Bulma Becerisinin Kazandırılması

Beceri öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. Becerileri bilginin yanında performans gerektiren eylemlerdir (MEB, 2005, s.47).

2.9.1. Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Beceriler

Tablo 15.

Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Beceriler

Beceri	Tanım
Eleştirel Düşünme	Bir durumu, olayı değerlendirirken sebep sonuç ilişkilerini görebilme, kalıp yargıları fark edebilme, kararları sorgulama, karşılaştırma ve genellemeler yapabilme, çıkarımda bulunabilme
Yaratıcı Düşünme	Geniş bir perspektifte yenilikçi ve üretken düşünebilme, sıra dışı bağlantılar kurabilme
İletişim	Kişilerarası ilişkide beden dilini, ses tonunu jest ve mimiklerini etkin kullanabilme, kendini iyi ifade edebilme, karşıdaki bireyi empati kurarak dinleyebilme
Araştırma	Bilgi kaynaklarına ulaşabilme, okuma ve okuduğunu anlayabilme, olgu ve fikirleri ayırabilme, elde ettiği bilgiyi kullanılabilir biçimde yazabilme
Problem Çözme	Belirli bir durumla başa çıkabilmek için bilişsel ve Davranışsal olarak etkili seçenekler oluşturabilme
Kararverme	Bir ihtiyaç durumunda ihtiyacı karşılamak amacıyla mevcut seçeneklerden duruma en uygun olanı seçebilme
Bilgi Teknolojilerini Kullanma	Teknolojiyi kullanarak bilgiye ulaşabilme, elde ettiği bilgiyi kaydedebilme, biçimlendirme ve tekrar kullanabilme
Girişimcilik	Bağımsız, esnek, yaratıcı, yenilikçi ve çok yönlü düşünerek sahip olunan kaynakları iyi yönetebilme ve yeniliklerin kabul edilmesini sağlayacak inna gücüne sahip olma
Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma	Türkçeyi etkili şekilde okuyabilme, yazabilme ve konuşabilme
Gözlem	Çevrede bulunan olay ve olguları algılayabilme, tanımlayabilme, neden ve sonuçlarını açıklayabilme, değerlendirebilme
Mekân Algılama	Bir cismin kâğıt üzerindeki biçimini göz önünde canlandırabilme, bir şekli üç boyutlu görebilme; harita, plan, kroki çizip yorumlayabilme ve küre kullanabilme
Zaman ve Kronolojiyi Algılama	Zamansal anlamda şu an ile geçmiş arasında ilişki kurabilme, değişen zamanla birlikte oluşan farklılıkları algılayıp ayırt edebilme, zaman ifadelerini doğru kullanabilme, kronolojik sıralama yapabilme
Değişim ve Sürekliliği Algılama	Zamanla oluşan değişim ve sürekliliği algılayabilme, tarihsel olgu ve yorumları ayırt edebilme, tarihsel bir problemin çözümüne alternatif çözümler sunabilme
Sosyal Katılım	Yaşam boyunca bilimsel, sosyal, kültürel alanlar ile sanat ve spor alanlarında okul içi ve okul dışı etkinliklerde bulunabilme, farklı grup ve durumların dinamiklerine ayak uydurabilme

(MEB, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6- 7.sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, Devlet Kitapları Müdürlüğü, ss.48-51)

2.9.2. Mekânı Algılama Becerisi

Sözlük anlamı olarak yer, bulunulan yer (TDK, 2016) anlamına gelen mekân insanın faaliyetlerini gerçekleştirdiği bütün çevreyi kapsar.

Çocuklarda anlama ve kavramanın gelişmesinde önemli bir yere sahip olan algı kavramı ise bir olayı ya da nesnenin varlığını duyuvar yoluyla yalın biçimde almak anlamına gelmektedir (Akdemir, 2006, s.2). Dolayısıyla mekânı algılama bireyin içinde bulunduğu mekânı, mekân içindeki olay ve nesnelere anlaması ve birbiriyle olan ilişkilerini kavramasıdır.

Çocukların ilk olarak kendilerinin buldukları yerdeki konumlarını fark etmeleri, daha sonra yakın çevresindeki nesnelere ile kendileri arasındaki mekânsal ilişkileri, uzaklıkları, boyutları ve konumlarını değerlendirmeleri mekân algısı ile olmaktadır (Dönmez, Abidoğlu, Dinçer, Erdemir, Gümürlü, 2000, s.5). Ayrıca bireyin bir yerde yolunu bulması, nesnelere araması, kestirme yollar bulması, kaybolduktan veya yolunu şaşdıktan sonra mevcut durumdaki bilgiyi kavrama gibi konular da mekân algısı içerisinde değerlendirilir (Öcal, 2007, s.16).

Bunların yanında özellikle mekânın farklı şekillerde ifade edilmesinde, yani en basit anlamıyla çizilmesinde mekânı algılama becerisi çok önemlidir. Mekânı algılama becerisi gelişmiş bir öğrenci, mekânla ilgili çizimleri iyi okuyabilir ve mekâna ait bilgileri kullanarak kâğıt üzerinde çeşitli çizimler yapabilir ve bir yeri, kâğıt üzerine çizilmiş hali ile karşılaştırabilir. Sonuçta varlıklar arasındaki ilişkiyi daha kolay kavrayabilir ve böylece coğrafi kavramları daha kolay algılayarak, kavramlar arasındaki sebep-sonuç ilişkilerini görebilir (Sönmez, 2010, s.30).

Mekânı algılama becerisi, 2005 yılında uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler Öğretim Programıyla ilk defa beceri olarak programda yer almıştır. Mekânı algılama becerisi çerçevesinde günlük hayatta bulunduğu konumu belirleyebilme, rota ve yön tayini yapabilme, bulunduğu mekân ile ilgili coğrafi bilgileri kavrayabilme gibi bilgilerin bilinmesi, insanın yaşadığı çevreye uyum sağlaması için son derece önemlidir (Safi, 2010, s.14).

Sosyal bilgiler programı içerisinde geniş yer bulan coğrafya konularının öğretimi, öğrencilerin mekânı algılama becerisine ilişkin harita yorumlama ve bunlardan yararlanmayı; plan, kroki ve özellikle Türkiye haritası çizme becerisini geliştirmeyi sağlar (Koç, 2000, s.8)

Sosyal Bilgiler Programında (2005) mekân algılama becerisi;

- ✓ Uzay ilişkilerini görebilme (Bir cismin uzayda ya da bir şeklin kâğıt üzerindeki biçimini, göz önünde canlandırma; bir şekli üç boyutlu görebilme; bir alanı, krokiyi, sokağı veya binayı göz önünde canlandırabilme)
- ✓ Harita, plan, kroki, grafik, diyagram çizme ve yorumlama
- ✓ Küre kullanma, becerilerini kapsamaktadır.

Dolayısıyla bu becerinin kaynaştırma eğitimi alan zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilere hem ders kapsamında akademik beceriler yönüyle hem de bağımsız yaşam becerileri yönüyle öğretilmesi önemlidir.

2.9.2.1. Zihinsel Yetersizliğe Sahip Bireylerde Mekân Algısının Önemi

Zihinsel yetersizliğe sahip bireylerin bağımsız olarak yaşamlarını sürdürmeleri ve günlük ihtiyaçlarını bağımsız olarak karşılayabilmeleri için birtakım becerileri kazanmış olmaları gerekmektedir. Bu becerilerden birisi de şüphesiz mekân algılama becerisidir.

Çünkü bu bireyler mekân oryantasyonunda (alışmada) oldukça güçlük çekerler. Bu çocukların bulunduğu yere uyum sağlama becerileri zayıf olduğu için, kendi pozisyonlarını fark etmede, kendi konumuna göre diğer nesnelerin konumunu algılamada, nesnelerin konumlarındaki değişikliklere uyum sağlamada (ayakta duran bir oyuncakçı yatar pozisyona getirince tanıyamama) zorlanabilirler. Bellekleri yetersiz olduğundan çok çabuk unutabilirler. (Güven, 2003; aktaran Aral, Gürsoy, 2007, s.130). Mekânı algılayamadıklarında ve mekân içinde ilişki kuramadıklarında ise tek başına hareket etmek istemezler. Bu yüzden çevreyi tanımada ve uyum sağlamada başkalarının yardımına ihtiyaç duyarlar. Bu sebeplerden ötürü bu bireylere mekân algılama becerisinin kazandırılması son derece önemlidir.

Sosyal bilgiler programının yanı sıra Zihin Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı(2008) ve Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklara Uygulanacak İlkokul Taslak Programında(1972) yer alan kazanımlar incelendiğinde mekân algılama becerisinin zihinsel yetersizliğe sahip bireyler için ne derece önemli olduğu açık şekilde görülmektedir.

Tablo 16.

Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı (2008) ve İlkokul Taslak Programında Mekânı Algılama Becerisi

Destek Eğitim Programı (2008)	İlkokul Taslak Programı(1972)
Dünya'mızı tanır.	Yön fikri verilmesi
Güneş'i tanır.	Harita üzerinde ilimizin bulunması (Harita fikri verilecek)
Ay'ı tanır.	İlimizin içinde bulunduğu coğrafi bölge adı (Adı ve harita üzerindeki yeri)
Yıldızları tanır.	Türkiye'nin harita üzerinde tanıtılması
Türkiye'nin harita üzerindeki yerini gösterir.	Harita bilgilerimizin genişletilmesi
Haritada bulunduğu ilin yerini gösterir.	

Tablo 16'da görüldüğü gibi zihinsel yetersizliğe sahip çocuğa mekân bilgisinin dünya, Türkiye, coğrafi bölge, il şeklinde kazandırılması amaçlanmış, harita bilgisi ve harita üzerinde konum öğretimi ve yön fikrinin verilmesi hedefleri belirlenmiştir.

Kısaca mekânı algılama becerisinin kazandırılması zihinsel yetersizliğe sahip bireyin bulunduğu çevreyi tanıyabilmesi, algılayabilmesi ile bu çevreye uyum sağlayabilmesi ve bu konuda bireyin başkalarına bağımlı olmamasını açısından önemlidir. Örneğin zihinsel yetersizliğe sahip bir çocuğun arkadaşlarıyla oynamak için sokağa çıktığında ya da markete gittiğinde; çevresinde bulunan yollar, evler, nesnelere arasında ilişki kurabilmesi, bulunduğu konumun farkında olması, evinin yönünü tayin edebilmesi çevreye uyumunu ve bağımsız olarak hareket edebilmesini sağlar.

2.9.3. Sosyal Bilgiler Programında Harita Becerileri

Harita kullanmak, yorumlamak ya da harita oluşturmak bir beceri gerektirmektedir. Gözlem, coğrafi sorgulama, kanıt kullanma, değişim ve sürekliliği algılama, küre ve atlas kullanma gibi becerilerin de beraberinde gelişmesini sağlayan harita becerilerinin kazandırılması lise düzeyinde coğrafya, temel eğitim düzeyinde ise sosyal bilgiler dersi ile hedeflenmektedir (Aksoy ve Koç, 2012, s.363).

Harita becerileri sosyal bilgiler programında ilköğretim 4 ve 5. sınıflarda basit şekiller ve kroki çizme, sembol kullanma ve bu sembolleri açıklayan bir bölüm oluşturma kazanımları ile yer alırken; soyut düşünme becerisinin geliştiği 6 ve 7. sınıflarda ise haritaların diğer öğeleri üzerinde durularak ölçek ve değişen ayrıntılar, harita çeşitlerini tanıma, harita üzerinde verilen bilgiyi okuma-anlama ve yeni bilgiler aktarma şeklinde yer almaktadır (Safi, 2010, s.14).

Sembollerini Okuma ve Yorumlama Becerisi: Harita üzerinde yer alan ve belirli özelliklere sahip noktaların özellikleri haritanın sınırlı alanı sebebiyle harita üzerine yazılmaz. Bunun yerine belirli semboller kullanılır ve bu sembollerin ne anlama geldiği lejant (harita anahtarı) bölümünde açıklamalarıyla verilir. Öğrencilerin haritada kullanılan sembollerini tanıyabilmeleri ve haritanın bütünüyle olan ilişkisini görerek yorumlayabilmeleri haritayı anlayabilmeleri açısından önemli bir beceridir.

- a) Konum ve Koordinat Belirleme Becerisi: Konum bilgisi, üzerinde çalışılan alanların başlıca şehirleri, kaynakları, olayları ile yine bu alanların enlem ve boylamları, yüksek, orta ve alçak enlemlerdeki sahaların özellikleri, aynı ve farklı enlemlerde bulunan şehirler ve ülkelerin karşılaştırılmaları, başlangıç meridyeni, saat dilimleri, üzerinde çalışılan yerlerin tarihi, doğal ve kültürel özellikleri, nüfus, doğal kaynaklar ve bunların dağılışı bilgisini kapsamaktadır (Demiralp, 2006). Konum, bir yerin başka bir yere göre konumunu belirlemeyi ve konumun tam olarak belirlenmesi için koordinat sistemini kullanmayı kapsar. İlk aşamada verilen eğitim görelili konum becerilerinin geliştirilmesine odaklanmalıdır; özellikle çocuğun kendi çevresi göz önünde bulundurulmalıdır. Kesin konum becerileri orta seviyeyi kapsayan yıllarda enlem ve boylam konusuna hâkim olmadan önce basit koordinat sistemleri de dâhil olmak üzere daha sonra öğretilmelidir (Mcclure, 1992'den aktaran Sönmez, 2010, s.90).
- b) Yön Bulma Becerisi: Yön, bir yere nasıl varacağınız ve ne yapacağınızı bildiren talimatlardır (Demirkaya ve diğerleri, 2004). Yön ile yaşanan çevrede ve daha sonra harita ve küre gibi araçlarla öğrencilerin kendi yönlerini bulma becerisi kastedilmektedir. Çocuk olgunlaştıkça yön kavramı da aşamalı olarak gelişmektedir. Bu alana yönelik özel kelime dağarcığını öğrenip özümsemek ve daha sonra yaşanan çevrede karşılaşılan durumlara bu bilgiyi uygulamak harita becerileri açısından temel gereksinimlerden biridir (Mcclure, 1992: 107'dan aktaran Sönmez, 2010, s.88).
- c) Ölçek Kullanma Becerisi: Çizilmek istenen alanının zemin üzerine doğru biçimde aktarmak için kullanılan küçültme oranına ölçek denir. Ölçek kullanma becerisi, ölçek kullanılarak sınıfın, semtin ve mahallenin haritalarını çizebilme; dünyanın küçük ölçekli bir modeli olarak küreyi kullanabilme, harita yapımında uygun ölçeğin seçebilme, kesirli ve derecelendirilmiş ölçekleri yorumlayabilme, aynı alanın büyük ve küçük ölçekle yapılmış haritaları üzerinde gösterilen coğrafik unsurları kıyaslayabilme gibi alt becerileri kapsar (Demiralp, 2006).

- d) **Uzaklık Ölçme Becerisi:** Uzaklık harita üzerinde ölçeğe bağlı olarak hesaplanmaktadır. Uzaklık ölçme becerisi ise çizgi ölçek kullanılarak harita üzerindeki uzaklıkları bulma, ulaşım haritalarındaki, ders kitapları ve ülke haritalarındaki ölçeklerden yararlanılarak gidilecek yerlerin uzaklığının ve varış sürelerinin yaklaşık olarak hesaplama, bilinen yerlerin harita üzerindeki uzaklıklarını hesaplama, ölçekten faydalanarak bu alanların gerçek ve harita üzerindeki uzunluklarını bulma gibi becerileri kapsar (Demiralp, 2006).
- e) **Harita Okuma ve Yorumlama Becerisi:** Haritadan doğru bilgi alma ve haritayı doğru kullanma anlamına gelen harita okuma, haritayı okuyarak bilgi aktarımını sağlama, elde ettiği bilgiye kendi yorumunu katma ile haritayı kullanırken üst düzey bilişsel becerilerini harekete geçirmeyi sağlar ve harita becerilerinin en son basamağıdır (Sönmez ve Aksoy, 2013).

2.9.4. Yön Bulma Becerisi

Her birey yaşadığı mekâna uyum sağlama gereği duyar. Bu bağlamda, yol bulma, yön bulma ve hareket etme bu ihtiyaca yönelik gerçekleştirilen bilişsel faaliyetlerden bazılarıdır. Yön bulma, mekânda düzenlenebilen ve amaçlı yönlendirilen zihinsel bir beceridir. Yol bulma, uzak mesafelerle ilgili bilişsel bir düzenleme olup, rota seçme gibi faaliyetleri içerir. Hareket davranışı ise, yerel çevrede algısal-motor ayarlama ile ilgili ve görünen hedeflere ilerleme faaliyetlerini içerir (Klatzky ve başk., 1999: 32'den aktaran Öcal, 2007,s.65).

Yani yön bulma bilinçli gerçekleşen ve farkındalık içeren hedef yönelimli bir eylem olması ve zihinsel süreçleri içermesi sebebiyle öğretimi gereken bir beceri olarak düşünülmelidir. Yön bulma becerisinin öğretilmesi için öncelikle yön kavramının analiz edilmesi ve anlaşılması ardından beceri düzeyinde kazandırılması gerekir.

Yön kavramı kazanılmadığında, bir insanın karşılaşacağı problemleri düşünün. Böyle bir insanın kendi arabası ile herhangi bir yere gitmesinin mümkün olmayacağı açıktır. Çünkü hangi yolları takip edeceğin hangi caddeden sağa ya da sola döneceği kestirmesi imkânsızdır. Bütün bunlar beynimizdeki zihin haritalarımızı ve bu haritalara yerleştirilen mekânsal bilgilerimizle ilgilidir. Mekânsal bilgiye sahip olmak coğrafi bilgiye sahip olmak demektir (Taş, 2010, s.151).

Günlük yaşantımızda mekânsal bilgimize göre yer belirtmede ve bulmada sağ, sol, ileri, geri, aşağı ve yukarı gibi kavramları sıkça kullanırız. Fakat bu yönler bulunduğumuz yere göre

değişir. Haritalarda kuzey, güney, doğu, batı yönleri kullanılır ve bu yönler değişmez. (Koç, 2008, s.88).

Mekân algısının kazanılmasının önemli olmasına paralel olarak programlarda mekânı algılama becerisine ilişkin birtakım kazanım ve becerilere yer verilmiştir. Harita kullanımı ve yön bulma becerisiyle ilgili yeterlilikler Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 16.

Yönün Bulma Becerisi Yeterlilikleri

İlköğretim Birinci Kademe Yeterlilikleri	İlköğretim İkinci Kademe Yeterlilikleri
1-Yönle ilgili terimleri bilir ve kullanır (yukarı, aşağı, sağ, sol).	1-Birbirlerine göre yönlerine bakarak kıtaların yerlerini tanımlar.
2-Yönle ilgili sözel yönergeleri verir ve izler (burada, orada, sağ, sol).	2-Boş harita ve küre verildiğinde bunların üzerine Başlangıç Meridyeni ve Ekvatoru yerleştirir.
3-Ana yönleri bilir ve kullanır (kuzey, güney, doğu, batı).	3-Ara yönleri kullanır (Kuzeydoğu, güneybatı)
4-Çeşitli haritaları kullanarak yaşadığı bölgenin rotasını izler.	4-Harita ve küre üzerinde ana yönler ile enlem ve boylamını bulur.
	5-Yön belirlerken pusula kullanır.

(Demiralp, N. (2006). Coğrafya öğretiminde harita ve küre kullanım becerileri. www.tebd.gazi.edu.tr sayfasından erişilmiştir.)

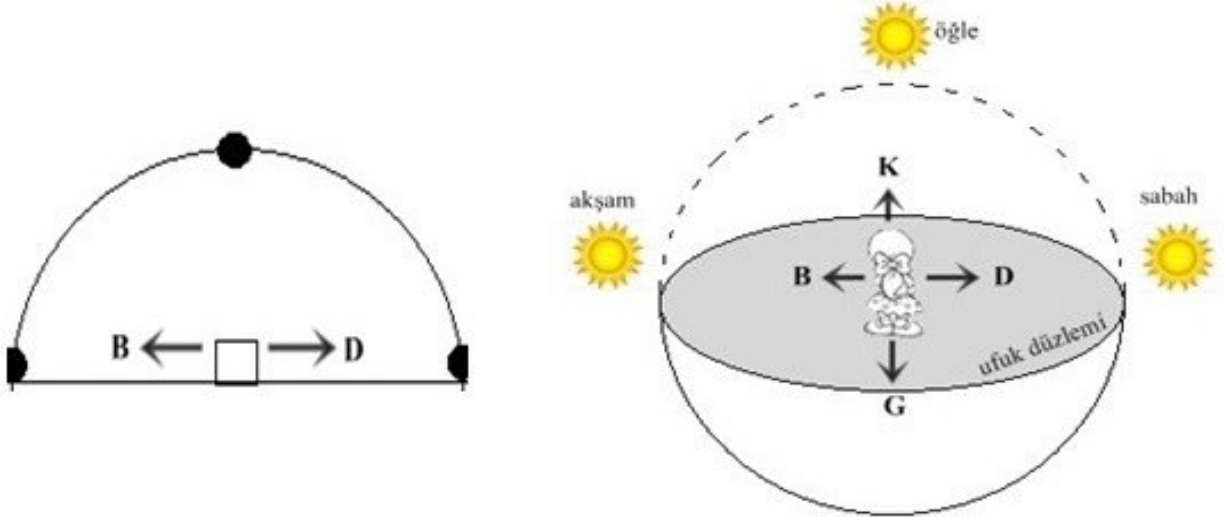
Tablo 17 incelendiğinde öğrencilerin yön bulma becerisine ilişkin ilköğretim birinci kademe yönle ilgili temel kavramları, ana yönleri bilmeleri ve sözel yönergeleri takip etmeleri beklenmektedir. İlköğretim birinci kademe bilgi ve kavrama düzeyinde beklenen yeterlilikler ikinci kademe kavrama ve uygulama düzeyinde beklenmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin yön bulma becerisini doğru şekilde kazanabilmeleri için beceri kolaydan zora sıralanarak öğretilmeli, birbirinin önkoşulu olan beceriler önce kazandırılmalıdır.

2.9.5. Yön Bulmada Kullanılan Yöntemler

Yönümüzü bulmak için birtakım yöntemlere ihtiyacımız vardır. Tercih edilecek araç ve yöntemler amaca, içinde bulunulan mekâna, ulaşılmak istenen hedefin uzaklığına, gece ve gündüze göre değişmektedir. Örneğin bir ormanda yön bulmak istediğimizde ağaç yosunları ve karınca yuvalarından yararlanabilirken, gece vakti kutup yıldızından, gündüz güneşten faydalanılabilir. Ya da kısa mesafe için minare kapısına bakarak yön tayin edilebilirken, uzun mesafelerde gideceğimiz yönden sapmamak için pusula kullanılabilir.

2.9.5.1. Güneş ile Yön Bulma

Coğrafi yönlerin belirlenmesinde güneşin ufuk düzlemindeki hareketi esas alınmaktadır. Yani güneşi ufuk düzleminde ilk gördüğümüz vakit yön doğuyu göstermektedir. Güneşi son gördüğümüz vakitte ise bu yön batıyı gösterir. Sabah vakti sağ omuz üzerinden Güneşe dönülürse; yüzünüz kuzeyi, sol tarafınız batıyı, arka tarafınız güneyi gösterecektir (Demirkaya vd. 2004, s.59).

Şekil 24. Güneşe göre yönler

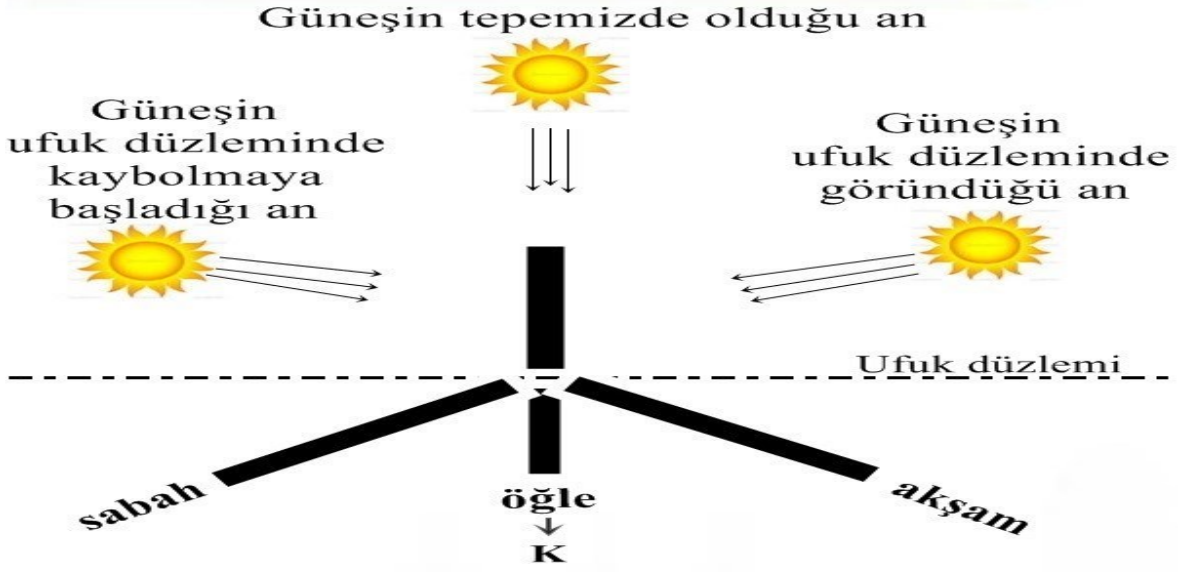
2.9.5.2. Gölge Ucu ile Yön Bulma

İnsanın bulunduğu nokta tam olarak güneşin karşısına gelince buna güneşin tepe noktası denir. Kuzey yarım kürede güneş tepe noktasına ulaştığında cisimlerin gölgesi kuzeye, güney yarım kürede güneş tepe noktasına ulaştığında cisimlerin yönü güneye düşer (Karatekin, 2006, s.129).

Yani güneşin tam tepe noktasında olduğu öğle vaktinde yön bulabilmek için bir cismin gölgesine bakmak yeterlidir.

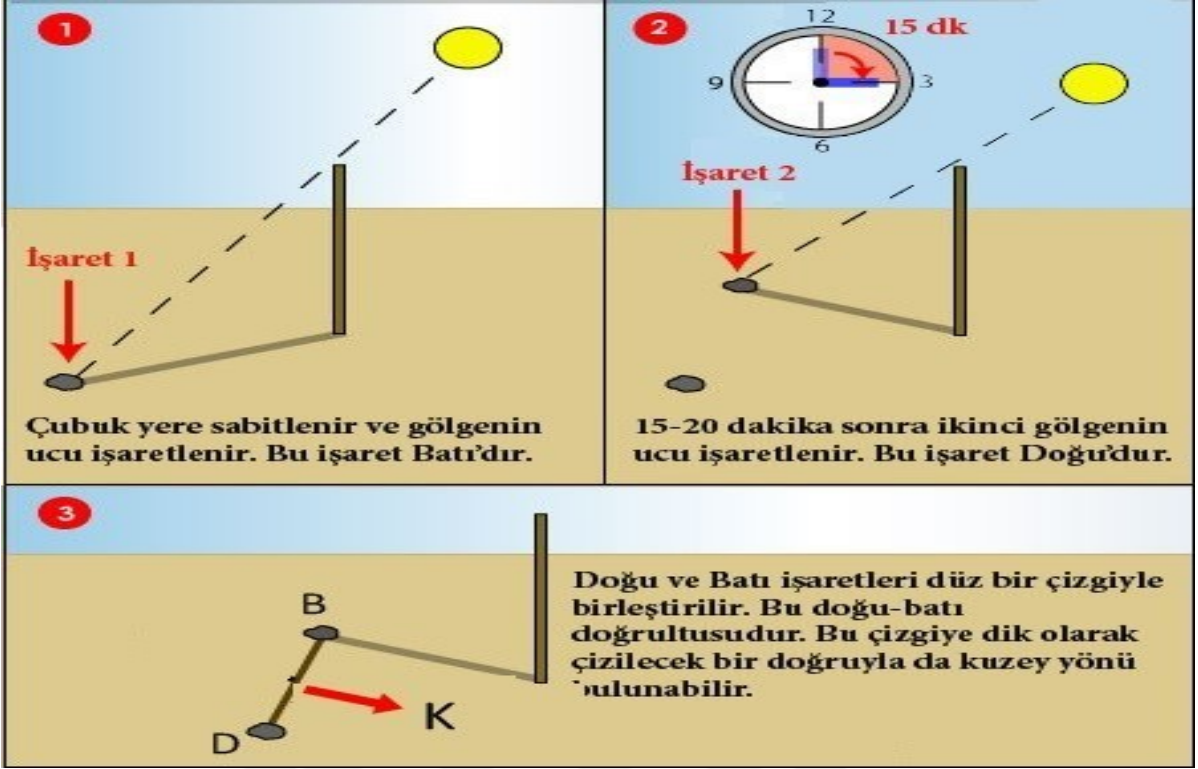
Şekil 25'te görüldüğü gibi gün içinde güneşin ufuk düzleminde hareketi esnasında gölge boyu ve yönü değişmektedir. Kuzey yarım kürede güneşin tepe noktasında olduğu öğle vaktinde cisimlerin gölge yönü kuzeyi göstermektedir.

Gölge ile gündüz herhangi bir saatte yön bulmak için ikinci bir yöntem daha vardır. Bu yöntemeye göre;

Şekil 25. Güneşin ufuk düzleminde hareketine göre gölge boyu

Gündüz vakti bir cismin gölgelerinin uç noktaları incelenirse bunlarında batıdan doğuya doğru bir doğrultu izledikleri anlaşılır. Gölgelerin bu özelliğinden yararlanılarak şekildeki gibi ince bir çubuk yere dik bir şekilde sabitlenir. Ardından o anki gölgesinin sonlandığı yer taş gibi noktasal bir şeyle işaretlenir ve beklenir. Zamanla gölge hareket eder. 15-20 dakika sonra yeni gölgenin sonu başka bir işaretle işaretlenir. Daha sonra bu iki nokta düz bir çizgiyle birleştirilir. Bu çizgi doğu-batı doğrultusundadır. İlk işaretin olduğu taraf batıyı, ikinci işaretin olduğu taraf doğuyu gösterir. Eğer sol ayağımızı ilk işaretin üzerine, sağ ayağımızı ikinci işaretin üzerine koyarsak baktığımız yön kuzey, arkamız güneydir (sakaryaizcigrubu.org).

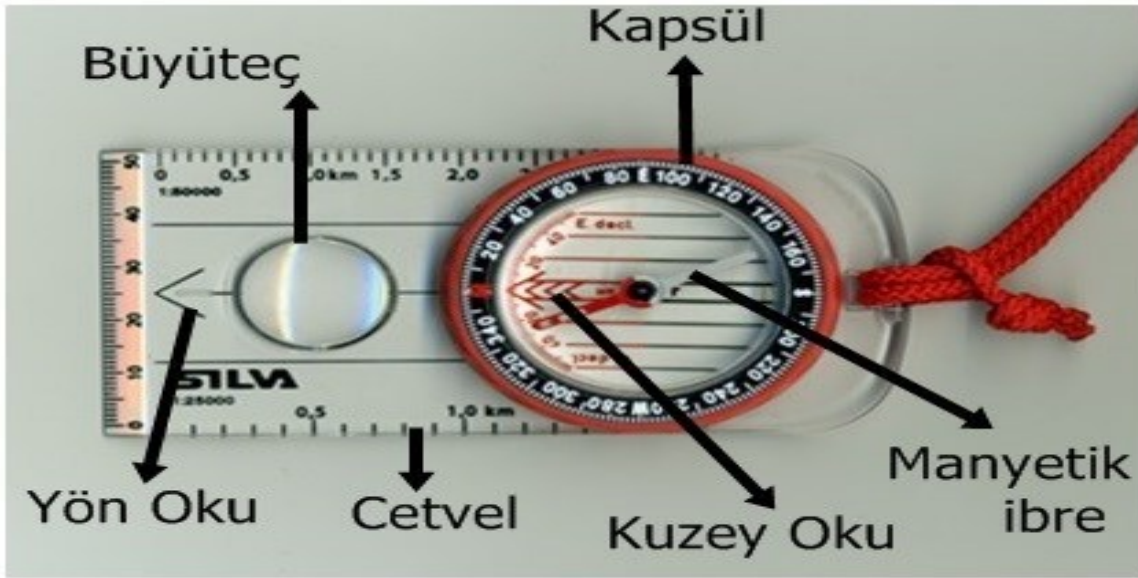

Şekil 26. Gölge ucu ile Yön Bulma

2.9.5.3. Pusula ve Harita ile Yön Bulma

Özellikle denizcilik ve havacılıkta, geodezi çalışmalarında yön saptamak için kullanılan çok önemli bir araç olan pusula yerin mıknatıslılığından ve bunun yön belirticiliğinden yararlanarak çalışır (Sanır, 2000, s.228).

Kullanım amaçlarına göre pusulaların büyüklüğü, ağırlığı, sahip olduğu ek işlevler vs. değişebilmektedir. Kullanılan en basit pusula içi sıvı dolu kapsül içerisinde bir ucu renkli olan manyetik iğnenin yerin mıknatıslılığına bağlı olarak hareket etmesi prensibiyle çalışır.

Şekil 27. Pusulanın yapısı

Şekil 28. Basit pusula örneği

Pusulanın yönü doğru şekilde göstermesi için kullanırken bazı kurallara dikkat etmek gerekir. Öncelikle pusula hassas bir araç olduğu için düşürmemeye dikkat edilmelidir. Aşırı sıcak ya da aşırı soğuktan korunmalıdır aksi takdirde kapsül içerisindeki sıvı baloncuklar oluşturur ve bu sebeple kullanımı zorlaşabilir. Manyetik iğnenin yanlış yönü göstermemesi için trafolardan, yüksek gerilim hatlarından, cep telefonlarından, metallere uzak tutulmalıdır. Kullanırken avuç içinde ya da düz bir zeminde yere paralel olarak tutulmalıdır. Pusula ile yön bulmanın dışında pusula ve harita kullanılarak da yön tayini yapılabilir. Bunun için öncelikle çevrede pusulayı etkileyecek metallere olup olmadığı kontrol edilir. Ardından

harita kuzeyi karşıya gelecek şekilde serilir. Haritanın konulduğu zeminin düz olmasına dikkat edilmelidir. Pusula haritaya paralel şekilde harita üzerine konulur ve pusula kuzeyi ile harita kuzeyi çakışana kadar harita çevrilir. Bu işleme haritayı yönüne koyma denir.

Şekil 29. Haritayı yönüne koyma

Pusulasız haritayı yönüne koymada kullanılacak bir yöntem daha vardır.

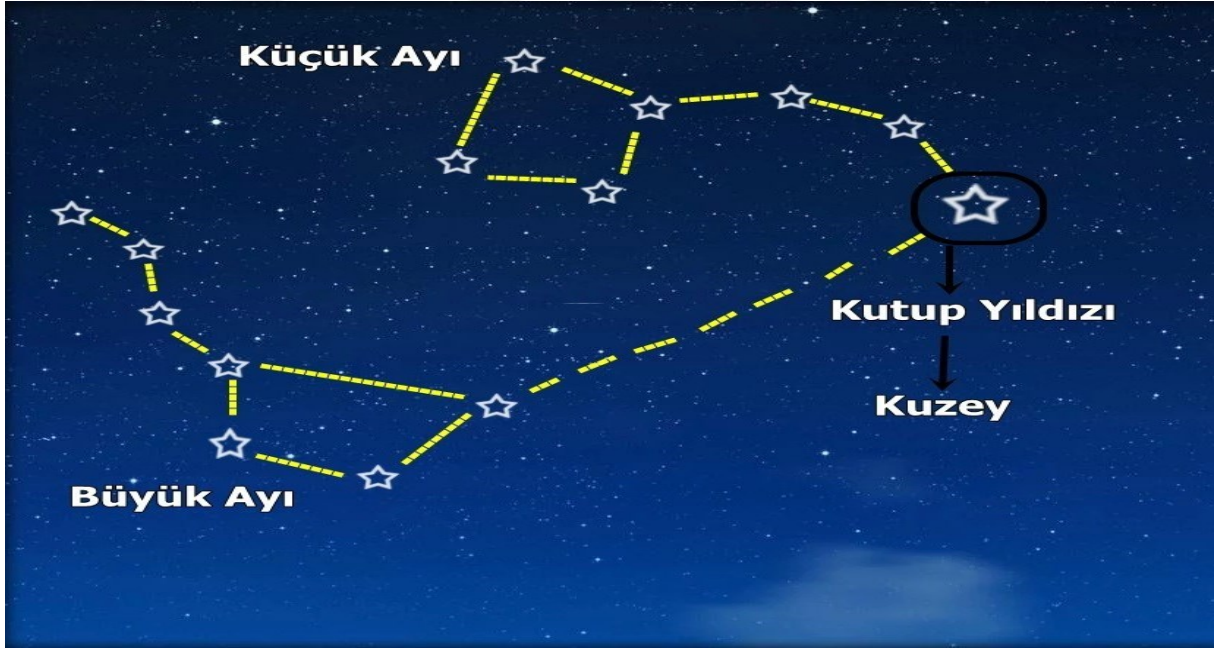
Bulunulan yer biliniyorsa, arazide tanınan ve bulunulan yerden görünen, haritada da mevcut iki veya üç nokta seçilir. Harita üzerinde, bulunulan noktadan seçilen noktalara doğrular çizilir. Çizilen bu doğrular arazideki aynı noktaları gösterecek şekilde harita çevrilerek yönüne konulmuş olur. Bulunulan yer bilinmiyor fakat arazide tanınan ve haritada mevcut iki nokta varsa, yakın olan noktanın üzerine gidilir. Haritada diğer bilinen noktaya bir doğru çizilir. Bu doğru arazideki aynı noktayı gösterecek şekilde harita çevrildiğinde harita yönüne konmuş olur.

Arazide enerji nakil hattı, boru hattı, yol, çit gibi düz hatlar var ve bunlar haritada gösterilmişse, harita üzerindeki bu ayrıntılar arazideki aynı ayrıntıyla paralel olacak şekilde harita çevrilirse yönüne konmuş olur. Bu yöntemde tek bir ayrıntıyla yönüne koyma, yanlış ve ters istikamette olabilir. Bunu önlemek için varsa iki veya daha fazla ayrıntıdan yararlanılmalıdır(samdak.org/genel/egitim-2/dagcilik).

2.9.5.4. Kutup Yıldızı ve Diğer Yıldızlar ile Yön Bulma

Gündüz yön bulmada faydalandığımız gökyüzü gece de aynı imkânı sunar. Açık ve bulutsuz gecelerde yıldızlara bakılarak rahatlıkla yön bulunabilmektedir. Bu yıldızlardan en bilineni şüphesiz kutup yıldızıdır.

Kutup yıldızı yeryüzünde durulan noktanın kuzey yönü üzerinde bulunur. Kutup yıldızı kutup noktasında bulunduğundan daima aynı yerde görünür. Kutup yıldızını görmek için yedi yıldızdan oluşan ve kahve cezvesine benzeyen büyük ayı yıldız grubunun ucunda yer alan iki yıldız belirlemek gerekir. Bu iki yıldız arasındaki uzaklığın beş katı kadar uzakta yer alan kutup yıldızındır ve küçük ayı yıldız grubunun kuyruğunda yer alan son yıldızdır (Karatekin, 2006, s.138).

Şekil 30. Kutup yıldızı ile yön bulma

Kutup yıldızı daima kuzeyi gösterdiğinden kutup yıldızını gördüğümüz anda yüzümüz kuzeye dönük demektir. Kısaca aynı istikamette yürürsek kuzeye, kutup yıldızını arkamıza alarak yürürsek güneye ilerlemiş oluruz.

Kutup yıldızı dışında yön bulmak için herhangi bir yıldızdan da faydalanabiliriz. Bunun için yıldızların hareket ettiği yönü gözlemlemek gerekir. Gözlemlemeye başlamadan önce yıldızın hangi yöne hareket ettiğinden emin olmak için bir referans noktası belirlenir. Bunun için yere uygun uzunlukta bir çubuk dikilir ve çubuk üzerinde yıldız nişan alınır. On dakika aralıklarla yıldız gözlemlenir. Gözlemlenen yıldız sağa hareket ederse bakılan yön güneyi,

sola hareket ederse bakılan yön kuzeyi, yukarı hareket ediyorsa bakılan yön doğuyu, aşağı hareket ediyorsa bakılan yön batıyı işaret etmektedir (Karatekin, 2006, s.141).

2.9.5.5. Diğer Unsurlardan Faydalanarak Yön Bulma

Yön tayin etmede harita, pusula ve gök cisimlerinin dışında doğrudan faydalanabileceğimiz başka birtakım yöntemler vardır. Bu yöntemler doğa unsurları ve beşeri unsurlar olmak üzere ikiye ayrılabilir.

Şekil 31. Yön bulmada kullanılan diğer unsurlar

Doğa unsurları

Birçok yönünden faydalandığımız doğa yön bulma konusunda da bize yardımcı olmaktadır. Yön bulmada kullanabileceğimiz bir unsur çevremizde sıklıkla gördüğümüz ağaçlardır. Ağaç yosunları, ağaç kesitleri, ağacın gelişimi bize yön konusunda birtakım ipuçları sağlamaktadır.

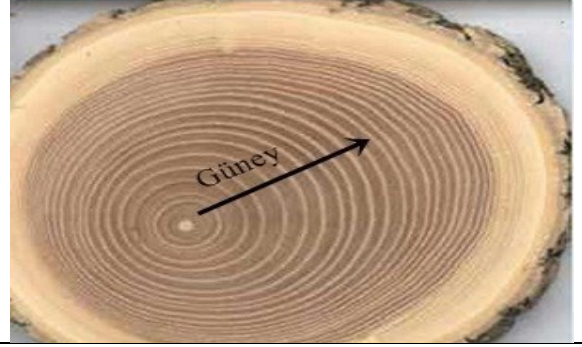
Kuzey yarım kürede yeryüzünde yer alan nesnelerin kuzeye bakan yönü her zaman daha nemli ve gölgelidir.

Ağaçların da nemli ve gölgeli olan kuzey kısımlarındaki kabuklar daha fazla nem taşıdıklarından buralarda yosun oluşumu daha fazladır (Demirkaya vd, 2004, s.64).

Ağaçlar kuzey yarım kürede kuzeyden esen rüzgârlara karşı direnç oluşturduklarından direncin olduğu kısımda halkalar daha sıktır ve güney yönüne doğru genişlerler.

Bu yüzden halkaların sık olduğu kısımdan seyrek olduğu kısma doğru olan çizdiğimiz çizgi bize kuzey-güney yönünü gösterir.

Bakı bir alanda bulunan yükseltelerin güneşe bakış yönüdür. Kuzey yarım kürede yamaçların güneye bakan kısımları kuzeye bakan yamaçlarından daha sıcaktır. Bu sebeple bir yamaçta kar erimişken karın bulunduğu diğer yamaç kuzeyi gösterir.

Kuzey yamaçlar daha nemli olduğu için aynı şekilde kuzey yamaçlarda gelişen bitki örtüsü güney yamaca nispeten daha gür ve sıktır.

Kuzey yarım kürede karıncalar kuzeyden esen rüzgârlar karşı yuvalarını korumak çıkardıkları malzemeleri için yuvanın kuzey kısmında biriktirirler.

Dolayısıyla karınca yuvalarının birikimli kısmı kuzeyi, ağız kısmı ise güneyi gösterir.

Beşeri unsurlar

Yön bulmada yardımcı beşeri yapılar ibadethane yapıları ve mezarlıklardır. Camilerin minare kapıları ve mihraplar güneyi; kilise mihrapları doğuyu gösterir. İslam ülkelerinde mezarların baş tarafı batıya, Hıristiyan mezarlarının baş tarafı doğuya dönüktür (Harp Okulu Haritacılık Öğretmenleri, 1949'dan aktaran Karatekin, 2006, s.146).

2.10. Beceri Öğretiminde Gösterip Yaptırma Yöntemi

Bir işlemin uygulanmasında, bir araç gerecin çalıştırılmasında önce göstererek açıklamaya; ardında öğrenciye alıştırmaya ve uygulama yaptırarak öğretmeye dayanan (Demirel, 2011, s.73) gösterip yaptırma yöntemi beceri öğretiminde en çok kullanılan yöntemlerden biridir.

Bilişsel alanın uygulama ve daha üst düzey davranışlarının kazandırılmasında; duyuşsal alanın değer verme, örgütlenme, kişilik haline getirme davranışlarının kazandırılmasında; psikomotor alanın tüm basamaklarının kazandırılmasında gösterip yaptırma yöntemi etkili bir biçimde kullanılabilir (Sönmez, 2008, s.317).

Tablo 17.

Gösterip Yaptırma Yönteminin Faydaları ve Sınırlılıkları

Faydaları	Sınırlılıkları
Beceri öğretiminde gösterip- yaptırma yöntemi;	Gösterip yaptırma yönteminin yararlarının yanında birtakım sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bu sınırlılıklar;
<ul style="list-style-type: none">➤ Gösteri kısmının öğretmenin denetiminde olması,➤ Öğrenci dikkatini canlı tutması,➤ Yanlış davranışları anında düzelterek öğrenme için harcanan zamanın azaltılması,➤ Öğrencilere yaparak-yaşayarak kalıcı öğrenmeler sağlanması,➤ Kelimelerin yetersiz olduğu prensipler ve hareketlerin açıklanmasını kolaylaştırması, açısından etkilidir (Vural, 2004, s.115).	<ul style="list-style-type: none">➤ Kalabalık gruplarda uygulamak güçtür.➤ İyi bir plan ve hazırlıkla yapılmazsa verimli olmamaktadır.➤ Sunum sırasında görsel kısım ve işitsel kısım senkronize ilerlemezse öğrenciler karıştırabilirler.➤ Sunum karmaşık ilerlerse öğrenciler başarısızlık ya da eksiklik duygusuna kapılabilirler.➤ Kaliteli bir sunum yapılmazsa gösteri “anlama” olmaksızın “taklit etme”ye dönüşebilir (Vural, 2004, s.116) şeklinde sıralanabilir.

Ayrıca gösterip yaptırma yöntemi beceriyi arttırması, aynı anda göze ve kulağa hitap etmesi, yapılacak işin standartlarını ortaya koyması açısından da oldukça yararlı bir yöntemdir (Taşpınar, [tv](#), s.121).

Bu sınırlılıkları ortadan kaldırmanın yanı sıra gösterip yaptırma yönteminin beceri kazandırmada başarılı olması için dikkat edilmesi gereken bazı unsurlar vardır;

- Sunuma başlamadan önce bir işleyiş planı hazırlanmalıdır.
- Hazırlanan planda işlem basamakları, kullanılacak araç gereçlere yer verilmelidir.
- Herkesin görebileceği ve işitebileceği bir oturma düzeni oluşturulmalıdır.
- Sunuma gösterilecek becerinin öğrencilerin ön öğrenmeleriyle ilişkisi kurularak başlamalıdır. Öğrencilere ön bilgileri hatırlatıldıktan sonra öğrencilere yapılan sunumu amacı açıklanmalıdır. Hedeften haberdar edilme basamağı göz ardı edilirse, öğrenciler etkinliğin amacı ve içeriğini anlayıncaya kadar becerinin “nasıl” yapıldığına odaklanmak yerine “ne” yapıldığına odaklanacaklardır (Taşpınar, ty, s.122).
- Sunum sırasında soru-cevap tekniğinden de faydalanılarak öğrenci zihinsel yönden aktif tutulmalıdır (Taşpınar, ty, s.123).
- Sunum tamamlandıktan sonra her bir öğrencinin beceriyi yeterli sayıda yapmasına fırsat verilmelidir (Sönmez, 2008, s.319) ve değerlendirme sonucu beceri kontrol çizelgesine kaydedilmelidir.
- Her öğrenci gösterilen davranışı gerçek ya da gerçeğe yakın bir örüntüde yapmalı; yanlış kazanılan becerilerin sonradan düzeltilmesi zor ve zaman alıcı olduğundan yanlışlar öğretmen tarafından anında düzeltilmelidir (Sönmez, 2008, s.319).
- Bir beceriyi gerçekleştirmenin doğru yolunu gerçekleştirmek kadar yanlış yolunu da göstermeye çalışılmalıdır (Vural, 2004, s.116).
- Gösteri sonunda basamakların özeti yapılmalıdır (Vural, 2004, s.116).
- Karmaşık becerilerin öğretimi söz konusu ise sunumdan önce beceri analizi yapılmalıdır ve beceri öğretimi kolaydan zora doğru ilerlemelidir.

Beceri Analizi

Beceri analizi öğretilecek bir becerinin bütününün parçalara bölünmesi sürecidir. Beceri analizi kaydı özellikle zincirleme becerilerde önemlidir. Zincirleme beceriler ardışık biçimde yerine getirilmesi gereken farklı davranışların sayısını içerir. Zincirdeki her basamak öğrencinin bir sonraki davranışı yapmasına hizmet eder. Beceri analizinin öğretim sürecindeki işlevi, karmaşık becerileri öğretilen bileşenlerine ayırmaktır. Beceri analizini gerçekleştirebilmek için öncelikle yapılacak şey öğretilmesi ya da değerlendirilmesi gereken beceriyi belirlemektir. Daha sonra bu becerinin önemli bileşenlerini ölçülebilir ve

gözlenebilir alt basamaklara ayırmaktır. Son olarak en alt becerinin belirlenmesi ve beceriler arasında aşamalılık ilişkisinin kurulmasını gerektirir (Avcıoğlu, 2013, s.155).

Tek bir hareketle yapılacak herhangi bir faaliyet yoktur. Yardımcı becerileri öğrenen çocuklar yeni beceriyi kazanmada zorlanmazlar; ancak zihinsel yetersizliğe sahip çocuklar öğrenilmesi gereken bazı yardımcı becerileri henüz bilmediklerinden bir faaliyeti tüm olarak yapabilmeler için önce yardımcı becerileri öğrenmek zorundadırlar. Yardımcı beceriler öğretildikten sonra yaptırılmak istenen ana beceri öğretilir. Onların öğrenmesi için dikkat edilmesi gereken en temel nokta becerinin kolaydan zora doğru sıralanmasıdır. Ayrıca normal gelişim gösteren çocuklarda olduğu gibi gerçek ve somut tecrübeler bu çocukların da anlama, hatırlama ve öğrendiklerini kullanma yeteneğini güçlendirir. Sadece zihinsel yetersizliğe sahip çocuklar akranlarına göre somut öğrenim için biraz daha fazla süreye ihtiyaç duyarlar (Jefree, 1986, ss.43-91).

Zihinsel yetersizliğe sahip çocuklar için öğretim yöntemi olarak uygulamalı davranış analizi de kullanılmaktadır. Bu yaklaşım hedeflenen öğrenmelerin sağlanması için çevrenin sistematik şekilde düzenlenmesini öngörür ve normal gelişim gösteren öğrencilere de yoğun şekilde uygulanmaktadır. Uygulamalı davranış analizi ve bu yaklaşımı temel alan öğretim taktiklerinin ortak özellikleri,

- Öğretilecek yeni beceri ya da davranışın açık bir biçimde tanımını ve görev analizini yapma.
- Öğrencinin beceri performansını doğrudan ve sıklıkla ölçme.
- Öğretimde aktif öğrenci tepkileri için fırsatlar yaratma
- Öğrenci performansına hemen ve sistematik dönüt sağlama
- Doğru öğrenci tepkilerinde uyaran kontrolünün, öğretimsel ipuçlarıyla da yardımlardan doğal olarak meydana gelen uyaranlara transferini sağlamak (Özgür, 2013, s.304) olarak sayılabilir.

2.11. Zihinsel Yetersizliğe Sahip Öğrencilere Yön Bulma Becerisinin Öğretimi

2.11.1. III. Oturum: Harita ve Pusula İle Yön Bulma Becerisinin Kazandırılması

III. OTURUM PLANI

A) BİÇİMSEL BÖLÜM

Tarih	18.02.2015
Ders	Sosyal Bilgiler
Konu	Harita ve Pusula ile Yön Bulma Becerisinin Kazandırılması
Sınıf Düzeyi	6.Sınıf
Süre	40 dk
Yöntem	Gösterip Yaptırma
Değerlendirme	İzleme Testi Beceri Kontrol Çizelgesi

Tablo 18.

Harita ve Pusula İle Yön Bulma Becerisine İlişkin Alt Kazanımlar

Kazanımlar:	Bilişsel Basamaklar:
1. Harita üzerinde bir yerin başka bir yere göre konumunu bilir, söyler.	Kavrama
2. Pusulayı doğru şekilde kullanır.	Uygulama
3. Pusulayı kullanarak yönünü bulur.	Uygulama
4. Haritayı yönüne koyar.	Uygulama

Bu oturumda belirlenen alt kazanımlar ağırlıklı uygulama düzeyinde olduğu için öğretim yöntemi olarak gösterip yaptırma tercih edilmiştir.

B) GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. Dikkat Çekme:

Öğretmen dikkat çekme aşamasında öğrencilere incelemeleri için birer pusula ve harita dağıtır, ardından “Çocuklar sizce haritayı yönüne koymak ne demektir, bana gösterebilir misiniz?” der ve öğrencilerin fikirler üretmeleri için bir süre bekler. Bu aşamada öğrencilerin fikirlerini açıkça ifade edebilmelerini sağlamak için onları motive eder, aldığı cevaplara “Aferin/ bu çok değişik bir fikir/ doğru cevaba çok yaklaştın” gibi yüreklendirici dönütler verir.

2. Güdüleme ve Gözden Geçirme

Öğretmen diğer oturumlarda olduğu gibi oturumun bu aşamasında öğrencilere neler öğreneceklerini açıklayarak gözden geçirme ve öğrendikleri bilginin onlara sağlayacağı faydaları söyleyerek de güdüleme aşamasını tamamlar.

“Çocuklar sizinle daha önceki derslerimizde yön, pusula ve harita kavramlarını, yönlerin neye göre belirlendiğini, bir haritada nelerin olduğunu ve haritada bulunan yön okunun ne işimize yarayacağını öğrenmiştik. Bu dersimizde yakından incelediğimiz harita ve pusulayı kullanarak yönümüzü bulacağız. Böylece bir haritada her hangi bir yerin başka bir yere göre hangi yönde olduğunu söyleyebileceksiniz. Dersin başında izlemiş olduğunuz videodaki izciler gibi sizlerde harita ve pusula kullanarak yönünüzü rahatlıkla bulabileceksiniz.” der ve derse geçer.

3. Derse Geçiş:

Bu aşamada öğretmen “Harita üzerinde bir yerin başka bir yere göre ne yönde olduğunu söyleyebilmemiz için yönleri ve haritada yön okunun bize neyi işaret ettiğini bilmemiz gerekir. Eğer yönümüzü pusula ile bulacaksak pusulada bulunan iğnenin renkli ucunun yine kuzeyi gösterdiğini öğrenmiş olmalıyız. Bunların dışında haritayı yönüne koyarak da bir arazide yönümüzü bulabiliriz. Haritayı yönüne koymak, haritanın kuzeyi ile pusula kuzeyini eşleştirerek yapılır. Şimdi bu bilgilerle yönümüzü nasıl bulacağımızı daha ayrıntılı şekilde görelim.” diyerek konuyu bütünüyle öğrencilere özet niteliğinde aktarır ve gelişme bölümüne geçer.

Geçiş aşamasında öğretmen kazandıracığı becerinin iş ve işlem basamaklarının yazılı olduğu kartonu öğrencilerin görebileceği bir yere yapıştırmalı ya da tahtaya yazmalıdır.

Basamakları öğrencilere yazdırdıktan sonra “Şimdi öğreneceğimiz beceriyi önce ben yapacağım beni dikkatlice izleyin ve anlamadığınız yer olursa hemen sorun.” der ve öğrencileri hazır hale getirir (Sönmez, 2008, s.186).

4. Gelişme:

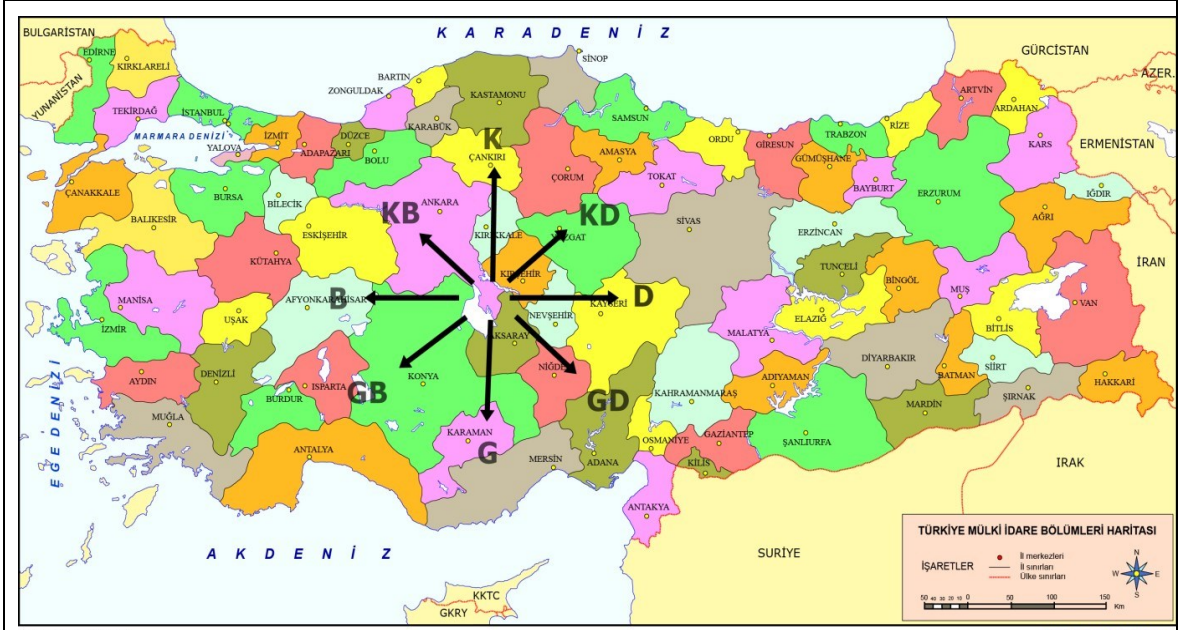
Gelişme bölümünün basamakları ders planının başında belirlenen kazanımların taksonomik düzeyleriyle paralel olmalıdır. Çünkü öğrenme çıktıları yazılırken belirlenen kazanımların birbirinin önkoşulu olacak şekilde sıralanması gerekir. Bu sebeple öğrencilere ilk olarak harita üzerinde bir yerin başka bir yere göre bulunduğu yön öğretilmelidir.

4.1. Harita Üzerinde Yön Bulma

Öğretmen öğrencilere ön bilgilerini hatırlatmak amacıyla “Çocuklar sizinle ana ve ara yönleri öğrenmiştik. Şimdi bana bu yönleri saymanızı istiyorum.” diyerek öğrencilere kısa bir süre tanır ve ardından cevapları alır.

Öğretmen konunun sunumuna geçmeden önce tahtaya bir harita yapıştırır. Öğrencilerin dikkatini haritaya çeker ve öğrencilere “Bu nerenin haritası?, Bu haritanın Türkiye haritası olduğunu bilmeyen biri haritada öncelikle nereye bakmalıdır?, Bana haritanın ölçeğini gösterebilir misiniz?” gibi sorular sorarak öğrencilere bir önceki derste öğrendiklerini hatırlatır.

Ardından öğretmen öğrencilerin harita üzerinde bir yerin başka bir yere göre hangi yönde olduğunu söyleyebilmeleri için tahtaya yapıştırdığı harita üzerine ortalayarak bir pusula gülü çizer.

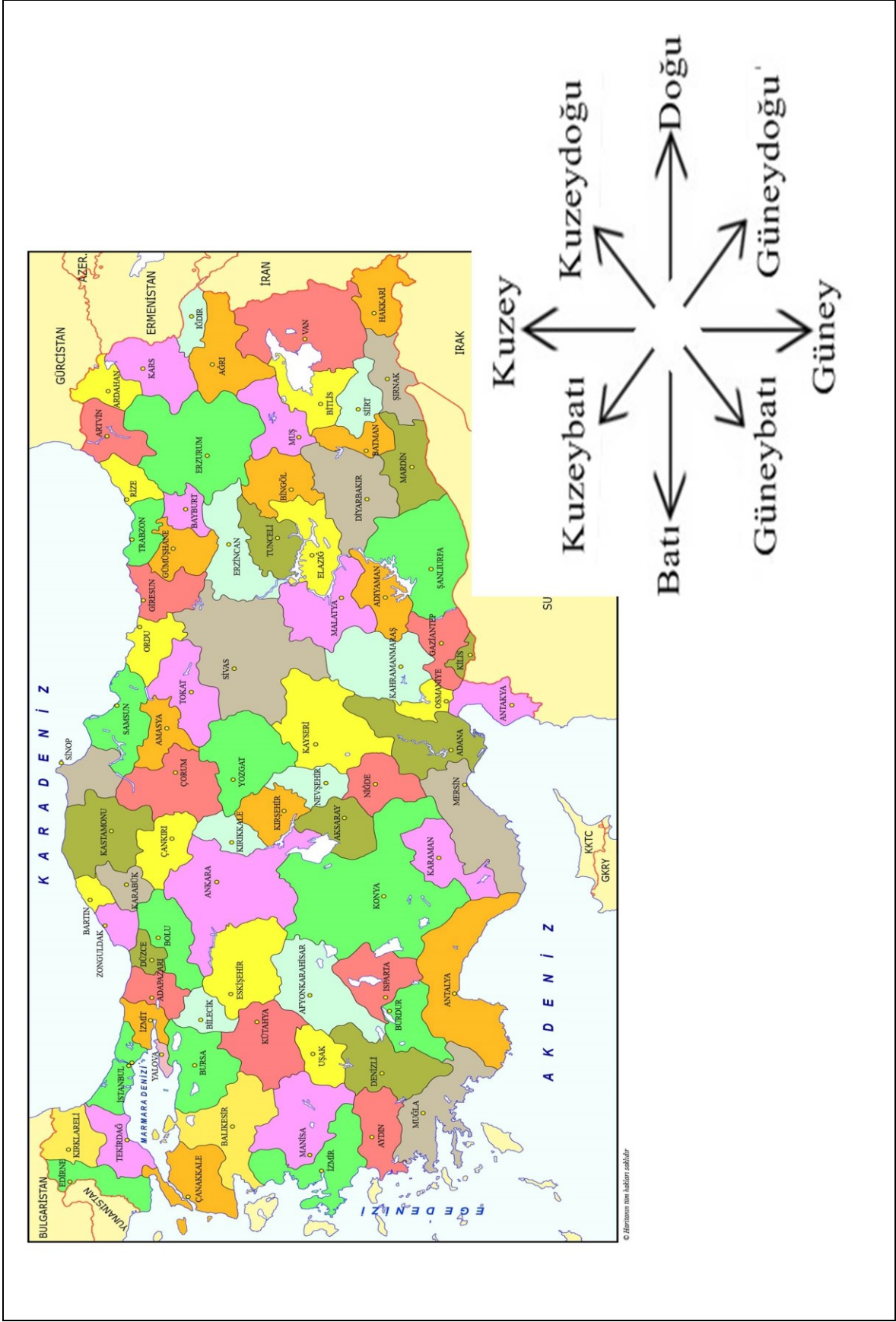

Şekil 32. Türkiye Haritası üzerinde yönlerin gösterilmesi

Ardından harita üzerinde bir yer belirleyerek yönün nasıl bulunacağını anlatır. “Çocuklar harita üzerine pusula gülü çizdim. Size şimdi bir yerin yönünü soracağım. Sizler de pusula gülüne bakarak bana o yerin hangi yönde olduğunu söyleyeceksiniz. Örneğin Kastamonu hangi yönde, dediğimde pusula gülüne bakarak bana kuzeyde yer aldığını söylemenizi istiyorum.” der ve önce bir yerin Türkiye üzerinde hangi yönde olduğunu söylemelerini sağlar.

Öğretmen bu aşamada öğrencilere teker teker isimleriyle ya da belli bir sırayla soru yöneltmemelidir. Soruları gruba yöneltmeli cevap vermeleri için bir süre beklemeli, ardından cevap vermek isteyen öğrenciye söz hakkı tanınmalıdır. Öğrenci yanlış cevap verirse başka bir öğrenciye doğrusunu söylemesi için söz hakkı vermemeli, doğru cevabı öğretmen açıklamalı bir şekilde kendisi vermelidir. Öğrenci doğru cevap verdiği takdirde öğrenciyi “Aferin, doğru cevap verdin, konuyu çok iyi anladın” gibi dönütlerle pekiştirmelidir. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin birçoğunun derslerde içine kapanık, soru sormaktan ve sorulara cevap vermekten çekinen öğrenciler olduğu düşünülürse öğretmenin yüreklendirici dönütler vermesi öğrencinin derse aktif katılım göstermesi açısından çok önemlidir.

Öğrencilerden cevapları aldıktan sonra harita üzerindeki pusula gülünü siler ve bu defa pusula gülünü haritanın yanına çizer.

Öğretmen pusula gülü ve haritayı yan yana koyduktan sonra bu defa da öğrencilere pusula gülünü kullanarak bir yerin başka bir yere göre ne yönde olduğunu açıklayarak anlatır. “Çocuklar şimdi beni izleyin.” der ve devam eder “Öncelikle harita üzerinde iki yer belirleyelim. Bunlar Akdeniz ve Karadeniz olsun. Akdeniz’in Karadeniz’ e göre hangi yönde olduğunu söylemek için pusula gülüne bakıyorum. Görüyorum ki Karadeniz kuzey yönünü Akdeniz ise güney yönünü gösteriyor. Bu yüzden Akdeniz Karadeniz’in güneyinde yer alır demeliyim.” diyerek iki yer arasında yönün nasıl belirlendiğini aktarır.

Ardından öğrencilere harita üzerinden,

“Karadeniz Adana iline göre hangi yönde?”

“Konya Ankara’ya göre hangi yönde?”

“Ege denizi Uşak’a göre hangi yönde?”

“Yozgat Erzincan’a göre hangi yönde?”

“Kastamonu Sivas’a göre hangi yönde?” gibi sorular soran öğretmen kendisinin yaptığı gibi öğrencilerin de cevap verirken ilk aşamada pusula gülüne bakmalarını ister.

Öğretmen tüm öğrencilerin pusula gülüne bakarak harita üzerinde bir yerin yönüne ilişkin doğru cevap verebildiklerinden emin olduktan sonra ipucunu yani pusula gülünü kaldırarak soru-cevap etkinliğini tekrar yapar.

Öğretmen pusula gülünü kaldırdıktan sonra öğrencilerin her haritada bulunması gereken yön okuna bakarak bir yerin yönünü tayin edebilmelerini sağlamak için bu kez de yön okunu kullanır.

“Çocuklar haritada yön gösteren bir işaret vardı, bana bunu harita üzerinde gösterebilir misiniz?” diyerek öğrencilerin haritada yön okunu bulmalarını ister ve yön okunun öneminden bahseder. Yön okunu doğrudan okuyabilmeleri için öğrencilere önce sadece kuzey yönüyle ilgili sorular sorar. Ardından sırasıyla cevabı ana yön olan sorular, sonra cevabı ara yönleri gösteren sorular ve son olarak tüm yönlerle ilgili karışık sorular sorar.

4.2. Pusula Kullanma ve Pusula İle Yön Bulma Becerisi

Öğretmen “Çocuklar harita dışında bize yönleri gösteren bir araç daha vardır. Bir önceki dersimizde bu aracın pusula olduğunu söylemiştik. Pusula yönümüzü bulmamızı sağlayan en güvenilir yöntemdi. Fakat pusulanın doğru şekilde çalışabilmesi için dikkat edilmesi gereken bazı kullanım kuralları vardır. Şimdi bu kuralları konuşacağız ve pusulanın nasıl kullanıldığını öğreneceğiz” der ve ardından Konuşan Pusula görselini öğrencilere dağıtır.

Harita ve Pusula Kullanarak Yön Bulma (Haritayı Yönüne Koyma)

Pusula ile yön bulma becerisini kazandırdıktan sonra öğretmen harita ve pusula ile yön bulma becerisinin öğretimine geçer.

“Çocuklar dersimizin başında size haritayı yönüne koymanın ne demek olduğunu sormuştum. Dersimizin bu aşamasında haritayı nasıl yönüne koyacağımızı öğreneceğiz.” diyerek devam eder “Bu derste önce harita ile yön bulmayı ardından pusula ile yön bulmayı öğrendik. Şimdi ise harita ve pusulayı aynı anda kullanarak yönümüzü bulacağız. İşte bu yönteme haritayı yönüne koyma diyoruz.” der.

“Şimdi sizlere haritayı nasıl yönüne koyacağımızı anlatacağım. Ardından birlikte yapacağız. Önce haritamızı düzgün bir zemine seriyoruz. Zeminin düzgün olması pusula kullanacağımız için önemli; fakat zeminde, çevrede ya da kıyafetimizde pusulayı etkileyecek metal bir maddenin olmamasına dikkat ediyoruz. Ardından pusulayı harita üzerine yerleştiriyoruz. Harita üzerinde yönümüzü bulmamızı sağlayan bir yön oku vardı ve bize kuzeyi gösterirdi. İşte kuzeyi gösteren bu ok ile pusulada kuzeyi gösteren renkli uç çakışana kadar haritayı çeviriyoruz. Çakıştığında yönümüzü bulmuş oluyoruz. İşimiz bittikten sonra harita ve pusulayı dikkatli şekilde kaldırıyoruz.” der ve bu işlemleri

sırasıyla öğrencilere göstererek yapar.

Haritayı yönüne koymanın basamakları:

1. Kuzeyi karşısına gelecek şekilde haritayı önüne serer.
2. Pusulayı haritaya paralel şekilde tutar.
3. Çevrede pusulayı etkileyecek metal bir maddenin olup olmadığını kontrol eder.
4. Pusulayı harita üzerine yerleştirir.
5. Pusula kuzeyi ile harita kuzeyi çakışana kadar haritayı çevirir.

Kuzeyler çakıştıktan sonra harita ve pusulayı dikkatli şekilde kaldırır.

Şekil 33. Haritayı yönüne koyma

Öğretmen harita ve pusula ile nasıl yön bulunacağını gösterdikten sonra öğrencilerden teker teker anlattığı basamakları gerçekleştirmelerini ister. Öğrenci performanslarını beceri ölçü aracına kaydeder. Öğrenci basamakları doğru şekilde gerçekleştiremezse becerinin nasıl gerçekleştirileceğini tekrar aktarır.

5.Sonuç

“Çocuklar bugünkü dersimizde harita ve pusula kullanmayı öğrendik. Öncelikle harita üzerinde nasıl yön bulacağımızı konuştuk. Haritada bir yerin başka bir yere göre konumunu söyleyebilmek önce pusula gülünden yardım alarak ardından haritada bulunan yön okuna bakarak çalıştık. Yön okunu haritada bir yerin ne yönde olduğunu söylemenin yanında haritayı yönüne koymak için de kullanılacağını öğrendik. Haritayı yönüne koyabilmek için pusulayı doğru şekilde kullanmamız gerektiğinden ve pusulanın renkli ucunun bize her zaman kuzeyi gösterdiğinden bahsettik. Son olarak bir haritayı pusula ile yönüne koyabilmek için pusulanın kuzeyi gösteren renkli ucu ile haritada verilen kuzeyi çakıştırmanızı gerekiyordu ve sizler de bunu benim gösterdiğim şekilde yapmaya çalıştınız. Bugün öğrendiğiniz bilgilerle haritada bir yerin başka bir yere göre konumunu söylemede, pusula kullanmada ve haritayı yönüne koyarak yön bulmada hiç zorlanmayacaksınız” diyerek oturumu tamamlar.

6.Değerlendirme

Değerlendirme aşamasında öğrencilerin öğrenmelerinin pekişmesini sağlamak için konuyla ilgili birkaç etkinlik yapılır. Etkinlikler öğrenci seviyesine uygun olmalı yönerge ile sunulmalıdır. Gerek duyulursa öğrencilere etkinliğin nasıl yapılacağı sözlü olarak da açıklanmalıdır. Etkinlik aşamasında öğrenciler bir arada bulunmalı ve işbirliği yapmalarına izin verilmelidir (Etkinlik 3).

Ders başında belirlenen 1.kazanım için izleme testi (İzleme Testi 3); 3, 4, ve 5.kazanımları ölçmek için içine kontrol çizelgeleri (Beceri Kontrol Çizelgesi 1, Beceri Kontrol Çizelgesi 2) kullanılır.

Beceri değerlendirme basamağında öğrencinin becerinin her bir basamağını bağımsız olarak gerçekleştirip gerçekleştirmediği ölçülür. Öğrenci beceri basamaklarını bağımsız olarak tamamlarsa davranışın karşısında “B” işaretlenir. Bağımsız şekilde yapamaz ya da hatalı yaparsa öğrenci durdurulur ve o basamakla ilgili öğretmen tarafında sözel ipucu verilir. Bu durumda davranışın karşısında “Sİ” işaretlenir. Öğrenci sözel ipucuyla da davranışı gerçekleştirmezse öğretmen o davranışın nasıl yapılacağını göstererek öğrenciden de yapmasını istediğin de model olduğu için “MO” işaretlenir. Öğrenci model olduğunda da davranışı gerçekleştirmezse o basamak için “FY” işaretlenir ve bu basamak öğretmen tarafından yapılır (Avcıoğlu, 2013, s.178).

**2.11.2. IV.Oturum: Güneş ve Yıldızlardan Yararlanarak Yön Bulma
Becerisinin Kazandırılması**

IV. Oturum Planı

A) Biçimsel Bölüm

Tarih	:	11.02.2015
Ders	:	Sosyal Bilgiler
Konu	:	Güneş ve Yıldızlardan Yararlanarak Yön Bulma Becerisinin Kazandırılması
Sınıf Düzeyi	:	6.Sınıf
Süre	:	40 dk
Yöntem	:	Doğrudan Öğretim Gösterip Yaptırma Yöntemi
Değerlendirme	:	İzleme Testi

Tablo 19.

Güneş ve Yıldızlardan Yararlanarak Yön Bulma Becerisine İlişkin Belirlenen Alt Kazanımlar

Kazanımlar:	Bilişsel Basamaklar:
1.Güneşin konumuna bakarak yönünü bulur	Uygulama
2.Gölgeden faydalanarak yönünü bulur.	Uygulama
3.Kutup yıldızının kuzeyi gösterdiğini bilir, söyler.	Bilgi
4.Ayın yön bulmada kullanılabileceğini bilir, söyler.	Bilgi

B) Giriş Bölümü

1.Dikkat Çekme:

Öğretmen öğrencilerin dikkatlerini derse çekmek için öğrencilere yarım bırakılmış birer hikâye dağıtır ve öğrencilerin tamamlamalarını ister.

FERHAT KAMPTA

7.sınıfa giden Ferhat çocukluğundan beri bir izci olmak istiyordu. Bu yüzden okulun izci kulübüne katılmıştı. Yaz tatilinde babası tatil planları yaparken ona kamp yapmak istediğini söyledi. Babası Ferhat'ın bunu hevesle istediğini bildiğinden bu istediğini kabul etti ve ailecek kampta iki gün geçirmeye karar verdiler. Ferhat çok heyecanlıydı hatta o kadar heyecanlıydı ki kampta kaldıkları ilk gece uyuyamadı. Kamp yaptıkları çevrede biraz gezmek istedi; fakat farkında olmadan çadırdan oldukça uzaklaşmıştı ve yönünü kaybetti. Bulunduğu yerdeki ağaçlardan ve gökyüzündeki yıldızlardan başka hiçbir şey görmüyordu.....

2. Güdüleme ve Gözden Geçirme:

Öğretmen güdüleme ve gözden geçirme aşamasında öğrencilere bu derste neler öğreneceklerini ve öğrendikleri bilginin kendilerine nasıl fayda sağlayacağını anlatır. “Çocuklar bu dersimizde gökyüzünden yani güneşin, yıldızların, gölgemizin nasıl yön

bulmamızı sağladığını konuşacağız ve böylece elinizde pusula ya da harita olmadan da yönünüzü kolaylıkla bulabileceksiniz.” diyerek öğrencileri güdüler ve derse hazır hale getirir.

3. Derse Geçiş:

Derse geçiş aşamasında öğretmen konuyu özet niteliğinde genel hatlarıyla sunar. “Çocuklar daha önceki derslerimizde harita ve pusula ile nasıl yön bulabileceğimizi konuşmuştuk. Bu dersimizde ise yön bulmada kullanılan diğer yöntemleri konuşacağız. Bu yöntemlerden biri güneştir. İlk dersimizde yönlerin güneşe göre belirlendiğinden biraz bahsetmiştik. Güneşin doğduğu yöne doğu, battığı yöne batı denir. Öğle vakti güneş tepe noktamızda olduğu için gölgemiz öğle vaktinde en kısadır ve bizim bulunduğumuz küre olan kuzey yarım kürede öğle vakti gölgemizin yönü daima kuzeyi gösterir. Kısacası yönümüzü bulmak için gündüz güneşten faydalanırız. Gece ise yıldızlar bize yönümüzü gösterir. Kutup yıldızı daima kuzeyi gösterir. Ayrıca Ay’a bakarak da yönümüzü bulabiliriz. Şimdi sırasıyla bu yöntemleri inceleyeceğiz.” diyerek gelişme kısmına geçer.

4. Gelişme

4.1. Güneşten Faydalanarak Yön Bulma

Öğretmen “İlk öğreneceğimiz yön bulma yöntemi güneş. Yönler güneşin konumuna göre belirlenir.” der ve öğrencilere güneşin doğuşunu ve batışını gösteren bir resim gösterir.

Şekil 34. Güneşin hareketi

“Güneşin doğduğu yöne doğu, battığı yere batı denir” dedikten sonra öğrencilerden tekrar etmelerini ister.

Şekil 35. Güneşe göre yön bulma

“Kollarınızı açıp sağ kolunuzu güneşin doğduğu yere uzattığınızda sağ kolunuz doğuyu, sol kolunuz batıyı, yüzünüzün baktığı yön kuzeyi ve arkanız ise güneyi gösterir.” der. Öğretmen sınıfa getirdiği sarı bir balonun üzerine “Güneş” yazar ve balonu sınıfın bir köşesinde konumlandırır. Öğrencilerden bu balonu göre yönleri bulup söylemelerini ister.

Önce tüm öğrencilerin sağ kolunu güneşe uzatarak yönleri söylemelerini ister, ardından sol kollarını güneşe uzatarak yönleri söylemelerini ister. Ayrıca yüzlerini ve sırtlarını güneşe dönmelerini sağlayarak da yönleri söylemelerini sağlar. Bunu yapmadaki amaç öğrencilerin eksik genelleme yapmalarının, yani her zaman tek biçimde konumlanarak yön bulmak gerektiğini göstermektir.

“Sağ kolunu güneşe doğru uzattığında sol kolun hangi yönü gösterir?” “Yüzünü güneşe döndüğünde sırtın hangi yönü gösterir?”

“Sol kolunu güneşe uzattığında yüzün hangi yönü gösterir?” gibi sorular sorar ve öğrencilerden aldığı doğru yanıtları pekiştirir. Yanlış cevap veren öğrenciye sözel ipuçlarıyla yardımcı olur.

4.2.Gölgeden Faydalanarak Yön Bulma

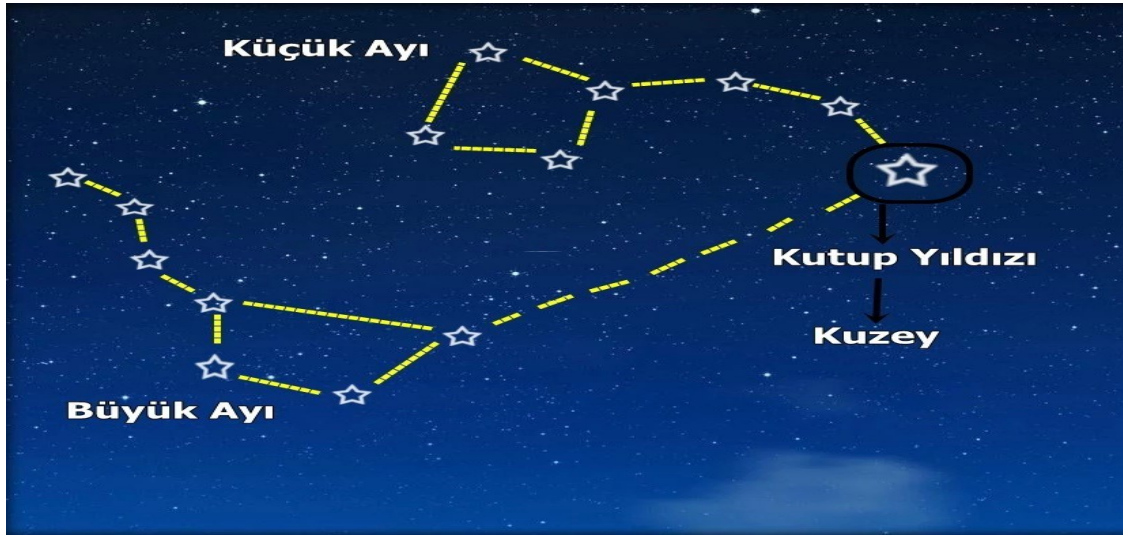
Öğretmen sınıfa bir küre getirir ve küre üzerinde Türkiye'nin nerede olduğunu öğrencilere göstererek anlatmaya devam eder. “Çocuklar bu bir dünya küresi. Dünya da aynı bu küre de olduğu gibi kuzey ve güney olmak üzere ikiye ayrılır. Ayrıldığı yer ekvatordur. Güneş ışınları ekvatora dik gelir bu yüzden bu bölgede cisimlerin ya da insanların gölgesi oluşmaz. Ülkemizin bulunduğu kuzey yarım küreye güneş ışınları her zaman eğik olarak gelir ve güneş varken mutlaka gölgemiz oluşur.” der ve anlattıklarını görsellerle somutlaştırır.

Şekil 36. Kuzey yarım kürede gölge yönü

4.3. Yıldızlardan Faydalanarak Yön Bulma

“Yönlerin güneşin konumuna göre belirlendiğini; güneşin doğduğu yöne doğu, battığı yere ise batı dendiğini öğrendik. Gündüz açık havalarda güneşe bakarak yönümüzü kolaylıkla bulabiliriz. Fakat biliyorsunuz ki gece olduğunda güneş ile yönümüzü bulmamız imkânsızdır. Bu yüzden gökyüzünde bize yön gösterebilecek başka şeylere ihtiyacımız vardır. Bunlardan birisi yıldızlardır. Özellikle kutup yıldızını görebilirsek yönümüzü bulmamız oldukça kolaydır. Yıldızlar dışında ay da yön bulmada kullanılır.” der ve kutup yıldızını gösteren bir görseli öğrencilere gösterir.

Şekil 37. Kutup yıldızı ile yön bulma

“Çocuklar büyük ayı ve küçük ayı takımyıldızlardır. Kutup yıldızı küçük ayı takımyıldızının ucundaki en parlak yıldızdır. Kutup yıldızı bize daima kuzeyi gösterir. Yani yüzünüzü kutup yıldızına dönükse kuzeye dönüksünüz demektir. Eğer kutup yıldızını arkanıza alarak ilerlerseniz güney yönüne gitmiş olursunuz.” der.

Öğretmen “Kutup yıldızının dışında diğer yıldızlara bakarak da yönünüzü bulabilirsiniz.” diyerek devam eder. Bunun için yıldızların hareket ettiği yönü gözlemlemek gerekir. Gözlemlemeye başlamadan önce yıldızın görebileceğimiz yere bir çubuk diyoruz. Çubuk üzerinden yıldızın nişan alıyoruz. On dakika aralıklarla yıldız gözlemliyoruz. Yıldız diktiğimiz çubuğa göre sağa hareket ederse bakılan yön güneyi, sola hareket ederse bakılan yön kuzeyi, yukarı hareket ediyorsa bakılan yön doğuyu, aşağı hareket ediyorsa bakılan yön batıyı işaret etmektedir. Kutup yıldızını göremediğimiz zamanlarda bu şekilde de yönümüzü bulabiliriz.” der ve sonuç bölümüne geçer.

5.Sonuç

Öğretmen konunun sunumunu tamamladıktan sonra ders boyunca anlattıklarını özet niteliğinde tekrar eder.

“Çocuklar şimdi sizlerle neler öğrendik bunları konuşacağız. Bu dersimizde yön bulma yöntemlerinden olan güneş ve yıldızlardan yararlanarak yön bulmayı öğrendik. Gündüz vakti yönümüzü bulmak istediğimizde güneşten faydalanarak yönümüzü bulabileceğimizi konuştuk. Güneşin doğduğu yerin doğu, battığı yerin ise batı olduğunu; sağ kolumuzu güneşe uzattığımızda sol kolumuzun batıyı, yüzümüzün kuzeyi arkamızın ise güneyi gösterdiğini öğrendik. Ayrıca güneşle oluşan gölgemizin de bize yönümüzü göstermeye yardımcı olacağını konuştuk. Kuzey yarım kürede güneşin tepe noktamızda olduğu öğle vaktinde oluşan gölgemizin kuzeye düşeceğini resimler üzerinden öğrendik. Gündüz vakti yön bulmamızda bize yardımcı olan güneşin yerini gece yıldızların alacağını ve Kuzey yıldızının her zaman kuzey yönünü göstereceğini konuştuk. Ayrıca aydan faydalanarak da yön bulunabilirdi çocuklar.” diyen öğretmen daha sonra değerlendirme aşamasına geçer.

6.Değerlendirme

Öğrencilerin belirlenen hedefleri kazanma düzeylerini görmek için izleme testi yapılır. 4. ve 5. oturumlarda öğrenci performansını görmek için izleme testi olarak tanılayıcı dallanmış ağaç uygulanmıştır. Tanılayıcı dallanmış ağaç öğrencinin nerede hata yaptığını açıkça ortaya koymaya yarayan bir alternatif bir değerlendirme tekniğidir (TDA 1).

2.11.3. V.Oturum: Doğa Unsurlarından Faydalanarak Yön Bulma Becerisinin Kazandırılması

V. Oturum Planı

A) Biçimsel Bölüm

Tarih	04.03.2015
Ders	Sosyal Bilgiler
Konu	Tabiat Olaylarından Faydalanarak Yön Bulma Becerisinin Kazandırılması
Sınıf Düzeyi	6.Sınıf
Süre	40 dk
Yöntem	Doğrudan Öğretim
Değerlendirme	İzleme Testi

Tablo 20.

Doğadaki unsurlardan faydalanarak yön bulma becerisine ilişkin alt kazanımlar

Kazanımlar:	Bilişsel Basamaklar:
1. Ağaç yosunlarının gösterdiği yönü bilir, söyler.	Bilgi
2. Karınca yuvalarının gösterdiği yönü bilir, söyler.	Bilgi
3. Minare kapılarının gösterdiği yönü bilir, söyler.	Bilgi

B) Giriş Bölümü

1.Dikkat Çekme:

Öğretmen dikkat çekme aşamasında karıncaların ve onların yuvalarını nasıl yaptıklarıyla ilgili öğrencilere bir belgesel izlettirir ve ardından öğrencilere izledikleri belgeselle ilgili sorular sorar. Cevapları aldıktan sonra öğrencileri pekiştirir.

2. Güdüleme ve Gözden Geçirme:

Öğretmen bu aşamada öğrencilere derste öğrenecekleri bilgileri ve bu bilgilerin onlara nasıl bir fayda sağlayacağını aktarır. “Çocuklar bundan önceki derslerimizde yön bulma yöntemlerinden bahsetmiştik. Harita, pusula, güneş, gölgemiz ve yıldızların yönleri bulmamızda bize yardımcı olduğunu öğrendik. Bu dersimizde ise ağaç yosunları, minare kapıları ve az önce izlediğimiz karınca yuvaları gibi doğa unsurlarından faydalanarak yön bulmayı öğreneceğiz. Bunları da kullanarak dilediğiniz zaman yönünüzü kolayca bulabileceksiniz.” der.

3. Derse Geçiş:

Öğretmen “Çocuklar az önce de söylediğim gibi diğer derslerimizde yön bulma yöntemlerinin bir kısmını öğrendiniz. Şimdi bu yöntemlere yenilerini ekleyeceğiz. Bunlardan biri karınca yuvalarıdır. Dersin başında izlediğimiz videoda karıncalar yuvalarını yaparken çıkardıkları kumları yuvalarının ağzına bırakıyorlardı. Karınca yuvalarının bu yığın şeklinde olan tarafı bize kuzey yönünü gösterir. Bize kuzeyi gösteren bir başka şey ağaç yosunlarıdır. Ağaçların nemli ve soğuk olan kısımları yosun tuttuğu için kuzey yönünü rahatlıkla buna bakarak bulabiliriz. İncancımız sebebiyle de camilerin minare kapıları güneyi gösteren yöne yapılır.” diyerek konuyu genel hatlarıyla özetler ve ayrıntılar için dersin gelişme bölümüne geçer.

4. Gelişme:

Diğer derslerde olduğu gibi öğretmen bu derste de görsellerden faydalanarak öğrenilen yöntemleri daha somut hale getirmeye çalışır.

4.1.Ağaç Yosunlarından Faydalanarak Yön Bulma

“Çocuklar biliyorsunuz ki yeryüzünde güneş alan yerler her zaman daha sıcak, güneş almayan yerler ise her zaman daha soğuktur. Mesela evinizin güneşe bakan kısmı daha

sıcakken diğer yerler daha serindir. Bu durum doğada da böyledir. Bu durumun ağaç yosunlarıyla olan ilgisini resimler üzerinden konuşalım.” diyerek devam eder.

Şekil 38. Ağaç yosunlarına göre yön bulma

“Resimde gördüğünüz ağacın bir yüzeyinde oluşan yeşillik yosundur. Ağacın diğer tarafına göre daha soğuk ve nemli olan kısmında yani kuzeyinde yosunlar oluşur. Çünkü yosunlar suya ihtiyaç duyarlar. Ağacın kuzey tarafında yer alan kabukları da güneye göre daha fazla nem barındırırlar. Bu yüzden bir ağacın yosunlu kısmı bize kuzey yönünü gösterir çocuklar.” der.

4.2.Karınca Yuvalarından Faydalanarak Yön Bulma

“Yön bulmada faydalanabileceğiniz bir diğer yöntem karınca yuvalarıdır çocuklar. Ders başında sizinle karıncaların yuvalarını nasıl yaptıklarını izlemiştik. Taşdıkları kumları yuvanın bir kenarına yığan karıncalar bunu rastgele yapmıyorlar aslında. Kuzey yarım kürede rüzgârlar kuzeyden esiyor. Karıncalar yuvalarını rüzgârdan korumak için çıkardıkları malzemeleri yuvanın kuzeyine biriktiriyorlar. Yani karınca yuvalarının birikimli kısmı bize kuzeyi, ağız kısmı ise güneyi gösterir.

Şekil 39. Karınca Yuvalarına bakarak yön bulma

4.3. Minare Kapılarından Faydalanarak Yön Bulma

Şekil 40. Minare kapılarına bakarak yön bulma

“Faydalanabileceğimiz bir diğer yöntem minare kapılarıdır. Ülkemizde minare kapıları güneyi gösteren yöne yapılır. Yani minare kapısının baktığı yönde ilerlerseniz güzeye, minare kapısının baktığı yönün tersine ilerlerseniz kuzeye doğru gitmiş olursunuz çocuklar.” diyerek gelişme bölümünü tamamlar.

5. Sonuç

Bugünkü dersimizde yön bulma yöntemlerinin sonuncusu olan doğadaki unsurlardan faydalanarak yön bulmayı öğrendik. İlk olarak karınca yuvalarını daha yakından inceledik. Yuvalarını büyük bir titizlikle inşa eden karıncalar yuvadan çıkardıkları toprakları kuzeye yığıyorlardı. Dolayısıyla yuvaların ağız kısmı da bize güney yönünü gösteriyordu. Yön bulmada yararlanabileceğimiz bir başka unsurun ağaç yosunları olduğunu konuştuk. Ağaçların daha soğuk ve nemli olan kısımlarında yosunların oluştuğunu ve oluşan bu yosunların bize kuzey yönünü gösterdiğini öğrendik. Son olarak yön bulmada minare kapılarından da faydalanabileceğimizi görmüştük. Ülkemizde minare kapıları bize güney yönü gösterdiğinden güneye gitmek istediğimizde bize yardımcı olacak bir unsur olarak aklımızda bulunmalıydı.” diyerek konunun sunumunu sonlandıran öğretmen değerlendirme aşamasına geçer.

6. Değerlendirme

Öğrencilerin belirlenen hedefleri kazanma düzeylerini görmek için izleme testi yapılır.

4. ve 5. oturumlarda öğrenci performansını görmek için izleme testi olarak tanılayıcı dallanmış ağaç uygulanmıştır. Tanılayıcı dallanmış ağaç öğrencinin nerede hata yaptığını açıkça ortaya koymaya yarayan bir alternatif bir değerlendirme tekniğidir (TDA 2).

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni

Araştırmada nitel ve nicel analizin birlikte kullanıldığı karma araştırma deseni kullanılmıştır. Creswell (2012)'e göre karma yöntem bir araştırmada nicel ve nitel verileri bir arada toplama, analiz etme ve yorumlama sürecini kapsayan bir yöntemdir. Bu yöntemde kullanılan üç eş zamanlı ve üç sıralı olmak üzere altı temel tasarım vardır.

Bu çalışmada nitel ve nicel verilerin aynı anda toplandığı ancak analizlerinin ayrı yapıldığı, önceliğin ise nitel ya da nicel veri türlerinden birine verildiği eş zamanlı dönüşümsel tasarım kullanılmıştır.

3.2.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, amaçlı örneklem yoluyla seçilmiş 2014-2015 eğitim-öğretim yılı 1. döneminde Ankara ilinde bir özel eğitim kurumuna devam eden, hafif düzey zihinsel yetersizliğe sahip üç öğrenci oluşturmaktadır.

Tablo 21.

Çalışma Grubunun Özellikleri

Öğrenci	Cinsiyeti	Sınıf Düzeyi	Teşhis- Özur Oranı
Ö1	E	6.	Bilişsel gelişimde gecikme (%50)
Ö2	K	6.	Hafif mental retardasyon (%50)
Ö3	E	6.	Hafif mental retardasyon, miyop, astigmat (%53,5)

3.3.Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanmasında kazanımlara uygun olarak çeşitli soru tiplerinde 22 soru ve 2 bölümden oluşan “Yön Bilgisi Testi” geliştirilmiştir. Özel Eğitim ve Sosyal Bilgiler Eğitimi alanından ikişer uzman görüşü alınarak teste son şekli verilmiştir.

Testin ilk bölümünü “Kavram Bilgisi Testi”, ikinci bölümünü “Beceri Düzeyi Testi” oluşturmaktadır.

Kavram Bilgisi Testi: Öğrencilerin yön bulma becerisini kazanabilmeleri için öğrenmeleri gereken ön koşul kavramların (yön, ara-ana yön, harita, pusula) kazanılmışlık düzeyini ölçmeye yönelik olarak hazırlanan sorulardan oluşan bölümdür. Bu bölümde sorular, öğrencilerin şans başarısını düşürerek ön bilgilerine ilişkin yanlış bilgi edinmenin önüne geçmek ve öğrencilerin ön bilgilerini organize ederek aktarabilme becerilerini ölçmek amacıyla açık uçlu olarak hazırlanmıştır.

Ayrıca bu bölümde öğrencilerin ön öğrenmelerle edindikleri kavramlar içerisinde doğru olanları bulup cümle içerisinde doğru yere yerleştirmelerini sağlamak ve “Kavram Bilgisi” testinin kapsam geçerliliği ve güvenilirliğini artırmak için boşluk doldurma sorularına da yer verilmiştir.

Beceri Düzeyi Testi: Bu bölümde çalışmanın asıl amacı olan yön bulma becerisinin kazanılmışlık düzeyine ilişkin olarak hazırlanmış 6 çoktan seçmeli, 4 doğru yanlış, 4 boşluk doldurma, 1 açık uçlu olmak üzere 15 soru bulunmaktadır.

3.4.Verilerin Analizi

Verilerin analizinde karma araştırma deseni tasarımlarından eş zamanlı dönüşümsel model kullanılmıştır. Nitel ve nicel veriler ayrı ayrı analiz edilmiş, verilerin birleştirilmesi veri yorumlama aşamasında yapılmıştır.

Nicel verilerin analizinde grup normal dağılım göstermediği için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Wilcoxon işaretli sıralar testi ilişkili iki ölçüm setine ait puanlar arasındaki anlamlılığı test etmek için kullanılır. Bu test ayrıca puanlar arasındaki anlamlılığın yönünün yanı sıra puanların miktarını da dikkate alır (Büyüköztürk, 2013, s. 174).

Nitel verilerin analizinde ise nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır.

Büyüköztürk (2010)’a göre içerik analizi bazı kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik bir uygulamadır.

Açık uçlu sorulara verilen cevaplar tam anlama, kısmî anlama, kavram yanılgısı, hiç anlamama kategorileri altında değerlendirilmiştir.

Tablo 22.

Nitel Soru Cevaplarına Ait Kategoriler ve Puanlama Kriterleri

Anlama Düzeyi	Puanlama Kriteri
Tam Anlama	Geçerli olan cevabın tüm yönlerini içeren ifadeler
Kısmi Anlama	Geçerli cevabın bir yönünü içeren, doğru; ancak eksik ifadeler
Kavram Yanılgısı	Kavramın kısmen anlaşılmasını gösteren ancak doğru olmayan ifadeler
Hiç Anlamama	Tamamen yanlış ifadeler, boş bırakma

3.5. Deneysel İşlem Basamakları

1. Çalışma grubu olan 7.sınıf düzeyinde, hafif düzey zihinsel yetersizliğe sahip (%50 mental retardasyon) üç öğrenci amaçlı örneklem yoluyla belirlenmiştir.
2. Verilerin toplanmasında uzman görüşleri de alınarak hazırlanan “Yön Bilgisi Testi” kullanılmıştır.
3. Verilerin analizinde karma araştırma deseni eş zamanlı dönüşümsel model kullanılmıştır. Nitel ve nicel veriler ayrı analiz edilmiş; nitel verilerin analizinde içerik analizi, nicel verilerin analizinde Wilcoxon işaretli sıralar testi kullanılmıştır. Elde edilen veriler veri yorumlama aşamasında birleştirilmiştir.
4. Ön test öğrencilere açık ve anlaşılır bir yönerge ile sunulmuş ve gerektiği yerlerde öğrencilere sözel açıklamalar yapılmıştır.
5. Ön test sonuçları değerlendirilerek öğretim süreci planlanmıştır. Öğrencilerin ön koşul kavramlardan harita ve yön kavramlarını kazanamadıkları görüldüğünden önce kavram öğretimi ardından beceri öğretimi yapılmıştır.
6. Kavram Öğretimi için 2, beceri öğretimi için 3 oturum planı hazırlanmıştır:
 - 1.Oturum: Yön kavramının öğretimi
 - 2.Oturum: Harita ve pusula kavramlarının öğretimi
 - 3.Oturum: Harita ve pusula ile yön bulma becerisinin kazandırılması
 - 4.Oturum: Güneş ve yıldızlardan yararlanarak yön bulma becerisinin kazandırılması
 - 5. Oturum: Doğadaki unsurlardan faydalanarak yön bulma becerisinin kazandırılması
7. Ders planları biçimsel bölüm, giriş (dikkat çekme, güdüleme, derse geçiş), gelişme, sonuç ve değerlendirme bölümlerinden oluşturulmuştur.
8. Biçimsel bölümde oturumun yapılacağı tarih, konu, oturum süresi, kullanılacak yöntem, değerlendirme türü ve kazanımlara yer verilmiştir.
9. Kazanım belirlenirken hem nitelikli bir öğretim yapabilmeyi hem de öğrencilerin hedefe

- ne düzeyde ulaştığını ölçebilmeyi kolaylaştırması açısından, hedeflerin ölçülebilir ve gözlemlenebilir olmasına, zorluk derecesinin ise öğrenci performansı ile uyumlu olmasına dikkat edilmiştir.
10. Öğretim sırasında ve sonrasında yapılacak değerlendirme türünü belirlemeye yardımcı olması açısından kazanımların hangi bilişsel basamakta yer aldığına da ders planlarında yer verilmiştir.
 11. Kazanımlar belirlendikten sonra kavram ve beceri öğretiminde kullanılacak yöntemler belirlenmiştir.
 12. Derse başlamadan öğrencileri derse çekecek ve dikkatlerini canlı tutacak birtakım etkinlikler yapılmıştır ardından derste öğrenecekleri bilgilerin kendilerine ne gibi fayda sağlayacağından bahsederek öğrenciler derse karşı güdülenmiştir.
 13. Ders boyunca öğrencilerin derse aktif katılımları yönünde etkinlikler yapılmıştır. Öğrencilere anında dönütler sağlanarak öğrenmeleri hakkında haberdar edilmiş ve derse motive olmaları sağlanmıştır.
 14. Her oturum sonunda öğrencilerin ilerlemelerini görmek açısından izleme testleri uygulanmıştır.
 15. Tüm oturumlarda öğrencilerin öğrendikleri bilgileri somutlaştırması açısından çeşitli materyallerden faydalanılmıştır.
 16. *Kavram Öğretimi:* Kavram öğretimi basamağında öğrencilerin ön test sonuçları göz önünde bulundurularak yön kavramı ile ilgili 5, harita kavramı ile ilgili 4, pusula kavramı ile ilgili 2 alt kazanım belirlenmiştir.
 17. Her öğrencinin bireysel gereksinimlerine göre öğretime katılması gerektiğini vurguladığı, öğrenci ilerlemesini sürekli gözlemlendiği, öğrenci ne kadar çok materyalle etkileşime girerse o kadar çok dönüt aldığı, sunulan bilgiler arasına giren zamanı azaltarak öğrencilerin dikkatini derse yoğunlaştırmalarına yardım ettiği, öğrenci hatalarının hemen ve doğrudan düzeltilmesini ön gördüğü ve motivasyon önem verdiği için (Tuncer, Altunay, 2004, ss.12-15) kavramların sunulmasında Doğrudan Öğretim Modeli tercih edilmiştir.
 18. Kavram sunumu yapılmadan önce kavramların ilişkili (kavramı tanımlayan ve onun benzer özelliklerini oluşturan nitelikler) ve ilişkisiz nitelikleri (kavramı tanımlamayan ancak yapısında bulunan nitelikler) belirlenmiştir. Kavram sunumları boyunca öğrencilerin kavramın ilişkisiz niteliklerinden çok ilişkili niteliklerine odaklanmalarına dikkat edilmiştir.
 19. Nispeten daha soyut olan yön ve harita kavramlarının öğretiminde kavram analizi

- yapılmıştır. Bütün-parça-bütün şeklinde önce kavramın tanımı verilmiş, ardından tanım anlaşılabilir parçalara ayrılarak örneklendirilmiş ve çeşitli görsellerle somutlaştırılmıştır.
- 20.Yön kavramının tanımı kavram analizi ile öğretildikten sonra ana ve ara yönler doğrudan öğretim modeli ile sunulmuştur. Sunumun ardından öğrencilerin eksik genelleme yapmalarının önüne geçmek için sunum sırasında kullanılan kartların yerine çeşitli nesnelere kullanılarak öğretim tekrarlanmış ve oturum sonunda öğrenci performansları ölçülmüştür.
- 21.Harita kavramı da yön kavramında olduğu gibi analiz edilerek aktarılmıştır. Kavram anlaşılabilir parçalara ayrıldıktan sonra harita örnekleriyle anlatılanlar somutlaştırılmıştır. Kavramı oluşturan parçalar verildikten sonra haritalarda bulunması gereken başlık, lejant, yön oku ve ölçek haritalar üzerinden gösterilerek anlatılmıştır.
- 22.Yön ve harita kavramlarına göre daha somut olan pusula kavramının öğretiminde basit pusula örneklerinden faydalanılmış, pusulanın kullanım alanlarından ve pusula kullanırken dikkat edilmesi gerekenlerden bahsedilmiştir.
- 23.Kavram sunumları yapıldıktan sonra öğrencilerin öğrenmelerinin pekişmesini sağlamak için konuyla ilgili etkinlikler yapılmıştır. Yönerge ile sunulan etkinliklerin öğrenci seviyesine uygun olmasına dikkat edilmiş ve iletişim becerilerinin gelişmesi açısından öğrencilerin etkinlikaşamasında işbirliği yapmalarına izin verilmiştir.
- 24.*Beceri Öğretimi:* Beceri öğretimi ile ilgili öğrencilerin ön test sonuçları göz önünde bulundurularak harita ve pusula ile yön bulma becerisine ilişkin 4, güneş ve yıldızlardan yararlanarak yön bulma becerisine ilişkin 4, doğa unsurlarından faydalanarak yön bulma becerisine ilişkin 3 alt kazanım belirlenmiştir.
- 25.Beceri öğretiminde ise gösteri kısmının öğretmen denetiminde olması, öğrenci dikkatini canlı tutması, Yanlış davranışları anında düzelterek öğrenme için harcanan zamanı azaltması, Öğrencilere yaparak-yaşayarak kalıcı öğrenmeler sağlaması, Kelimelerin yetersiz olduğu prensipler ve hareketlerin açıklanmasını kolaylaştırması (Vural, 2004, s.115) sebebiyle gösterip yaptırma yöntemi tercih edilmiştir.
- 26.Gösterip yaptırma yöntemi harita ve pusula kullanımının öğretimi, harita ve pusula ile yön bulma becerisinin kazandırılması sırasında yoğun şekilde kullanılmış, diğer oturumlarda doğrudan öğretim modeli ile öğretime devam edilmiştir.
- 27.Yön bulma becerisine ilişkin ilk olarak harita üzerinde konum belirleme becerisini kazandırılmıştır. Öğrencilerin harita da bir yerin başka yere göre konumunu öğrenmeleri amacıyla harita üzerinde yön bulmaya ilişkin etkinlikler yaptırılmıştır.

- 28.Ardından pusula ile yön bulma becerisinin öğretimi yapılmıştır. İlk olarak öğrencilere pusulanın yapısı hakkında bilgi verilmiş ardından pusulanın nasıl kullanılacağı anlatılmıştır. Bu aşamada pusula kullanma becerisi başaklandırılarak öğrencilerin göreceği şekilde tahtaya yazılmıştır. Ardından öğrenci performansları alınmış ve beceri kontrol çizelgelerine kaydedilmiştir.
- 29.Pusula kullanımını öğretildikten sonra öğrencilere haritayı yönüne koyma becerisi öğretilmiştir. Pusula kullanma becerisinde olduğu gibi yine bu aşamada beceri analiz edilerek basamaklar tahtaya yazılmıştır. Haritanın yönüne nasıl konulacağı araştırmacı tarafından öğrencilere gösterilmiş, ardından öğrencilerin beceriyi gerçekleştirmeleri sağlanmıştır. Öğrenci performansları beceri kontrol çizelgelerine kaydedilmiştir.
- 30.Harita ve pusula ile yön bulma becerisinin ardından güneş ve yıldızlardan faydalanarak yön bulma yönteminden bahsedilmiştir. Güneş, gölge ve kutup yıldızının gösterdiği yönler aktarılmış çeşitli etkinlikler yaptırılmıştır.
- 31.Doğa unsurlarından faydalanarak yön bulma becerisinin kazandırılmasında karınca yuvaları, ağaç yosunları, minare kapılarının gösterdiği yönler öğretilmiştir. Bu aşamada da öğrencilerin öğrendikleri bilgileri somutlaştırmaları açısından materyal kullanımına özen gösterilmiştir.
- 32.Kavram öğretiminde olduğu gibi beceri öğretiminde de her oturum sonunda izleme testi yapılarak öğrencilerin öğrenmelerine göre ders planları ve öğretim süreci düzenlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Nitel Verilerin Analizi

Tablo 23.

Kavram Bilgisi testinde yer alan soruları analiz etmede kullanılan kategoriler ve içerikleri

Anlama Düzeyi	Puanlama Kriteri
Tam Anlama	Geçerli olan cevabın tüm yönlerini içeren ifadeler
Kısmi Anlama	Geçerli cevabın bir yönünü içeren, doğru; ancak eksik ifadeler
Kavram Yanılgısı	Kavramın kısmen anlaşılmasını gösteren ancak doğru olmayan ifadeler
Hiç anlamama	Tamamen yanlış ifadeler, boş bırakma

4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Ön Test Bulguları

Araştırmanın birinci alt probleminin analizinde Yön Bulma Becerisi ön testinin kavram bilgisi boyutunda araştırmaya katılan deney grubu öğrencilerinin yön, harita ve pusula kavramlarını kazanıp kazanmadıkları analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 24.

Birinci Alt Probleme (Yön, Ana ve Ara Yön, Harita ve Pusula Kavramlarının Kazanılmışlık Düzeyi) İlişkin Ön Test Bulguları

Sorular	Tam anlama		Kısmî Anlama		Kavram Yanılgısı		Hiç Anlamama	
	f	%	f	%	f	%	f	%
S1	0	0	0	0	1	33,3	2	66,6
S2	0	0	1	33,3	0	0	2	66,6
S3	1	33,3	2	66,6	0	0	0	0
S4	0	0	0	0	0	0	3	100
S5	0	0	3	100	0	0	0	0

Tablo 24 incelendiğinde;

S1'e 1 öğrenci kavram yanılığsı, 2 öğrenci hiç anlamama kategorisinde cevap vermiştir. S2'ye 1 öğrenci kısmî anlama kategorisinde cevap verirken 2 öğrenci hiç anlamama kategorisinde cevap vermiştir. S3'e 1 öğrenci tam anlama kategorisinde, 2 öğrenci kısmî anlama kategorisinde cevap vermiştir. S4'e hiç anlamama kategorisinde cevap veren öğrenciler, S5'e ise kısmî anlama kategorisinde cevap vermişlerdir.

Tablo 25.

Yön Nedir? (S1) Sorusuna İlişkin Verilen Cevaplar

Öğrenciler	Verdikleri Cevaplar
Ö1	<i>Soruyu boş bırakmıştır.</i>
Ö2	<i>Soruyu boş bırakmıştır.</i>
Ö3	<i>“Sağa dönmek, sola dönmek”</i>

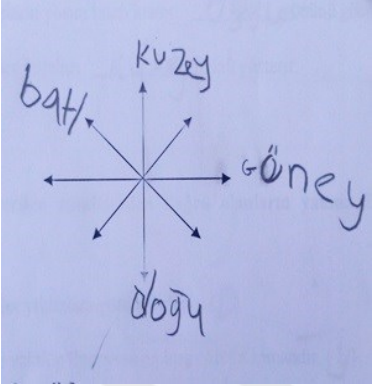
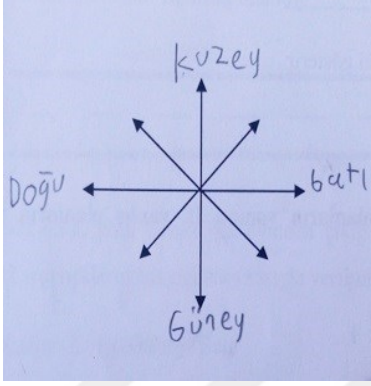
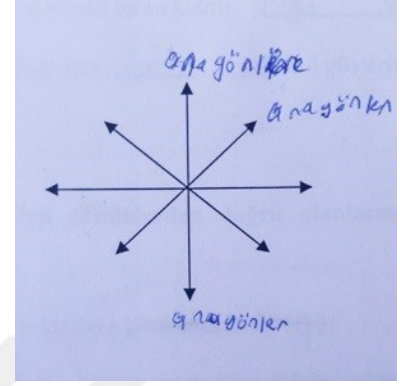
“Yön nedir? (S1)” sorusuna 2 öğrencinin hiç anlamama, 1 öğrencinin ise kavram yanılığsı kategorisinde cevap verdiği görülmektedir.

Kavram yanılığsı kategorisinde yer alan öğrenci (Ö3) yön kavramını “sağa dönmek, sola dönmek” şeklinde cevaplamıştır. Buradan hareketle Ö3'ün sağ ve sol kavramlarının yön kavramı içerisinde değerlendirildiğini ve yönün bir yere dönmek ve yönelmek anlamına geldiğini bildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla öğrencinin kavramı kısmen anladığı fakat yanlış ifadeler kullandığı görülmektedir.

Ö1 ve Ö2 yön kavramını tanımlamayıp soruyu boş bırakmışlardır; fakat “Pusula nedir? (S3)” sorusuna Ö2'nin “Yönümüzü bulmak için icat edilen bir şey...”, ve Ö1'in “Yönü gösteren...” şeklinde cevap verildikleri görülmüştür. Bu noktadan hareketle öğrencilerin yön kavramını tanımlayamadıkları fakat cümle içinde kullanabildikleri görülmektedir. Buradan iki sonuca ulaşılabilir: Birincisi, öğrenciler yön kavramını kısmen de olsa tanımlayabilecek bilgiye sahip olabilirler; fakat Türkçeyi etkin ve verimli kullanamadıkları için soruya cevap vermemişlerdir. İkincisi, öğrenciler pusula kavramının tanımını ezbere söyledikleri için tanım içerisinde yön kavramını anlayarak ve bilerek kullanmamışlardır. Son test bulguları incelendiğinde bu çalışmada ikinci yorumun daha doğru olduğu görülmektedir.

Tablo 26.

Verilen Pusula Güllü Üzerine Ana ve Ara Yönleri Yerleştiriniz (S2) sorusuna verilen cevaplar

Ö1	Ö2	Ö3
		

Tablo 26 incelendiğinde “Verilen pusula güllü üzerine ana ve ara yönleri yerleştiriniz. (S2)” sorusuna 1 öğrencinin kısmî anlama, 2 öğrencinin hiç anlamama kategorisinde yanıt verdikleri görülmektedir. Hiç anlamama kategorisinde yer alan iki öğrenci cevabı incelendiğinde Ö3’ün pusula güllü üzerinde kuzey ve güney yönlerinin yazılması gereken yerlere “ana yönler”, kuzeydoğu yönünün yazılması gereken yere “ara yönler” yazdığı görülmektedir. Bu ifadeler öğrencinin önceki öğrenmelerle kafasındaki şemanın eksik oluştuğunu göstermektedir. Bu kategoride yer alan diğer cevaba bakıldığında Ö1’in ana yönleri bildiği; fakat pusula güllü üzerine yanlış yerleştirdiği görülmektedir. Kısmî anlama kategorisinde yer alan cevapta Ö2 ana yönleri bilmekte ve doğru yerleştirmektedir. Ö1 ve Ö2’nin cevaplarında ortak nokta ara yönleri yanlış da olsa yazmamış olmalarıdır. Buradan hareketle, zihinsel yetersizliği olan bu üç öğrencinin dikkat eksikliği sebebiyle soruyu tam okumadıkları ya da ana ve ara yönleri bilmedikleri yorumu yapılabilir.

Tablo 27.

Pusula Nedir? (S3) Sorusuna İlişkin Verilen Cevaplar

Öğrenciler	Verdikleri Cevaplar
Ö1	“Yönü gösteren”
Ö2	“Yönümüzü bulmak için icat edilen bişey”
Ö3	“Gidicemizi gösteren alet”

“Pusula nedir (S3)” sorusuna 1 öğrencinin tam anlama, 2 öğrencinin ise kısmî anlama kategorisinde yanıt verdikleri görülmektedir. Tam anlama kategorisinde yer alan öğrenci

cevabı (Ö2), “Yönümüzü bulmak için icat edilen bir şey” pusula kavramını doğru şekilde karşılamaktadır. Kısmı anlama kategorisinde yer alan öğrenci tanımlarına bakıldığında “Yönü gösteren (Ö1)” ve “Gideceğimizi gösteren alet (Ö3)” şeklinde eksik cevaplar olduğu görülmektedir. Buradan hareketle öğrencilerin pusula kavramının tanımını bildikleri; fakat tam ve doğru şekilde ifade etmekte zorlandıkları yorumuna ulaşılmaktadır.

Tablo 28.

Harita Nedir? (S4) Sorusuna İlişkin Verilen Cevaplar

Öğrenciler	Verdikleri Cevaplar
Ö1	“Yer belirleme”
Ö2	Soruyu boş bırakmıştır.
Ö3	“Gideceğimize bakmak için yarar.”

“Harita nedir? (S3)” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde harita kavramının öğrencilerin tanımlamakta en çok zorlandıkları kavram olduğu ortaya çıkmaktadır. Ö1’in bu kavramı “yer belirleme”, Ö3’ün “gideceğimize bakmak için yarar” şeklinde tanımladığı ve Ö1’in kavramın tanımını yapmadığı görülmektedir.

Ancak ön testi uygulamadan önce öğrencilere “Çocuklar uygulama yapacağımız süreçte sizinle ana ve ara yönleri ve yön bulma yöntemleri konusunu öğreneceğiz; fakat bunları öğrenmeden önce ben sizin bu konuda neler bildiğinizi görmek istiyorum.” şeklinde yapılan açıklama öğrencilere harita kavramının sadece yön bulmada kullanılan bir araç olduğunu düşündürmüş olabileceğinden öğrenciler bu kavramı “yer belirleme”, ve “gideceğimiz (yere) bakmak için yarar” şeklinde yanıtlamış olabilirler.

Tablo 29.

Gündüz vakti bir ormanda kayboldunuz, yönünüzü nasıl bulurdunuz? Yazınız.(S5) Sorusuna İlişkin Verilen Cevaplar

Öğrenciler	Verdikleri Cevaplar
Ö1	“Pusula”
Ö2	“Pusulayla”
Ö3	“Güneşle buluruz”

“Gündüz vakti bir ormanda kayboldunuz, yönünüzü nasıl bulurdunuz?” sorusu öğrencilerin yön bulma yöntemleri ile ilgili ön bilgilerini ölçmek ve hangi yöntemin ne zaman

kullanabileceğinin analizini yaparak ifade etme becerilerini kullanmaları için açık uçlu olarak sorulmuştur. Verilen tüm yanıtlar doğru fakat eksik olduğu için kısmî anlama kategorisi içinde değerlendirilmiştir. Ö1 ve Ö2'nin ortak yanıtı “pusula”, Ö3'ün yanıtı “güneşle buluruz” şeklindedir. Bu yanıtlar öğrencilerin yön bulma yöntemleri konusunda eksik bilgiye sahip olduklarını göstermektedir.

4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Son Test Bulguları

Araştırmanın ikinci alt probleminin analizinde Yön Bulma Becerisi son testinin kavram bilgisi boyutunda araştırmaya katılan deney grubu öğrencilerinin yön, harita ve pusula kavramlarını öğrenip öğrenemedikleri analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30.

İkinci Alt Probleme (Yön, Ana ve Ara Yön, Harita ve Pusula Kavramlarının Öğrenilme Düzeyi) İlişkin Son Test Bulguları

Sorular	Tam anlama		Kısmî Anlama		Kavram Yanılgısı		Hiç Anlamama	
	f	%	f	%	f	%	f	%
S1	2	66,6	1	33,3	0	0	0	0
S2	3	100	0	0	0	0	0	0
S3	3	100	0	0	0	0	0	0
S4	0	0	3	100	0	0	0	0
S5	3	100	0	0	0	0	0	0

Tablo 30 incelendiğinde;

S1'e 2 öğrenci tam anlama, 1 öğrenci kısmî anlama kategorisinde cevap vermiştir. S2, S3 ve S5'e tam anlama kategorisinde cevap veren öğrencilerin tamamı, S4'e kısmî anlama kategorisinde cevap vermişlerdir.

Tablo 31.

Yön Nedir? (S1) Sorusuna İlişkin Verilen Son Test Cevapları

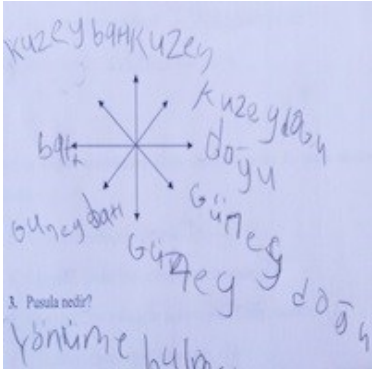
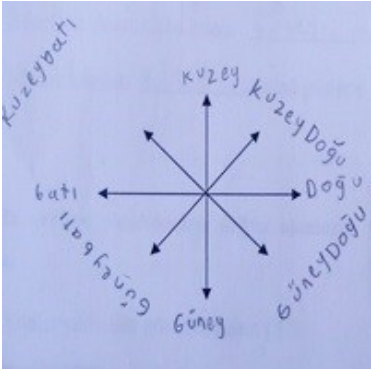
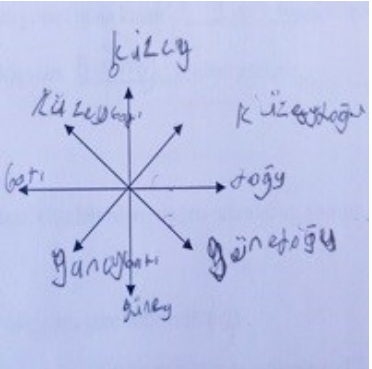
Öğrenciler	Verdikleri Cevaplar
Ö1	"Bir şeyin başka bir şeye göre bulunduğu yer"
Ö2	"Gideceğimiz yere yön denir"
Ö3	"Bir şeyin başka bir şeye göre bulunduğu yer"

Yön nedir (S1) sorusuna verilen cevaplara bakıldığında 2 öğrenci cevabının tam anlama, 1 öğrenci cevabının kısmî anlama kategorisi içinde yer aldığı görülmektedir. Ö1 ve Ö2'nin cevabı olan "Bir şeyin başka bir şeye göre bulunduğu yer" tanımı yön kavramını doğru karşılamaktadır. Ö2'nin "Gideceğimiz yere yön denir" yanıtı ise yön kavramının bir yönünü ifade etmektedir. "Bir yere göre başka bir yerin bulunduğu konum" ifadesi de yön kavramını tam tanımlamaktadır; fakat Ö3 gideceği yer için yönünü tayin ederken başka bir noktayı referans alması gerektiğini göz ardı etmiştir. Dolayısıyla doğru ama eksik tanımlamıştır.

Ön test sonuçlarıyla kıyaslandığında soruyu boş bırakan Ö1 ve Ö2'nin son testte yön kavramını tam ve kısmî olarak tanımlayabildikleri, Ö3'ün yön kavramı ile ilgili kavram yanlışlığını düzelterek doğru cevabı verdiği görülmektedir. Buradan hareketle yön kavramının öğretiminde yapılan kavram analizinin kavram öğretiminde etkili olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 32.

Verilen Pusula Güllü Üzerine Ana ve Ara Yönleri Yerleştiriniz (S2) sorusuna verilen son test cevapları

Ö1	Ö2	Ö3
		

“Verilen pusula gülü üzerine ana ve ara yönleri yerleştiriniz (S2)” sorusuna tüm öğrencilerin tam anlama kategorisinde yanıtlar verdikleri görülmektedir. Ön test sonuçlarıyla kıyaslandığında öğrenciler ana ve ara yönlerin neler olduğunu tam olarak öğrenmişler ve pusula gülü üzerine doğru şekilde yerleştirmişlerdir.

Bu sonuç doğrudan öğretim modeline göre yapılan yön sunumlarının ana ve ara yönlerin öğrenilmesinde etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 33.

Pusula Nedir? (S3) Sorusuna İlişkin Verilen Son Test Cevapları

Öğrenciler	Verdikleri Cevaplar
Ö1	“Yönümü bulmayı sağlayan araç”
Ö2	“Yönümüzü bulmak için kullandığımız araç”
Ö3	“Yönümüzü bulmak için kullandığımız araç”

“Pusula nedir? S3” sorusuna üç öğrencinin de doğru tanımı yaparak tam anlama kategorisinde yanıtlar verdikleri görülmektedir. Ön testte kısmî ve eksilteli cevaplar veren Ö1 ve Ö3’ün son testte pusula kavramını tam ve doğru şekilde tanımladıkları görülmektedir.

Öğrencilerin yön ve harita kavramına göre daha iyi bildikleri pusula kavramına yönelik yapılan etkinliklerin eksilteli cevapları gidermede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 34.

Harita Nedir? (S4) Sorusuna İlişkin Verilen Son Test Cevapları

Öğrenciler	Verdikleri Cevaplar
Ö1	“Dünyayı kâğıda çizilmiş hali”
Ö2	“Dünyanın bazı yerlerinin kâğıt üzerine çizilmesi”
Ö3	“Yerlerin çizildiği kâğıt”

Harita; dünyanın bir kısmının ya da tamamının(1), belli bir ölçek oranında küçültülerek(2), kâğıt üzerine aktarılması(3) şeklinde analiz edilerek öğrencilere aktarılmıştır. Buradan hareketle öğrencilerin tanımlarının ortak noktaları birleştirildiğinde harita tanımı “Dünyanın tamamının ya da bazı yerlerinin çizildiği kâğıt” şeklinde ortaya çıkar. Bu ortak tanım eksik olan kısım, çizilen yerin belli bir oran dâhilinde küçültülerek aktarılması aşamasıdır. Üç öğrencinin de bu noktayı anlayamadıkları görülmektedir, dolayısıyla tam tanım yapamamışlardır.

Sonuç olarak öğrencilerin “harita nedir (S4)” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde Ö1’in “dünyanın kâğıda çizilmiş hali”, Ö2’nin “dünyanın bazı yerlerinin kâğıt üzerine

çizilmesi” ve Ö3’ün “Yerlerin çizildiği kâğıt” tanımları geçerli cevabın bir yönünü içeren doğru; ancak eksik cevaplar olduğu için kısmî anlama kategorisinde yer almaktadır. Buradan hareketle harita kavramının içerisinde ölçek kavramını da barındırması sebebiyle anlaşılması güç bir kavram olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 35.

Gündüz vakti bir ormanda kayboldunuz, yönünüzü nasıl bulurdunuz? Yazınız.(S5) Sorusuna İlişkin Verilen Son Test Cevapları

Öğrenciler	Verdikleri Cevaplar
Ö1	“Güneş, ağaç yosunu, pusula, karınca yuvası”
Ö2	“Güneşe, yosunlara, karınca yuvalarına, pusula”
Ö3	“Güneşe bakarım, pusulaya bakarım, karınca yuvalarına bakarım, ağaca bakarım”

Ön teste “Gündüz vakti bir ormanda kayboldunuz, yönünüzü nasıl bulurdunuz?” sorusuna “pusula” ve “güneş” yanıtlarını veren öğrencilerin son teste doğru olan tüm yöntemleri saydıkları görülmektedir. Öğrencilerin yön bulma yöntemleri tercihi yaparken zaman ve mekâna dikkat etmiş olmaları öğretim yönteminin etkililiğini ortaya koymaktadır.

4.2. Nicel Verilerin Analizi

4.2.1. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt probleminin analizinde araştırmaya katılan deney grubu öğrencilerinin Yön Bulma becerisi testinin kavram bilgisi boyutu toplam puanlarının ön test-son test puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları tablo 36’da verilmiştir.

Tablo 36.

Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Ön test - Son test Kavram Bilgisi testi Akademik Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi

Akademik Başarı Sontest- Öntest	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	.00	.00	-1.604	.109
Pozitif Sıra	3	2.00	6.00		
Eşit	0				

Tablo 36’da gösterilen analiz sonuçlarına göre deney grubu öğrencilerinin kavram bilgisi akademik başarı ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($Z=-1.604$; $p>.01$). Deney grubunda yer alan öğrencilerin kavram ilgisi akademik başarı testi negatif sıralar ortalaması $=.00$, pozitif sıralar ortalamaları ise $=2.00$ olarak hesaplanmıştır. Fark puanlarının sıra ortalamalarına bakıldığında, pozitif sıralar ortalamasının (sıra ort= 2.00) daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

4.2.2. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt probleminin analizinde araştırmaya katılan deney grubu öğrencilerinin Yön Bulma Becerisi boyutu toplam puanlarının ön test-son test puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları tablo 37’de verilmiştir.

Tablo 37.

Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Ön test - Son test Yön Bulma Becerisi Testi Akademik Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi

Akademik Başarı	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	z	p
Sontest- Öntest					
Negatif Sıra	0	.00	.00	-1.604	.109
Pozitif Sıra	3	2.00	6.00		
Eşit	0				

Tablo 37’de gösterilen analiz sonuçlarına göre deney grubu öğrencilerinin yön bulma becerisi akademik başarı ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($Z=-1.604$; $p>.01$). Deney grubunda yer alan öğrencilerin yön bulma becerisi akademik başarı testi negatif sıralar ortalaması $=.00$, pozitif sıralar ortalamaları ise $=2.00$ olarak hesaplanmıştır. Fark puanlarının sıra ortalamalarına bakıldığında, pozitif sıralar ortalamasının (sıra ort= 2.00) daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çalışmada elde edilen sonuçlar ve tartışma;

1. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere yön bulma becerisinin öğretiminde öncelikle kavram öğretimi yapılmasının öğrencilerin beceriyi kazanmalarında temel oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.
2. Çalışmada yön ve harita kavramlarının zihinsel yetersizliğe sahip öğrenciler için soyut ve öğrenilmesi zor kavramlar olduğu ortaya çıkmıştır. Kavram öğretiminin yapılabilmesi için öğrencilerin zihinsel becerilerini geliştirmek gerekir. Tuncer ve Altunay (2004) çalışmalarında doğrudan öğretim modelinin hem öğrencilerin zihinsel becerilerinin geliştirilmesine hem de öğrenciye model olarak öğretime rehberlik etmeye odaklandığından kavram öğretiminde etkili bir yöntem olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmada da doğrudan öğretim modelinin ana ve ara yönlerin öğretiminde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
3. Ön teste öğrencilerin harita kavramı için “yer belirleme”, “gideceğimize bakmak için yarar” gibi verdikleri cevaplar, Çepni (2013)’nin çalışmasında öğrencilerden aldığı cevaplarla paralellik göstermektedir. Bu sonuç hem zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilerde hem de normal zekâ seviyesine sahip öğrencilerde harita kavramına ilişkin kavram yanlışlarının olduğunu ortaya koymaktadır.
4. Elde edilen son test sonuçları incelendiğinde öğrencilerin harita kavramını açıklarken haritanın küçültme oranını yani ölçeği göz ardı ettikleri görülmektedir. Buradan hareketle harita kavramını öğrenciler için anlaşılması zor kılan etkenin ölçek kavramının anlaşılabilmesi olduğu söylenebilir. Çünkü zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilerde korunum algısı gelişmemiştir. Öcal (2007)’in da çalışmasında değindiği gibi öğrenciler üç boyutlu dünyayı iki boyutlu kâğıt üzerine aktarırken

5. ölçek problemi yaşamaktadırlar. Kâğıt üzerine çizilenleri üç boyutlu olarak düşünmekte zorlanırlar ya da yuvarlak bir görünüme sahip dünyanın düz olan kâğıt üzerine nasıl aktarıldığını kavramakta güçlük çekerler.
6. Ara değerlendirmelerde öğrencilerin nesnelere üç boyutlu olarak algılayamamalarına ilişkin bir sonuca daha ulaşılmıştır. Öğrenciler harita üzerinde yönleri bazı kavramlarla (kuzey/yukarı, güney/aşağı) eşleştirdiklerinden üç boyutlu olan çevrede yön belirlemede birtakım yanılgılara düşmüşlerdir. Son oturumda öğrencilerin ön bilgilerinin yoklanması sırasında öğrencilere “Minare kapıları hangi yönü gösterir?” diye sorulduğunda “Kuzeyi gösterir çünkü minare kapısı yukardadır.”; “Ağaç yosunları hangi yönü gösterir” diye sorulduğunda “Güneyi gösterir çünkü yosunlar aşağıdadır.” cevaplarını vermişlerdir. Cevaplardan görüldüğü gibi öğrenciler harita üzerinde kullandıkları şemayı olduğu gibi çevreye de uygulamışlardır. Demirkaya ve diğerleri (2004) de çalışmalarında öğrencilerin zihinlerinde oluşan benzer bir yanılgıdan bahsetmişlerdir.
7. Çalışmada öğrencilerin harita kullanma, pusula kullanma ve harita ve pusula ile yön bulma becerilerinin öğretiminde beceri analizi yapılmış, beceri basamaklandırılmıştır. Hazırlanan beceri kontrol çizelgeleriyle de birkaç kez öğrenci performansı alınmıştır. Oturum sonunda zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilere kavram öğretiminde olduğu gibi beceri öğretiminde de analiz yapmanın bu öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırdığı sonucuna ulaşılmıştır.
8. Beceri öğretiminde sıklıkla kullanılan gösterip yaptırma yöntemi öğrencilerin harita ve pusula ile yön bulma becerisi kazanmalarında da etkili bir yöntemdir; fakat gösterip yaptırma yönteminin diğer yön bulma yöntemlerinin öğretiminde yetersiz kaldığı görülmüştür.

Çalışmada elde edilen sonuçlara ilişkin öneriler;

1. Zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilere bir becerinin kazandırılması için öncelikle, varsa, o beceriye ilişkin kavramlar sıralanmalıdır. Ardından sıralanan kavramların beceri için önkoşul niteliği taşıyıp taşımadığı belirlenmelidir. Bu aşamadan sonra önkoşul niteliği taşıyan kavramların öğretimi yapılmalı, ardından beceri öğretimine geçilmelidir.
2. Sosyal bilgiler programında yer alan yön ve harita gibi terimsel ve soyut kavramların öğretiminde öncelikle kavram analizi yapılmalıdır. Kavram anlaşılabilir parçalara ayrıldıktan sonra mümkün olduğu kadar örneklendirilerek açıklanmalıdır, çünkü zihinsel yetersizliğe sahip öğrenciler için bilgi somutlaştıkça anlaşılır ve kalıcı hale

gelmektedir. Turan (2002)'nin da çalışmasında belirttiği gibi kavram öğretimi sırasında verilen örnekler öğrencinin kavramın ayırt edici özelliklerini görmesini sağlar.

3. Zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilere harita kavramının tam manasıyla algılayabilmeleri için kavramla ilişkili olan ölçek kavramının da öğretilmesine yönelik birtakım etkinlikler yapılmalıdır. Bu çocuklarda kazanılmış bir mekân ve şekil korunumu olmadığından öğretmen ölçek kavramının öğretiminde yöntemleri çeşitlendirmeli, hareketli ve üç boyutlu sunularla öğrencilerin şekil ve mekân korunumu kazanmalarını sağlamalarıdır.
4. Öğrencilerin yönleri “yukarı, aşağı” gibi kavramlarla ilişkilendirmelerinin önüne geçmek için kabartma haritalar, modeller, gerçek nesnelere kullanılabilir. Örneğin öğrenciye pusula kullanılarak bir binanın aynı cephesinde üst katında alt katında aynı yönde olduğunu görmesi sağlanabilir.
5. Harita ve pusula ile yön bulma becerisinin geliştirilmesinde gösterip yaptırma yöntemi tek başına etkili olurken güneş ve yıldızlardan yararlanarak yön bulma, doğadaki unsurlardan faydalanarak yön bulma becerilerinin geliştirilmesinde, öğrencilerin somut olanı daha iyi kavradıkları bilindiğinden, gezi, gözlem gibi yöntemlerin kullanılması daha çok fayda sağlayacaktır.
6. Yetersizliğe sahip öğrencilerin eğitimlerinin en temel amacı bu bireylere bağımsız yaşam becerileri kazandırmaktır. Sosyal bilgiler programında yer alan beceriler incelendiğinde programın, bu öğrencilerin bağımsız yaşamlarını sağlayacak becerilerin birçoğuna sahip olduğu görülmektedir. Örneğin zihinsel yetersizliğe sahip bir birey bir ortamda kaybolduğunda içine bulunduğu mekânı algılayarak ve geldiği yolları düşünerek yönünü bulabilir, varsa teknolojiye faydalanabilir yoksa yön bulma yöntemlerini hatırlayabilir. Tek başına bir şey yapamadığında bile etrafında bulunan herhangi bir kimseyle iletişime geçerek yönünü bulmada yardım isteyebilir. Zihinsel yetersizliğe sahip bir bireyin bunları yapabildiği noktada sosyal bilgiler programının önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü sadece bu örnekte bile sosyal bilgiler programının kazandırmayı hedeflediği dört beceri yer almaktadır. Bu bağlamda özel gereksinime sahip öğrencilere sosyal bilgiler öğretimine ilişkin çalışmaların sayısı artırılmalıdır.
7. Teorik anlamda, yetersizliğe sahip öğrencilerin öğretimine ilişkin çalışmaların artırılmasının yanı sıra uygulamaya dönük olarak öğretmen yetiştirmede lisans eğitiminin kalitesi artırılmalı, bu öğrencilerin öğretimine ilişkin nelerin yapılabileceği her ders bağlamında ayrı ayrı tartışılarak öğretmen adaylarının bu konuda olabildiğince donanımlı yetişmeleri sağlanmalıdır (Yaylacı ve Aksoy, 2016).

KAYNAKÇA

- Aral, N. & Gürsoy, F. (2007). *Özel Eğitim Gerektiren Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. İstanbul: Morpa.
- Avcıoğlu, H. (2013). *Özel Gereksinimi Olan Bireylerin Değerlendirilmesi*. (2. baskı). Ankara: Vize.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Veri Analizi El Kitabı*. (Genişletilmiş 18.baskı). Ankara: Pegem.
- Creswell, J. (2012). *Planning Conducting and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*, Pearson.
- Cavkaytar, A., Diken, H.B. (2006). *Özel Eğitime Giriş*. (2.baskı). Ankara: Kök.
- Çepni, O. (2013). *Sosyal bilgiler programında yer alan coğrafya kavramlarına ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çıkkılı, Y. (2014). *Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuklar*. Vuran, S.(Ed), *Özel Eğitim*, (3.baskı) Ankara: Maya.
- Demiralp, N. (2006). *Coğrafya öğretiminde harita ve küre kullanım becerileri*. www.tebd.gazi.edu.tr sayfasından erişilmiştir.
- Demirel, Ö. (2011). *Öğretim İlke Yöntemleri- Öğretme Sanatı*. (17.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Demirkaya, H., Çetin, T. ve Tokcan, H. (2004). *İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerine Yön Kavramı Öğretiminde Kullanılabilecek Metotlar*, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (3), 39-70. Ankara <http://gefad.gazi.edu.tr/article/view/5000078760> sayfasından erişilmiştir.
- Doğanay, H. (2002). *Coğrafya Öğretim Yöntemleri- Ortaöğretimde Coğrafya Eğitiminin Esasları*. İstanbul: Aktif.

- Dönmez, N.B., Abidoğlu, Ü., Dinçer, Ç., Erdemir, N., Gümüşlü, ř. (2000). Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi Etkinlikleri. İstanbul: Ya-Pa.
- Enç, M., Çağlar, D., ve Özsoy Y. (1981). *Özel Eğitime Giriş*. (2. Baskı). Ankara: Sevinç.
- Eripek, S. (2005a). *Zekâ Geriliği*. Ankara: Kök.
- Eripek, S. (2005b). Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuklar. A. Ataman (Ed.), *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş* (s.107-123), Ankara: Gündüz.
- Ersoy, Ö & Avcı, N. (2001). *Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimi*. İstanbul: Ya-Pa.
- Gülüm, K. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin fiziki coğrafya konularındaki bazı temel kavramları anlama düzeyi ve kavram yanılgıları. *Akademik Bakış Dergisi*, 20. <http://www.akademikbakis.org/eskisite/20/07.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Güven, Y. (2003). *Özel Eğitime Giriş*. Kulaksızoğlu, A. (Ed.), *Farklı Gelişen Çocuklar*. İstanbul: Epsilon.
- Jefree, M.D. (1986). Zihinsel engelli çocuk ve gençlerin eğitimi (ř. Dede, Çev.). Ankara: Karatepe.
- Karatekin, K. (2006). *İlköğretim 4.sınıf sosyal bilgiler dersinde yön ve yön bulma yöntemleri konusunun çoklu zekâ kuramına göre öğretilmesinin öğrenci başarısına etkisi*. Yüksek lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Koç, H. (2000). *Temel fizikî kavramların farklı yöntemlerle öğretilmesi (İlköğretim 6.sınıf)*. Yüksek lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kulaksızoğlu, A. (2003), Çocuk Psikolojisi ve Gelişimi. Kulaksızoğlu, A. (2003), *Farklı Gelişen Çocuklar*, İstanbul: Epsilon.
- Lynch, EW & Simms, BH. (1988). *Zekâ özürlü çocuklar - Zekâ özürlü çocuklar ile normal çocukların kaynaştırılması* (H.Karatepe, Çev.). Ankara: Karatepe.
- MEB (2015). Çocuk Gelişimi Zihinsel Engelliler, Ankara. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Zihinsel%20Engelliler.pdf sayfasından erişilmiştir.
- MEB Devlet Kitapları (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler 4.Sınıf Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı.

- MEB Devlet Kitapları (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler 5.Sınıf Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı.
- MEB Devlet Kitapları (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler 6.Sınıf Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı.
- MEB Devlet Kitapları (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler 7.Sınıf Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı.
- MEB Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (2008). Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_09/04010347_zihinselengellibireylerdeitegitimprogram.pdf sayfasından erişilmiştir.
- MEB, Rehberlik ve Araştırma Merkezi. (1972). Eğitilebilir Geri Zekâlı Çocuklara Uygulanacak Taslak İlkokul Programı. Ankara: YBO Basımevi
- MEB, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.(2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7.Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (Taslak Basım)*.Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Öcal, A. (2007). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinde 6.sınıf öğrencilerinin mekânsal biliş becerilerinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özgür, İ. (2015). *İlk ve Ortaöğretimde Kaynaştırma Uygulamaları*, Adana: Karahan.
- Özgür, İ. (2013). *Engelli Çocuklar ve Eğitimi Özel eğitim*. (Güncellenmiş 4.baskı). Adana: Karahan.
- Özmen, E.R. (2012), Öğretim Stratejileri. Özmen, E.R.(Ed.) *Zihinsel Engellilerde Öğretmenlik Uygulaması Öğrencilikten Öğretmenliğe Geçiş Süreci*. Ankara: Pegem.
- Safi, H. (2010). *Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan mekânı algılama becerisinin geliştirilmesi hakkında öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sanır, F. (2000). *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Gazi Kitabevi
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*. (11.Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Skarlinski R.W. (2000). *Life Skills For Basic Maps, Globes And Geography Skills*. Basic Educational Materials Publishers.

- Sönmez, Ö.F., Aksoy, B. (2013). Cumhuriyetten günümüze ilköğretim programlarında harita becerileri, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, sayı:171, s.269-288. [http://www.tsadergisi.org/Makaleler/776994544_\(269288\)Cumhuriyet'ten%20Gunu muze %20Ilkogretim...pdf](http://www.tsadergisi.org/Makaleler/776994544_(269288)Cumhuriyet'ten%20Gunu muze %20Ilkogretim...pdf) sayfasından erişilmiştir.
- Sönmez, Ö.F.,(2010). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde harita becerileri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sönmez, V. (2008). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı. Sucuoğlu, B. (Ed.). (2010). *Zihin Engelliler ve Eğitimleri*. (3.baskı). Ankara: Kök.
- Sucuoğlu, B. & Kargın, T. (2006). *İlköğretimde Kaynaştırma: Yaklaşımlar Stratejiler ve Yöntemler*. İstanbul: Morpa.
- Şahin, C. (2003). *Türkiye'de Coğrafya Öğretimi Sorunları ve Çözüm Önerileri*. Ankara: Gündüz.
- Şeyihoğlu, A., Akbaş Y, Kartal, A. (2012). *Uygulama Örnekleri ile Coğrafya Öğretiminde Kavram ve Zihin Haritaları*. Ankara: Pegem.
- Taş, İ.H. (2010). Zihin Haritaları, Harita Okuma Becerisi ve Görselleştirme. Özey, R. & Demirci, A. (Ed.). *Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*. Ankara: Aktif.
- Taş, İ.H. (2006). Coğrafya Eğitiminde Görselleştirmenin Önemi: Mekânsal Algılamaya Pedagojik Bir Bakış, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 11(16). e-dergi.atauni.edu.tr adresinden erişilmiştir.
- Taşpınar, M. (t.y.). *Kuramdan Uygulamaya Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Üniversite Kitabevi.
- _____(1998). *The Complete Book of Maps&Geography*, American Education Publishing.
- Tuncer, T. & Altunay, B.(2004). *Doğrudan Öğretim Modeline Göre Kavram Öğretimi*. Ankara: Kök.
- Turan, İ (2002). Lise Coğrafya Derslerinde Kavram ve Terim Öğretimi ile İlgili Sorunlar, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2).
- Ünlü, M., Üçışık S., Özey, R. (2002). Coğrafya Eğitim ve Öğretiminde Haritaların Önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 5.
- Vural, B. (2004). *Öğretim Faaliyetlerinde Yöntem- Teknik ve Etkinlikler*. İstanbul: Hayat.

Yaylacı, Z. & Aksoy, B. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlilikleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(6), 20-39.

Yıldız, F. (1999). *Harita Çizimi* (Çizgisel- Sayısal). (2.Baskı). Ankara: Nobel.

http://cografyaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari.html sayfasından erişilmiştir.

<http://oryantiringbursa.com/oryantiring-sporunda-kullanilan-malzemeler> sayfasından erişilmiştir.

<http://www.astrolojidergisi.com/astronomi-astrologlar.htm> sayfasından erişilmiştir.

<https://www.youtube.com/watch?v=PqISSMXKu7A> sayfasından erişilmiştir.

Aksoy, B.& Koç, H. (2012). Harita Becerileri ve 11-14 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Yapabilecekleri Harita Becerileri. Safran, M. (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (2.Baskı). Ankara: Pegem.

Akdemir, B. (2006). *6-12 yaş arası zihinsel engelli çocukların görsel algı becerilerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

EKLER

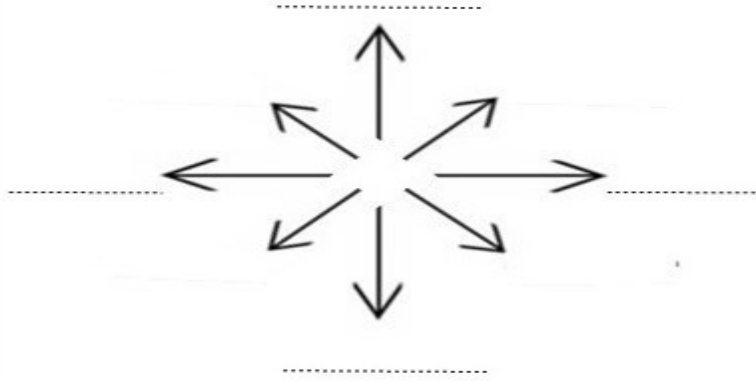

EK-1. İzleme Testi-1

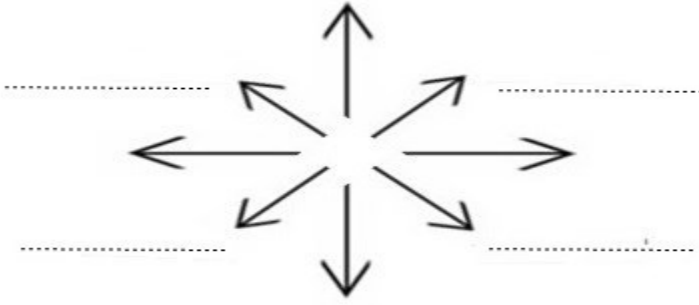
Ad-Soyad:

YÖN KAVRAMI, ARA ve ANA YÖNLER

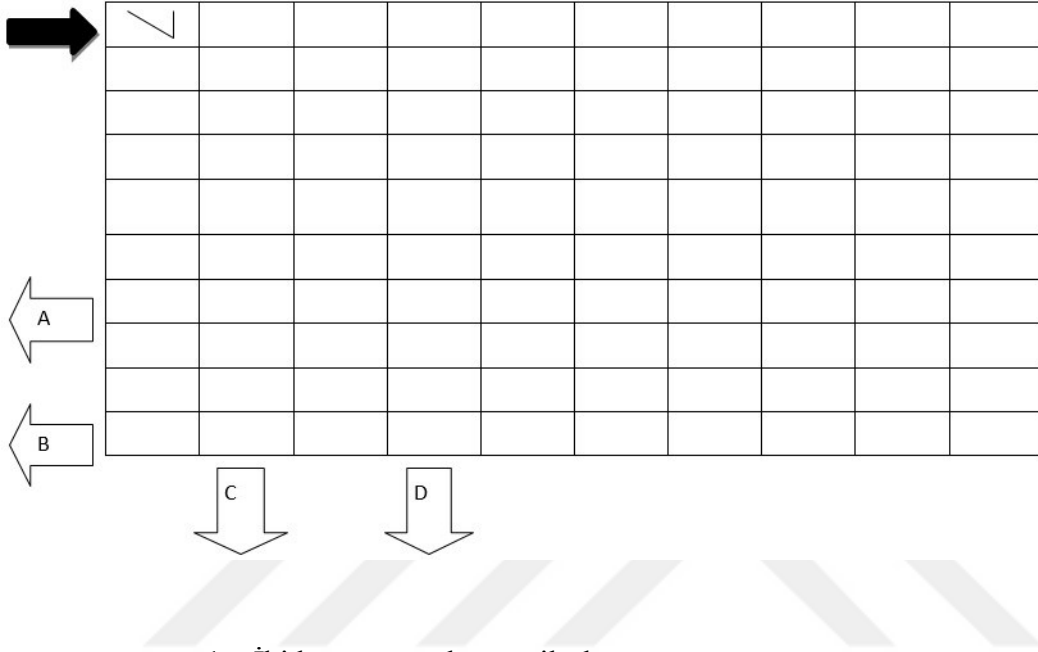
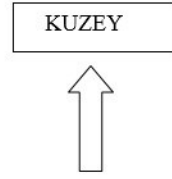
<p>1. Yön nedir?</p>
<p>2. Yönler neye göre belirlenir?</p> <p>a) Yıldızlara göre b) Güneşe göre c) Pusulaya göre d) Bulutlara göre</p>
<p>3. Güneşi doğduğu yöne, güneşin battığı yöne denir. Yukarıda boş bırakılan yerlerin doğru olarak verildiği seçeneği işaretleyiniz.</p> <p>a) Kuzey- Güney b) Doğu- Batı c) Kuzey- Batı d) Güney- Doğu</p>
<p>4. Verilen pusula gülü üzerine ana yönleri yazınız.</p>

5. Verilen pusula gülü üzerine ara yönleri yazınız.

ETKİNLİK 1.
HANGİ KAPI?

1. İki kare güneydoğuya ilerle.
2. Bir kare doğuya ilerle.
3. İki kare kuzeye ilerle.
4. İki kare sağa ilerle.
5. Üç kare güneye ilerle.
6. İki kare güneybatıya ilerle.
7. Bir kare sola ilerle.
8. İki kare batıya ilerle.
9. Bir kare yukarı ilerle.
10. Bir kare batıya ilerle.

EK-2. İzleme Testi-2

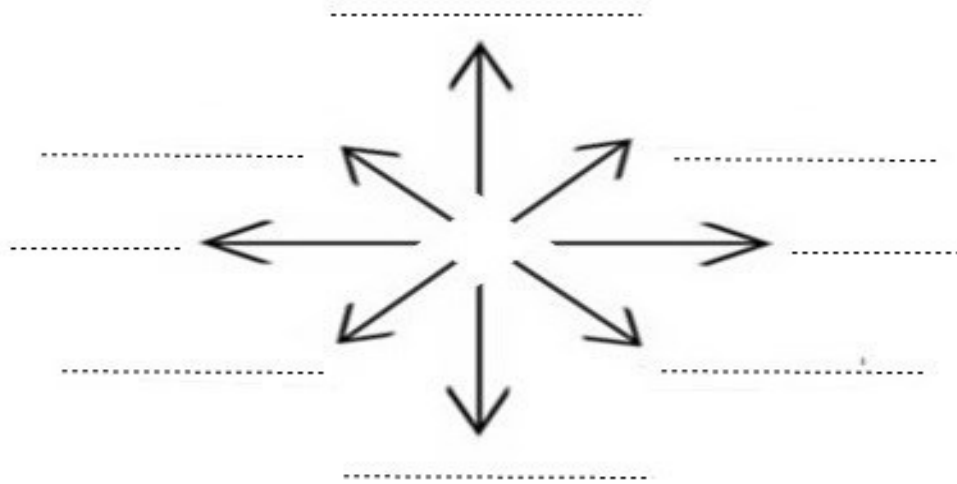
Ad-Soyad:

HARİTA VE PUSULA

1. Pusula nedir?

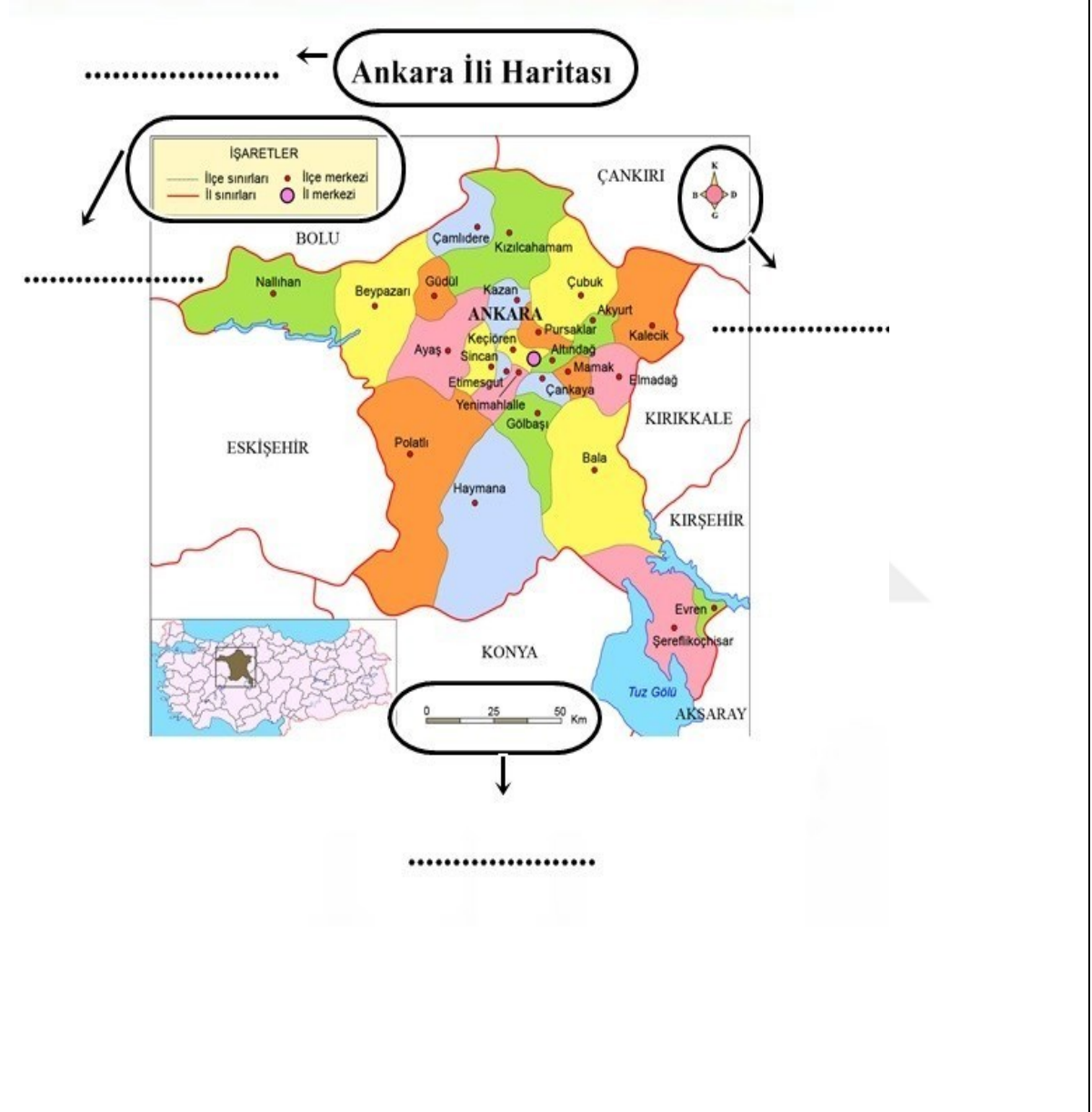
2. Pusulanın renkli ucu hangi yönü gösterir?

3. Verilen pusula gülü üzerine yönleri yazınız.

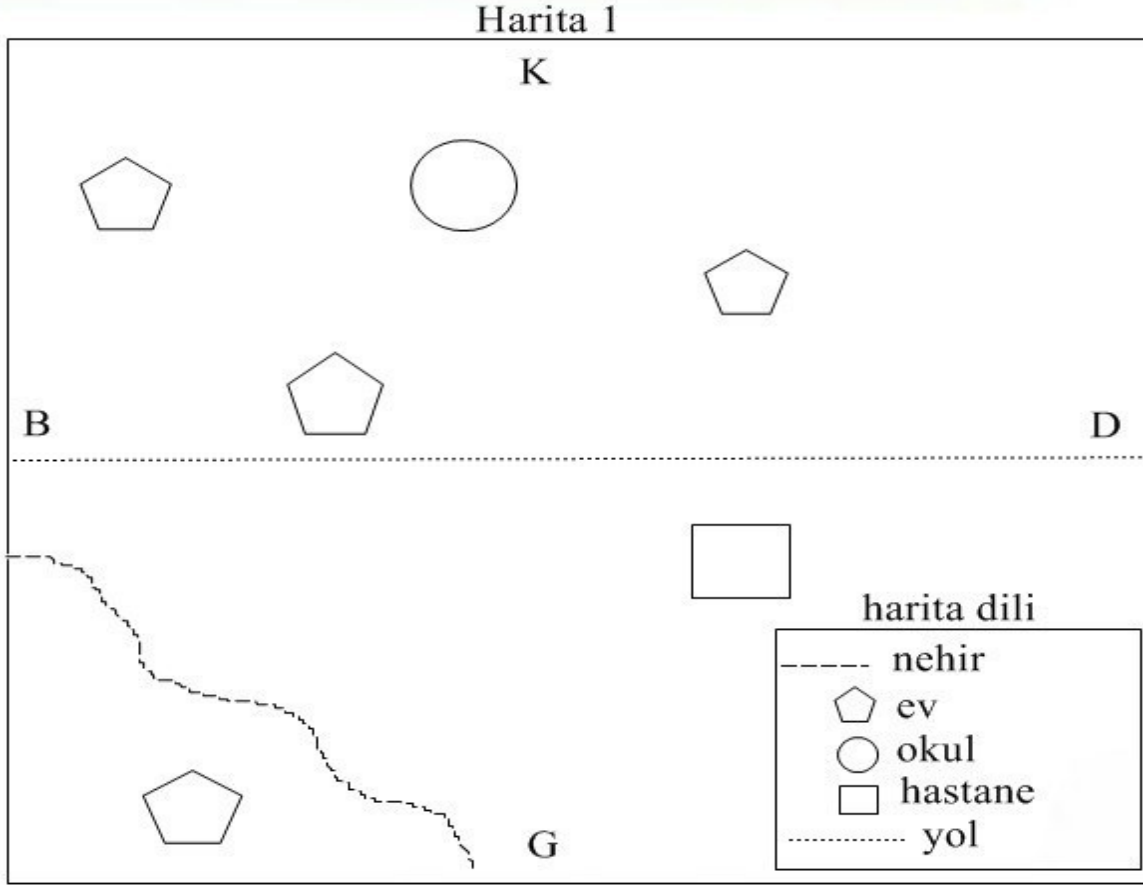

4. Harita nedir?

5. Verilen harita üzerinde haritanın unsurlarını yerleştiriniz.

EK-3. Etkinlik 2. Harita Okuyoruz

Yukarıda verilen Harita 1'i inceleyiniz ve haritaya göre aşağıdaki sorulara cevap veriniz.

- 1- Harita 1'de kaç tane ev vardır? (.....)
- 2- Harita 1'de kaç tane okul vardır? (.....)
- 3- Harita 1'de kaç tane hastane vardır?
(.....)
- 4- Harita 1'de kaç tane yol vardır? (.....)
- 5- Harita 1'de kaç tane nehir vardır? (.....)
- 6- Harita 1'de yolun kuzeyinde kaç tane ev vardır? (.....)
- 7- Harita 1'de okulun güneyinde neler vardır? (.....)

EK-4. İzleme Testi 3

Ad-Soyad:

HARİTADA YÖN BULMA

Yukarıda verilen haritayı inceleyerek aşağıdaki sorulara cevap veriniz.

(Haritada yer alan yön okunu kullanınız)

(c) 1.Akdeniz Karadeniz'in neresinde?	a. Batısında
() 2.Kayseri Aksaray'ın neresinde?	b. Güneydoğusunda
() 3.Çankırı'nın kuzeyinde hangi il vardır?	c. Güneyinde
() 4.Eskişehir Ankara'nın neresinde?	d. Güneydoğusunda
() 5.Şanlıurfa Nevşehir'in neresinde?	e. Doğusunda
() 6.Konya'nın kuzeyinde hangi il vardır?	f. Kuzeybatısında
() 7.Bursa Eskişehir'in neresinde?	g. Güneyinde
() 8.Uşak'ın batısında hangi iller vardır?	h. Kastamonu
() 9.Samsun'un güneydoğusunda hangi il vardır?	i. Güneybatısında
() 10.Yozgat Çankırı'nın neresinde?	j. Doğusunda
() 11.Hakkâri Van'ın neresinde?	k. Ankara
() 12.Bursa Çanakkale'nin neresinde?	l. Kuzeydoğusunda

() 13.Edirne Kırklareli'nin neresinde?	m. Manisa ve İzmir
---	--------------------

() 14.Giresun Sivas'ın neresinde?	n. Batısında
------------------------------------	--------------

() 15.Bingöl Muş'un neresinde?	o. Kuzeyinde
---------------------------------	--------------

p. Ordu

q. Edirne

r. Burdur

EK-5. Etkinlik 3.

HANGİ YÖNDE?

1. Yukarıdaki resimlere göre aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

- Top evin neresinde?
- Araba evin neresinde?
- Ağaç evin neresinde?
- Kuş evin neresinde?
- Topun doğusunda ve vardır.
- Kuş, ağacın yönünde yer alır.
- Ağaç kuşun yer alır.
- Kuşun güneyinde vardır.

EK-6. Beceri Kontrol Çizelgesi 1

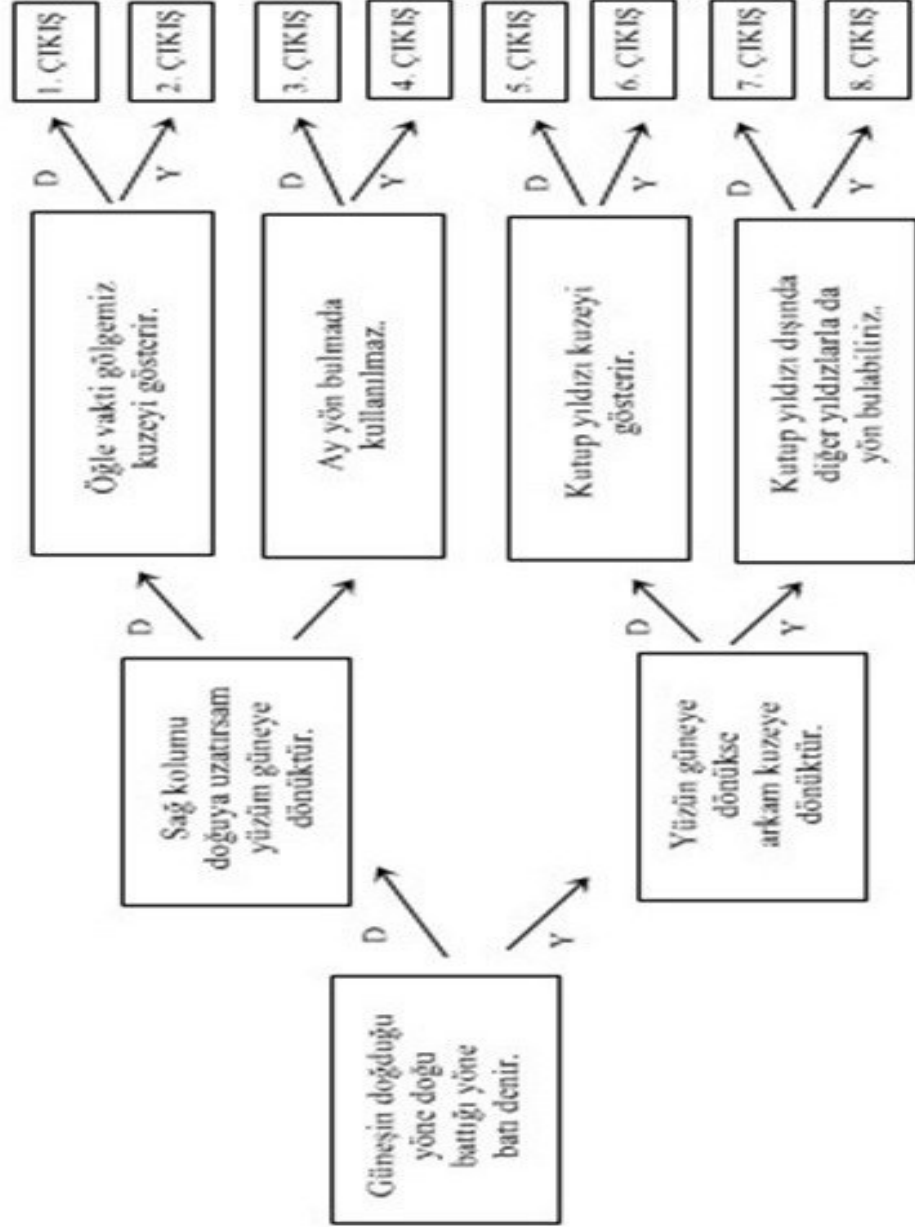
PUSULA İLE YÖN BULMA BECERİSİ ÖLÇÜ ARACI							
Öğrencinin Adı:							
Yönergeler	Ölçüt	B	Sİ	MO	FY		
1. Çevrede ya da üzerinde metal bir madde olup olmadığını kontrol et.	%100						
2. Pusulayı yatay şekilde avucunun içine yerleştir ya da düz bir zemine koy.	%100						
3. Pusula içindeki manyetik iğne sabitlenene kadar bekle.	%100						
4. Kapsül içindeki kuzey ile iğnenin renkli ucu çakışana kadar pusulayı çevir. Pusula elinde ise iki kuzey çakışana kadar tüm vücudunla dön	%100						
5. Kuzey yönünün dışında başka bir yöne gitmek istiyorsan kapsül içindeki iğne ile gideceğin yön çakışana kadar pusulayı çevir.	%100						
B: Bağımsız		Sİ: Sözel İpucu		MO: Model Olma		FY: Fiziksel Yardım	

EK-7. Beceri Kontrol Çizelgesi 2

HARİTA VE PUSULA İLE YÖN BULMA BECERİSİ ÖLÇÜ ARACI							
Öğrencinin Adı:							
Yönergeler	Ölçüt	B	Sİ	MO	FY		
1.Kuzeyi karşısına gelecek şekilde haritayı önüne serer.	%100						
2.Pusulayı haritaya paralel şekilde tutar.	%100						
3.Çevrede pusulayı etkileyecek metal bir maddenin olup olmadığını kontrol eder.	%100						
4.Pusulayı harita üzerine yerleştirir.	%100						
5.Pusula kuzeyi ile harita kuzeyi çakışana kadar haritayı çevirir.	%100						
6.Kuzeyler çakıştıktan sonra harita ve pusulayı dikkatli şekilde kaldırır.							
B: Bağımsız		Sİ: Sözel İpucu		MO: Model Olma		FY: Fiziksel Yardım	

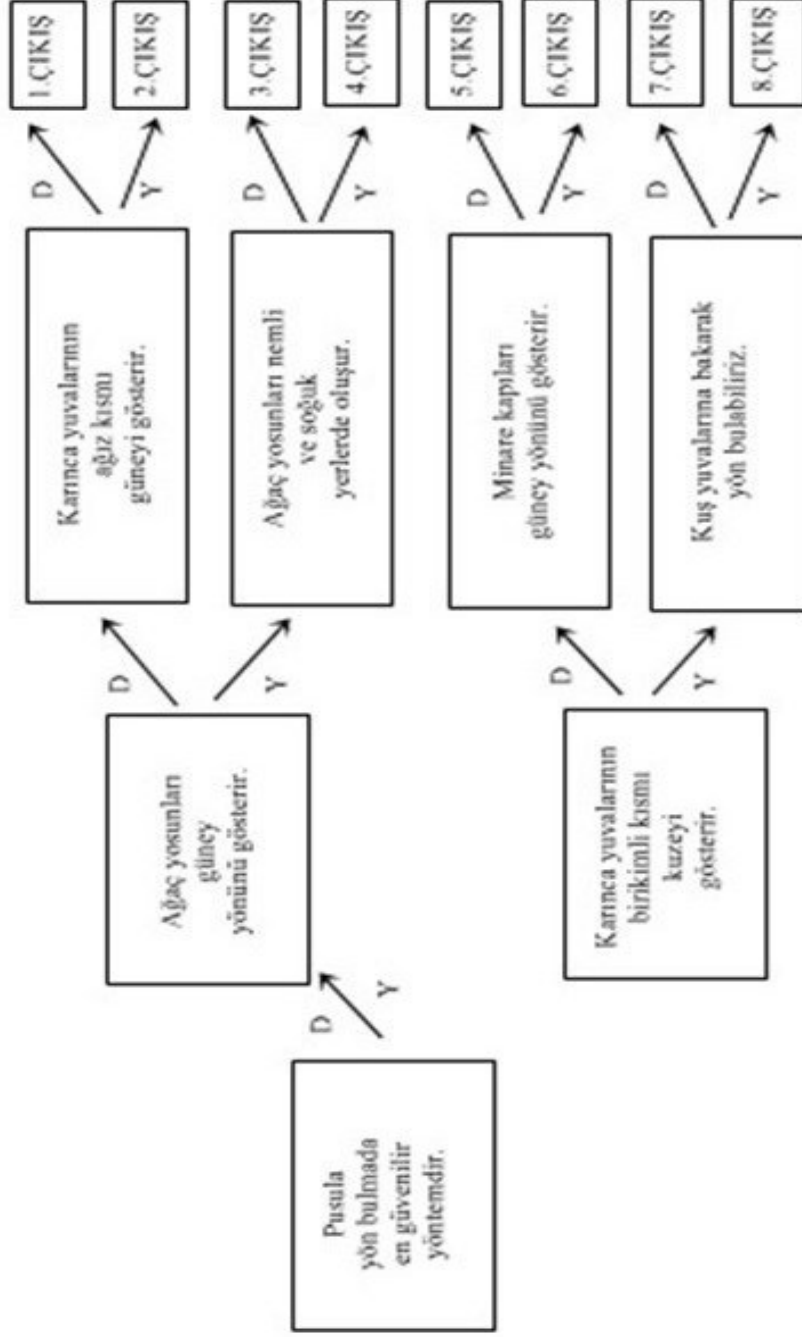
EK-8. İzleme Testi 4 (TDA 1)

Aşağıda ilk kutucukta verilen ifadeyi okuyunuz, doğruysa D, yanlışsa Y yazan kutucuğa geçiniz. Kutucuklar bittiğinde ulaştığınız çıkışı yuvarlak içine alınız. Yalnızca bir çıkışı işaretleyebileceğinizi unutmayınız.

EK-9. İzleme Testi 5 (TDA 2)

Aşağıda ilk kutucukta verilen ifadeyi okuyunuz, doğruysa D, yanlışsa Y yazan kutucuğa geçiniz. Kutucuklar bittiğinde ulaştığınız çıkış yuvarlak için yazınız. Yalnızca bir çıkışı işaretleyebileceğinizi unutmayınız.

EK-10. Öğrenci Ön Testleri

Ö1 Ön Test

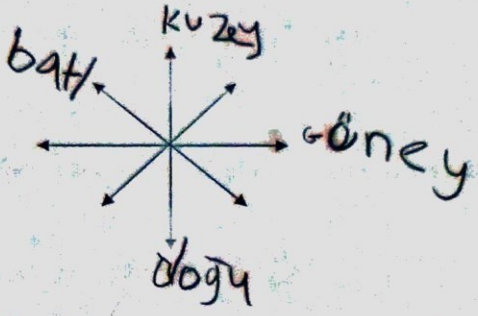
Ö1

2

KAVRAM BİLGİSİ SORULARI

1. Yön nedir?

2. Aşağıdaki şekil üzerine ana ve ara yönleri yerleştiriniz.

3. Pusula nedir?
Yönü gösteren

4. Harita nedir?
Yer belileme

Aşağıda boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.

5. Güneş batı yönünden doğar, Güneş yönünden batar.

6. Pusula kullanmak yönümüzü bulmamızda en güvenilir yöntemdir.

7. Güneşi ilk gördüğümüz yöne Kuzey yönü denir.

8. Kuzey yönünün karşısındaki yöne batı yönü denir.

BECERİ DÜZEYİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK SORULAR

Aşağıda boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.

1. Kuzey Yarım Kürede öğle vakti gölgemiz _____ yönünü gösterir.
2. Kutup yıldızı her zaman Güney yönünü gösterir.
3. Ağaçların yosun tutan kısmı doğu yönünü gösterir.
4. Minare kapıları Kuzey yönünü gösterir.

Aşağıda verilen cümlelerden doğru olanların yanına D, yanlış olanların yanına Y yazınız.

5. Yönler yıldızlara göre belirlenir. (D)
6. Öğle vakti, gölgemizin en kısa olduğu zamandır. (Y)
7. Gece yönümüzü bulmamızı sağlayan yıldız Kuzey yıldızıdır. (D)
8. Karınca yuvalarının ağzı kuzeye bakar. (D)

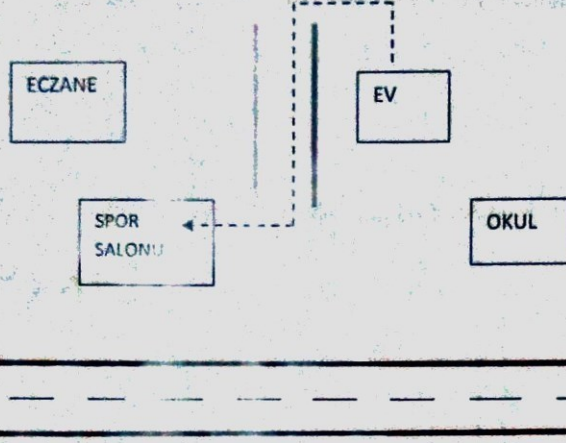
Aşağıda verilen çoktan seçmeli soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

9. Sağ kolumuz doğuyu gösterirken sol kolumuz batı yönümüz Kuzey arkamız Güney gösterir.

Yukarıda boş bırakılan yerler aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- a) Batı, Güney, Kuzey
- b) Güney, Batı, Kuzey
- c) Batı, Kuzey, Güney
- d) Güneybatı, Kuzey, Doğu

10.

Yukarıdaki şekle göre Cemre'nin evinden çıkıp spor salonuna giderken izleyeceği yönler aşağıdaki seçeneklerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

- a) Kuzey- Doğu- Güney- Batı
- b) Güney- Batı- Kuzey- Doğu
- c) Kuzey- Doğu- Güney- Doğu
- d) Kuzey- Batı- Güney- Batı

11. Aşağıdakilerden hangisi yönümüzü bulmak için kullandığımız yıldızdır?

- a) Güney Yıldızı
- b) Kutup Yıldızı
- c) Güneş Yıldızı
- d) Batı Yıldızı

12. Pusula ile ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- a) Yön bulmada en güvenilir yöntemdir.
- b) Pusulanın renkliliği her daima kuzeyi gösterir.
- c) Pusulayı doğru tutarak yönümüzü doğru olarak bulmamızı sağlar.
- d) Haritayı yönüne göre tutarak yolu pusula kullanmaktır.

13. Aşağıdakilerden hangisini yönümüzü bulmak için kullanamayız?

- a) Yıldızlar
- b) Bulut
- c) Güneş
- d) Ay

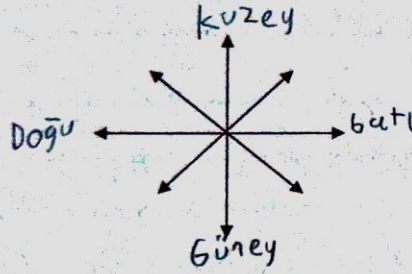
14. Gündüz vakti bir ortamda kayboldunuz. Yönünüzü nasıl bulurdunuz? Yazınız.

Pusulda

Ö2

KAVRAM BİLGİSİ SORULARI

1. Yön nedir?
2. Aşağıdaki şekil üzerine ana ve ara yönleri yerleştiriniz.

3. Pusula nedir? yönümüzü bulmak için icat edilen birer
4. Harita nedir?

Aşağıda boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.

5. Güneş Doğu yönünden doğar. batı yönünden batar.
6. Pusula kullanmak yönümüzü bulmamızda en güvenilir yöntemdir.
7. Güneşi ilk gördüğümüz yöne Güney yönü denir.
8. Kuzey yönünün karşısındaki yöne Güney yönü denir.

BECERİ DÜZEYİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK SORULAR

Aşağıda boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.

1. Kuzey Yarım Kürede öğle vakti gölgemiz batı yönünü gösterir.
2. Kutup yıldızı her zaman doğru yönünü gösterir.
3. Ağaçların yosun tutan kısmı _____ yönünü gösterir.
4. Minare kapıları güney yönünü gösterir.

Aşağıda verilen cümlelerden doğru olanların yanına D, yanlış olanların yanına Y yazınız.

5. Yönler yıldızlara göre belirlenir. (Y)
6. Öğle vakti, gölgemizin en kısa olduğu zamandır. (D)
7. Gece yönümüzü bulmamızı sağlayan yıldız Kuzey yıldızıdır. (D)
8. Karınca yuvalarının ağzı kuzeye bakar. ()

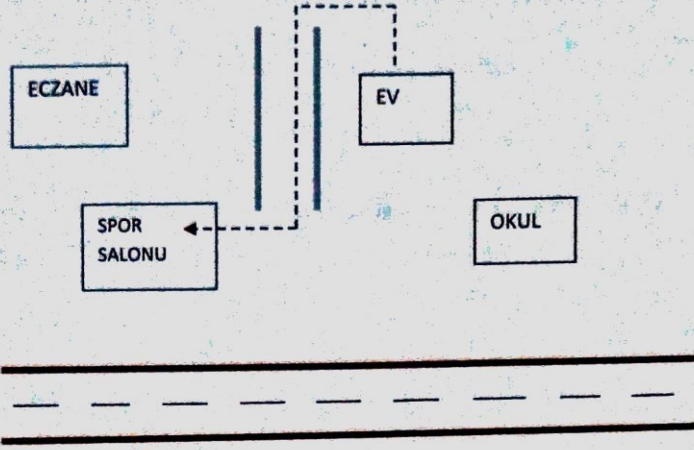
Aşağıda verilen çoktan seçmeli soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

9. Sağ kolumuz doğuyu gösterirken sol kolumuz batı önümüz kuzey arkamız güney gösterir.

Yukarıda boş bırakılan yerler aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- a) Batı, Güney, Kuzey
- b) Güney, Batı, Kuzey
- c) Batı, Kuzey, Güney
- d) Güneybatı, Kuzey, Doğu

10.

Yukarıdaki şekle göre Cemre'nin evinden çıkıp spor salonuna giderken izleyeceği yönler aşağıdaki seçeneklerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

- a) Kuzey- Doğu- Güney- Batı
- b) Güney- Batı- Kuzey- Doğu
- c) Kuzey- Doğu- Güney- Doğu
- d) Kuzey- Batı- Güney- Batı

11. Aşağıdakilerden hangisi yönümüzü bulmak için kullandığımız yıldızdır?

- a) Güney Yıldızı
- b) Kutup Yıldızı
- c) Güneş Yıldızı
- d) Batı Yıldızı

12. Pusula ile ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- a) Yön bulmada en güvenilir yöntemdir.
- b) Pusulanın renkli ucu daima kuzeyi gösterir.
- c) Pusulayı doğru tutmak yönümüzü doğru olarak bulmamızı sağlar.
- d) Haritayı yönüne koymanın tek yolu pusula kullanmaktır.

13. Aşağıdakilerden hangisini yönümüzü bulmak için kullanamayız?

- a) Yıldızlar
- b) Bulut
- c) Güneş
- d) Ay

14. Gündüz vakti bir ormanda kayboldunuz. Yönünüzü nasıl bulardunuz? Yazınız.

pusula ya

03

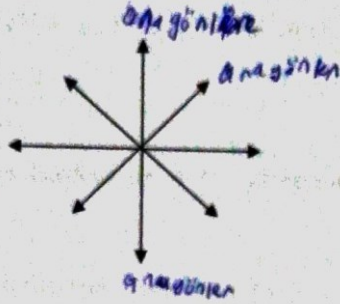
1

KAVRAM BİLGİSİ SORULARI

1. Yön nedir?

Sağ dönmek ve solda dönmek

2. Aşağıdaki şekil üzerine ana ve ara yönleri yerleştiriniz.

3. Pusula nedir?

Gözeticiyi gösteren araçtır.

4. Harita nedir?

Gözeticiye bakarak bir şeyin görünümüdür.

Aşağıda boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.

5. Güneş Güney yönünden doğar, Doğu yönünden batar.

6. Pusulayla kullanmak yönümüzü bulmamızda en güvenilir yöntemdir.

7. Güneşi ilk gördüğümüz yöne Doğu yönü denir.

8. Kuzey yönünün karşısındaki yöne Güney yönü denir.

BECERİ DÜZEYİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK SORULAR

Aşağıda boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.

1. Kuzey Yarım Kürede öğle vakti gölgemiz Güney yönünü gösterir.
2. Kutup yıldızı her zaman Kuzey yönünü gösterir.
3. Ağaçların yosun tutan kısmı Doğu yönünü gösterir.
4. Minare kapıları Batı yönünü gösterir.

Aşağıda verilen cümlelerden doğru olanların yanına D, yanlış olanların yanına Y yazınız.

5. Yönler yıldızlara göre belirlenir. (Y)
6. Öğle vakti, gölgemizin en kısa olduğu zamandır. (D)
7. Gece yönümüzü bulmamızı sağlayan yıldız Kuzey yıldızdır. (D)
8. Karınca yuvalarının ağzı kuzeye bakar. (D)

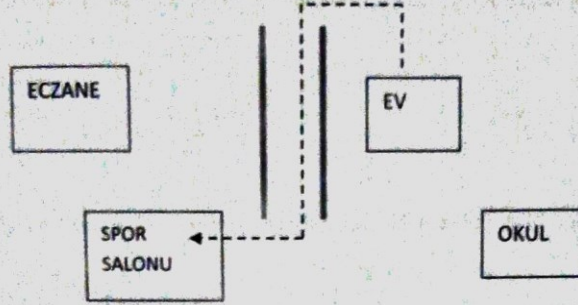
Aşağıda verilen çoktan seçmeli soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

9. Sağ kolumuz doğuyu gösterirken sol kolumuz _____ önümüz _____ arkamız _____ gösterir.

Yukarıda boş bırakılan yerler aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- a) Batı, Güney, Kuzey
- b) Güney, Batı, Kuzey
- c) Batı, Kuzey, Güney
- d) Güneybatı, Kuzey, Doğu

10.

Yukarıdaki şekle göre Cemre'nin evinden çıkıp spor salonuna giderken izleyeceği yönler aşağıdaki seçeneklerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

- a) Kuzey- Doğu- Güney- Batı
- b) Güney- Batı- Kuzey- Doğu
- c) Kuzey- Doğu- Güney- Doğu
- d) Kuzey- Batı- Güney- Batı

11. Aşağıdakilerden hangisi yönümüzü bulmak için kullandığımız yıldızdır?

- a) Güney Yıldızı
- b) Kutup Yıldızı
- c) Güneş Yıldızı
- d) Batı Yıldızı

12. Pusula ile ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- a) Yön bulmada en güvenilir yöntemdir.
- b) Pusulanın renkli ucu daima kuzeyi gösterir.
- c) Pusulayı doğru tutmak yönümüzü doğru olarak bulmamızı sağlar.
- d) Haritayı yönüne koyarak tek yola pusula kullanmaktır.

13. Aşağıdakilerden hangisini yönümüzü bulmak için kullanamayız?

- a) Yıldızlar
- b) Bulut
- c) Güneş
- d) Ay

14. Gündüz vakti bir ormanda kayboldunuz. Yönünüzü nasıl bulurdunuz? Yazınız.

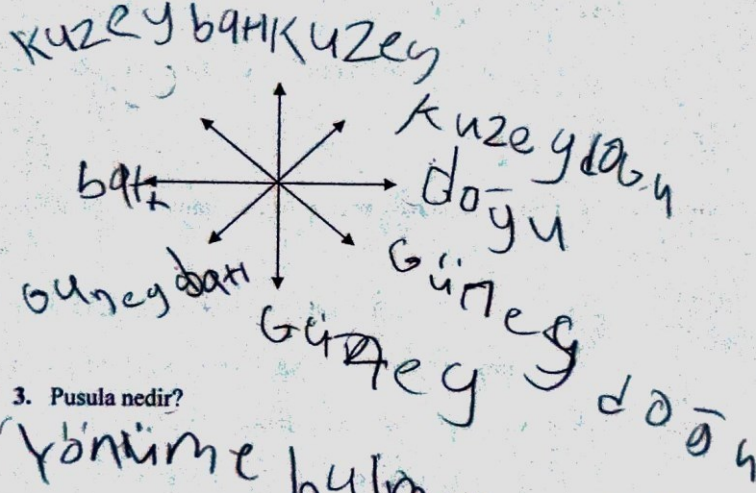
Güneş kullanılır

EK-11. Öğrenci Son Testleri

Ö1 SON TESTİ

KAVRAM BİLGİSİ SORULARI

1. Yön nedir? *birşeyi, başka birşeye göre, bulduğun yer.*
2. Aşağıdaki şekil üzerine ana ve ara yönleri yerleştiriniz.

3. Pusula nedir?

Yönümü bulmayı, salıyacağına.

4. Harita nedir?

Dünyayı kağıda çizilmiş hariti.

Aşağıda boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.

5. Güneş *doğu* yönünden doğar, *batı* yönünden batar.
6. *Pusula* kullanmak yönümüzü bulmamızda en güvenilir yöntemdir.
7. Güneşi ilk gördüğümüz yöne *doğu* yönü denir.
8. Kuzey yönünün karşısındaki yöne *Güney* yönü denir.

BECERİ DÜZEYİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK SORULAR

Aşağıda boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.

1. Kuzey Yarım Kürede öğle vakti gölgemiz Kuzey yönünü gösterir.
2. Kutup yıldızı her zaman Kuzey yönünü gösterir.
3. Ağaçların yosun tutan kısmı Güney yönünü gösterir.
4. Minare kapıları Güney yönünü gösterir.

Aşağıda verilen cümlelerden doğru olanların yanına D, yanlış olanların yanına Y yazınız.

5. Yönler yıldızlara göre belirlenir. (D)
6. Öğle vakti, gölgemizin en kısa olduğu zamandır. (D)
7. Gece yönümüzü bulmamızı sağlayan yıldız Kuzey yıldızdır. (D)
8. Karınca yuvalarının ağzı kuzeye bakar. (D)

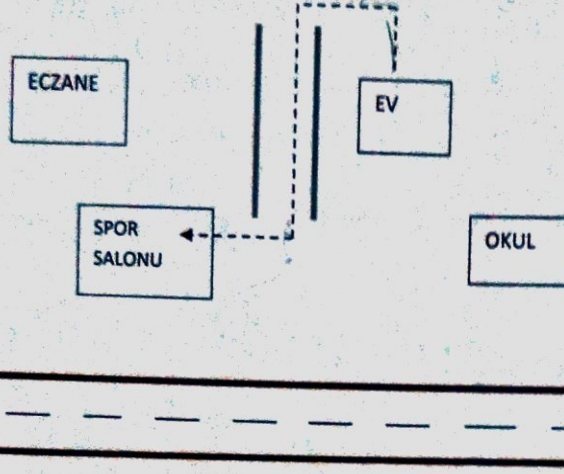
Aşağıda verilen çoktan seçmeli soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

9. Sağ kolumuz doğuyu gösterirken sol kolumuz Batı yönümüz Güney arkamız Kuzey gösterir.

Yukarıda boş bırakılan yerler aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- a) Batı, Güney, Kuzey
- b) Güney, Batı, Kuzey
- c) Batı, Kuzey, Güney
- d) Güneybatı, Kuzey, Doğu

10.

Yukarıdaki şekle göre Cemre'nin evinden çıkıp spor salonuna giderken izleyeceği yönler aşağıdaki seçeneklerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

- a) Kuzey- Doğu- Güney- Batı
- b) Güney- Batı- Kuzey- Doğu
- c) Kuzey- Doğu- Güney- Doğu
- d) Kuzey- Batı- Güney- Batı

11. Aşağıdakilerden hangisi yönümüzü bulmak için kullandığımız yıldızdır?

- a) Güney Yıldızı
- b) Kutup Yıldızı
- c) Güneş Yıldızı
- d) Batı Yıldızı

12. Pusula ile ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- a) Yön bulmada en güvenilir yöntemdir.
- b) Pusulanın renkli ucu daima kuzeyi gösterir.
- c) Pusulayı doğru tutmak yönümüzü doğru olarak bulmamızı sağlar.
- d) Haritayı yönüne koymanın tek yolu pusula kullanmaktır.

13. Aşağıdakilerden hangisini yönümüzü bulmak için kullanamayız?

- a) Yıldızlar
- b) Bulut
- c) Güneş
- d) Ay

14. Gündüz vakti bir ormanda kayboldunuz. Yönünüzü nasıl bulurdunuz? Yazınız.

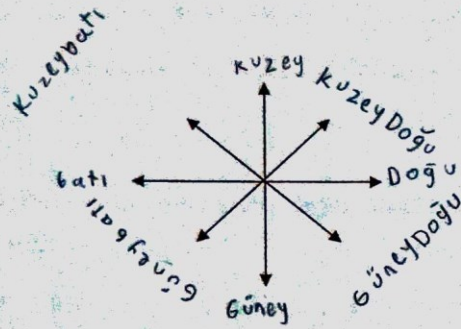
Güneş, ağacın gölgesini, pusuyla
Kafince yavaş.

Ö2 SON TESTİ

KAVRAM BİLGİSİ SORULARI

1. Yön nedir? gideceğimiz yere yön denir

2. Aşağıdaki şekil üzerine ana ve ara yönleri yerleştiriniz.

3. Pusula nedir? yönümüzü bulmak için kullandığımız araç

4. Harita nedir? Dünyanın bazı yerlerinin kağıt üzerine çizilmesi

Aşağıda boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.

5. Güneş Doğu yönünden doğar, batı yönünden batar.

6. Pusula kullanmak yönümüzü bulmamızda en güvenilir yöntemdir.

7. Güneşi ilk gördüğümüz yöne Doğu yönü denir.

8. Kuzey yönünün karşısındaki yöne Güney yönü denir.

BECERİ DÜZEYİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK SORULAR

Aşağıda boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.

1. Kuzey Yarım Kürede öğle vakti gölgemiz kuzey yönünü gösterir.
2. Kutup yıldızı her zaman kuzey yönünü gösterir.
3. Ağaçların yosun tutan kısmı güney yönünü gösterir.
4. Minare kapıları güney yönünü gösterir.

Aşağıda verilen cümlelerden doğru olanların yanına D, yanlış olanların yanına Y yazınız.

5. Yönler yıldızlara göre belirlenir. (Y)
6. Öğle vakti, gölgemizin en kısa olduğu zamandır. (D)
7. Gece yönümüzü bulmamızı sağlayan yıldız Kuzey yıldızıdır. (Y)
8. Karınca yuvalarının ağzı kuzeye bakar. (D)

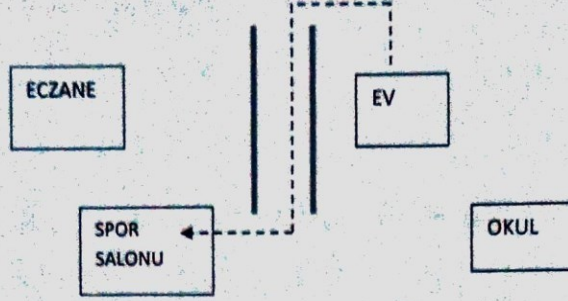
Aşağıda verilen çoktan seçmeli soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

9. Sağ kolumuz doğuyu gösterirken sol kolumuz batı önümüz kuzey arkamız güney gösterir.

Yukarıda boş bırakılan yerler aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- a) Batı, Güney, Kuzey
- b) Güney, Batı, Kuzey
- c) Batı, Kuzey, Güney
- d) Güneybatı, Kuzey, Doğu

10.

Yukarıdaki şekle göre Cemre'nin evinden çıkıp spor salonuna giderken izleyeceği yönler aşağıdaki seçeneklerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

- a) Kuzey- Doğu- Güney- Batı
- b) Güney- Batı- Kuzey- Doğu
- c) Kuzey- Doğu- Güney- Doğu
- d) Kuzey- Batı- Güney- Batı

11. Aşağıdakilerden hangisi yönümüzü bulmak için kullandığımız yıldızdır?

- a) Güney Yıldızı
- b) Kutup Yıldızı
- c) Güneş Yıldızı
- d) Batı Yıldızı

12. Pusula ile ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- a) Yön bulmada en güvenilir yöntemdir.
- b) Pusulanın renkli ucu daima kuzeyi gösterir.
- c) Pusulayı doğru tutmak yönümüzü doğru olarak bulmamızı sağlar.
- d) Haritayı yönüne koymanın tek yolu pusula kullanmaktır.

3

~~Yönlendiren~~
Marmara Kabin

13. Aşağıdakilerden hangisini yönümüzü bulmak için kullanamayız?

- a) Yıldızlar
- b) Bulut
- c) Güneş
- d) Ay

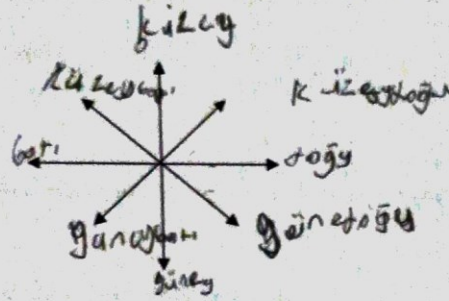
14. Gündüz vakti bir ormanda kayboldunuz. Yönünüzü nasıl bulurdunuz? Yazınız.

güneşe, yosunlara, karınca yuvalarına, posula,

Ö3 SON TESTİ

KAVRAM BİLGİSİ SORULARI

1. Yön nedir? Bir şeyin başka bir şeye göre bulunduğu yer.
2. Aşağıdaki şekil üzerine ana ve ara yönleri yerleştiriniz.

3. Pusula nedir? Yönümüzü bulmak için kullandığımız araçtır.
4. Harita nedir?
Yerdenin izlediği kâğıt.

Aşağıda boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.

5. Güneş Doğu yönünden doğar, Batı yönünden batar.
6. Pusula kullanmak yönümüzü bulmamızda en güvenilir yöntemdir.
7. Güneşi ilk gördüğümüz yöne Doğu yönü denir.
8. Kuzey yönünün karşısındaki yöne Güney yönü denir.

BECERİ DÜZEYİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK SORULAR

Aşağıda boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.

1. Kuzey Yarım Kürede öğle vakti gölgemiz Kuzey yönünü gösterir.
2. Kutup yıldızı her zaman Kuzey yönünü gösterir.
3. Ağaçların yosun tutan kısmı Güney yönünü gösterir.
4. Minare kapıları Güney yönünü gösterir.

Aşağıda verilen cümlelerden doğru olanların yanına D, yanlış olanların yanına Y yazınız.

5. Yönler yıldızlara göre belirlenir. (D)
6. Öğle vakti, gölgemizin en kısa olduğu zamandır. (D)
7. Gece yönümüzü bulmamızı sağlayan yıldız Kuzey yıldızıdır. (D)
8. Karınca yuvalarının ağzı kuzeye bakar. (D)

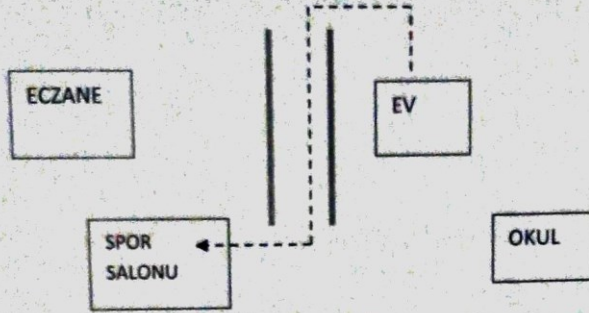
Aşağıda verilen çoktan seçmeli soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

9. Sağ kolumuz doğuyu gösterirken sol kolumuz Batı yönümüz Güney arkamız Kuzey gösterir.

Yukarıda boş bırakılan yerler aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- a) Batı, Güney, Kuzey
- b) Güney, Batı, Kuzey
- c) Batı, Kuzey, Güney
- d) Güneybatı, Kuzey, Doğu

10.

Yukarıdaki şekle göre Cemre'nin evinden çıkıp spor salonuna giderken izleyeceği yönler aşağıdaki seçeneklerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

- a) Kuzey- Doğu- Güney- Batı
- b) Güney- Batı- Kuzey- Doğu
- c) Kuzey- Doğu- Güney- Doğu
- d) Kuzey- Batı- Güney- Batı

11. Aşağıdakilerden hangisi yönümüzü bulmak için kullandığımız yıldızdır?

- a) Güney Yıldızı
- b) Kutup Yıldızı
- c) Güneş Yıldızı
- d) Batı Yıldızı

12. Pusula ile ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- a) Yön bulmada en güvenilir yöntemdir.
- b) Pusulanın renkli ucu daima kuzeyi gösterir.
- c) Pusulayı doğru tutmak yönümüzü doğru olarak bulmamızı sağlar.
- d) Haritayı yönüne koymanın tek yolu pusula kullanmaktır.

13. Aşağıdakilerden hangisini yönümüzü bulmak için kullanamayız?

- a) Yıldızlar
- b) Bulut
- c) Güneş
- d) Ay

14. Gündüz vakti bir ormanda kayboldunuz. Yönünüzü nasıl bulurdunuz? Yazınız.

Güneş bakırım. Pasula bakırım. Karınca bakırım. Yapraklara bakırım.
ağaca bakırım.

ÖĞRENCİ RAPORLARI Ö1

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Özürlüler İçin Sağlık Kurulu Raporu 2090

Adı Soyadı:	T.C.Kimlik No:
Baba Adı:	Doğum Yeri/Yılı:
Müracaat Tarihi: 01/11/2012	Rapor Tarihi: 22/11/2012
Muayeneye Gönderen: B-) Kişisel Müracaat	
Rapor Numarası: 1612	

II. ÖZRE İLİŞKİN BİLGİLER:

Sistemler	Özre İlişkin Klinik Bulgular, Radyolojik Tetkikler, Laboratuvar Bilgileri Ve Teşhis	Özre Oranı %
Kulağ-Burun-Bağır Sistemi		
Zihinsel/Ruhsal/Devrimsel/Bozukluklar	Bilişsel Gelişimde Gecikme %50	%50
Dil		
Hematopoetik Sistem		
İmmünyolojik Sistem		
Görme Sistemi		
Sindirim Sistemi		
Kadın Hastalıkları ve Doğum		
Ürogenital Sistem		
Endokrin Sistem		
Solunum Sistemi		
Yanıklar		
Onkolojik Hastalıklar		
Sirir Sistemi		
Kas İskelet Sistemi		

III. ÖZÜRLÜ SAĞLIK KURULU RAPORUNUN SONUCU:

Teşhis/Teşhisler:	Bilişsel Gelişimde Gecikme
Kişinin Özür Oranı:%	50
Ağır Özürlü	Hayır
Çalıştırmayacağı İşlerin Niteliği:	
Sürekli	
Raporun Geçerlilik Süresi:	2 (iki) yıl.

IV. KİŞİNİN ÖZÜR GRUBU

Özür Grubu	Özür Durumu	Özür Oranı %
Ortopedik (Hareket)	Zihinsel	X
Görme	Ruhsal ve Duygusal	
İşitme	Süreçten (Kronik)	
Dil ve Konuşma	Sınıflanamayan	

V. RAPORUN KULLANIM AMACI:

Kullanım Amacı	Özür Durumu	Özür Oranı %
Eğitim	X	Ortez-protez- işitme cihazı
İstihdam		Tekerlekli sandalye
Sosyal yardım		Özürlü kimlik kartı

Diğer (Açıklayıcı):

- Devletin özürlülere sağladığı haklardan faydalanmak için.
- Vergi indiriminden faydalanmak için.
- Özürlü kimlik kartı almak için.
- Belirtilen özürlerin her biri için grup ve bireysel özel eğitim alınması uygundur.

Vİ.ONAY

<p>Üye Yrd.Doç.Dr. E. Bahar Bingöler PEKİCİ Çocuk Sağ. ve Hast. AD</p>	<p>Üye Uz.Dr. Sibel DEMİREL Göz Hast. AD</p>	<p>Üye Uz.Dr. Fırat KOCAAY Genel Cerrahi AD</p>
<p>Üye Prof.Dr. Meltem KOLOĞLU Çocuk Cerrahisi AD</p>	<p>Üye Prof.Dr. Ali Reşat BEYLER Çocuk Hastalıkları AD</p>	<p>Üye Doç.Dr. İnci Özgür İLHAN Ruh Sağ. ve Hast. AD</p>
<p>Üye Prof.Dr. Ayşe SİNCER Ortopedi ve Travmatoloji AD</p>	<p>Üye Prof.Dr. Canan YÜCESAN Nöroloji AD</p>	<p>Üye Prof.Dr. T. Babür KÜÇÜK Kulak Burun Boğaz AD</p>
<p>Üye Doç.Dr. C. Kağan GÜRKAN Çocuk Ruh Sağ. ve Hast. AD</p>	<p>Üye Prof.Dr. Ayşe A. KURBANİYECİ Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi İbni Sina Araştırma ve Uygulama Hastanesi Başhekim Yardımcısı</p>	<p>Üye Kurul Başkanı Doç.Dr. Ayşe BÖLÜKBAŞI F.T.R. AD</p>

Oybirliği ile karar verilmiştir.

AÇIKLAMALAR:

- 1)Değerlendirilecek özürlü, özürlü sağlık kurumlarının teşkili için zorunlu olan uzmanlık dalları dışında kalan bir dalda ise, özürlü sağlık kurulu raporu vermeye yetkili hastane kadrosunda bulunması halinde ilgili dal uzmanının da kurulda bulunması sağlanır. Örneğin; özürlü sağlık kurulu raporu vermeye yetkili sağlık kuruluşundan özürlü sağlık kurulu raporu talep eden kanserli hastaların; hastane kadrosunda bulunması halinde öncelikle tıbbi onkolog, bulunmadığı durumda radyasyon onkoloğu tarafından değerlendirilmesi sağlanır.
- 2)Özür durumuna göre çalıştırılmayacağı işlerin niteliği bölümüne sadece özürlü durumuna göre iş alanları genel olarak belirtilmelidir. Örneğin; "görmesini gerektiren iş alanlarında çalıştırılmaz", "ayakta sürekli durmasını gerektiren işlerde çalıştırılmaz", "işitmeyi ve/veya konuşmayı gerektiren işlerde çalıştırılmaz" gibi ifadelerle belirtilmelidir.
- 3)Mükerrer özürlü sağlık kurulu raporlarını önlemek amacıyla, raporun kullanım amacı bölümünde birden fazla bölüm işaretlenebilir. Bölmeler (X) işaretiyle belirtilir.
- 4) Kişinin özürlü grubu belirtilirken gerektiğinde birden fazla özürlü grubu işaretlenir. Bu kısım boş bırakılmaz.

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
— MAMAK KAYMAKLIĞI
Mamak Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü
Özel Eğitim ve Değerlendirme Kurulu Raporu

T.C. Kim Adı So	Baba Adı	Doğum Tarihi	11/04/2003
Adres/ Okulu	Anne Adı	Telefon	
10683		Karar Tarihi	05/03/2014

Rapor Kayıt No	1897655	Rapor Başlangıç Tarihi	05/03/2014	Rapor Bitiş Tarihi	04/03/2015
----------------	---------	------------------------	------------	--------------------	------------

EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANI

Hafif Düzeyde Zihinsel Yeterlilik

ÖNERİLEN ÖZEL EĞİTİM HİZMETİ

Yapılan Eğitsel Değerlendirme ve tanılama sonucuna göre:
26/12/2008 tarih ve 286 sayılı TTKB Kararı ile Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı doğrultusunda,
Türkçe
Dil, Konuşma ve Alternatif İletişim Becerileri
Matematik
modüllerini içeren destek eğitimi programı(ları)ndan yararlanması.

KARAR

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen bireye önerilen destek eğitim programı ve ekteki eğitim planında yer alan ibzeyeğin doğrultusunda;
...1 Yıl... süre ile ...Bireysel ve Grup... destek eğitiminden yararlanmasına oybirliğiyle / ovcokluğuyla karar verilmiştir.

BİREYİN GİDEBİLECEĞİ ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ/BİRİMİ PROGRAMLARI

Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı (Bireysel-Grup)

Not : Rapor süresi 1 yıldan daha uzun süreli olan ÖEDK Raporlarına ait Eğitim Planının, mevzuat gereği birinci yılın sonunda yenilenmesi gerektiğinden, ilgili RAM'ye başvurmanız gerekmektedir.

ÖZEL EĞİTİM MERKEZİ MURUL BŞK.
SARILCI SAĞLAM
MÜDÜR YARDIMCISI

ÜYE
H.MERVİNGİN
ZİHNSEL ENGELLİLER SINIFI ÖĞRT.

ÜYE
S. N. YERECİ
ÖZEL EĞİTİM HİZ. BÖL. BŞK.

ÜYE
GÜLAY BULUT
GEZEREK ÖZEL EĞT. HİZ. VER. ÖĞRT.

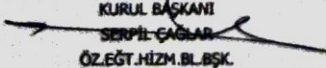

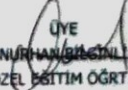
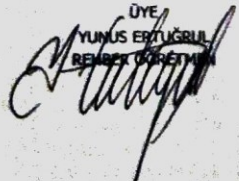
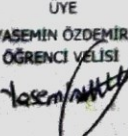
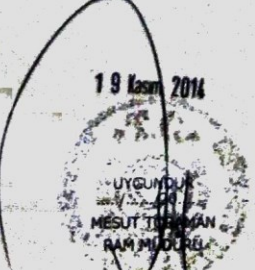
ÜYE
ORHAN BAKIR
FİZİK ÖĞRETMENİ

ÜYE
BURAY YALÇIN
ÖĞRENCİ VELİSİ

12 Mart 2014

UYGULANAN
HULYA KAYAĞÖZ
RAM MÜDÜRÜ

Kayıt Numarası: 1897655

		T.C. ANKARA VALİLİĞİ KEÇİÖREN KAYMAKAMLIĞI Keçiören Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü			
		Özel Eğitim ve Değerlendirme Kurulu Raporu			
T.C. Kimlik No		Yaş Adı		Doğum Tarihi	12/04/2003
Adı Soyadı		Ne Adı		Doğum Yeri	KEÇİÖREN
Adresi		NKARA		İl/İlçe	ANKARA/KEÇİÖREN
Okulu				Telefon	
				Karar Tarihi	19/11/2014
	8675			Karar Sayısı	2014/5515
Rapor Kayıt No	2163285	Rapor Başlangıç Tarihi	19/11/2014	Rapor Bitiş Tarihi	18/11/2015
EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANI					
Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizlik					
ÖNERİLEN ÖZEL EĞİTİM HİZMETİ					
Yapılan Eğitsel Değerlendirme ve tanılama sonucuna göre: 26/12/2008 tarih ve 286 sayılı TTKB Kararı ile Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı doğrultusunda, Matematik Türkçe Sosyal Hayat modüllerini içeren destek eğitimi programı(ları)ndan yararlanması.					
KARAR					
Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen bireye önerilen destek eğitim programı ve ekteki eğitim planında yer alan ihtyaçları doğrultusunda; ...1 Yıl... süre ile ...Bireysel... destek eğitiminden yararlanılmasına oybirliğiyle / ovcokluğuyla karar verilmiştir.					
BİREYİN GİDEBİLECEĞİ ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ/BİRİMİ PROGRAMLARI					
Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı (Bireysel)					
Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı (Bireysel-Grup)					
<p>Not : Rapor süresi 1 yıldan daha uzun süreli olan ÖEDK Raporlarına ait Eğitim Planının, mevzuat gereği birinci yılın sonunda yenilenmesi gerektiğinden, ilgili RAM'a başvurmanız gerekmektedir.</p>					
KURUL BAŞKANI SERPİL ÇAĞLAR ÖZ.EĞT.HİZM.BL.BŞK.		 ÖZLEM HAYATOĞLU BOZ ZİHİN ENG.SNF.ÖĞRT.		ÜYE NURİHAN GÜNEŞLİ ÖZEL EĞİTİM ÖĞRT.	
ÜYE YUNUS ERTUĞRUL REHBER ÖĞRETİM		ÜYE YASEMİN ÖZDEMİR ÖĞRENCİ VELİSİ 03 Aralık 2014		19 Kasım 2014 UYGUNLUK MESUT TİBERİCAN RAM MÜDÜRÜ	
Kayıt Numarası:2163285					

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
KEÇİÖREN KAYMAKAMLIĞI
Keçiören Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü
Özel Eğitim Değerlendirme

Rapor Kayıt Numarası
T.C. Kimlik No

İnceleme Tarihi
Adı Soyadı

EGİTİM PERFORMANSI

Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı

Matematik

Geometrik şekilleri çizer.
Nesneleri az ve çok olma durumuna göre ayırt eder.
Parayı tanıır.
Doğal sayılarla kalansız bölme işlemi yapar.
Doğal sayılarla eldesiz çarpma işlemi yapar.
Çarpım tablosunu ezbere bilir.
Doğal sayılarla onluk bozmayı gerektiren çıkarma işlemi yapar.
Doğal sayılarla onluk bozmayı gerektirmeyen çıkarma işlemi yapar.
Doğal sayılarla eldeli toplama işlemi yapar.
Doğal sayılarla eldesiz toplama işlemi yapar.
Doğal sayılar arasındaki büyüklük ve küçüklük ilişkisini ayırt eder.
Üç basamaklı doğal sayıları kavrar.
İki basamaklı doğal sayıları kavrar.
Rakamları yazar.
179 arasındaki doğal sayıları kavrar.
İkişer ritmik sayar.
Onar ritmik sayar.
Beşer ritmik sayar.
Birer ritmik sayar.
Nesneleri ağırlıklarına göre sıralar.
Nesneleri ağır ve hafif olma durumuna göre ayırt eder.
Nesneleri yüksekte ve alçakta olma durumuna göre ayırt eder.
Nesneleri boş ve dolu olma durumuna göre ayırt eder.
Nesneleri, bir nesnenin sağında, solunda ve arasında olma durumuna göre ayırt eder.
Nesneleri, bir nesnenin önünde ve arkasında olma durumuna göre ayırt eder.
Nesneleri, bir nesnenin uzağında ve yakınında olma durumuna göre ayırt eder.
Nesneleri, bir nesnenin üzerinde ve altında olma durumuna göre ayırt eder.
Nesneleri, bir nesnenin içinde ve dışında olma durumuna göre ayırt eder.
Nesneleri kalınlıklarına göre sıralar.
Nesneleri kalın ve ince olma durumuna göre ayırt eder.
Nesneleri uzunluklarına göre sıralar.
Nesneleri uzun ve kısa olma durumuna göre ayırt eder.
Nesneleri büyüklüklerine göre sıralar.
Nesneleri büyük ve küçük olma durumuna göre ayırt eder.
Nesneleri çokluklarına göre sıralar.
Geometrik şekilleri ayırt eder.

Sosyal Hayat

Planlı ve düzenli çalışmayı alışkanlık haline getirir.
Dini bayramlarımızı tanıır.
Türk bayrağını tanıır.
Atatürk'ü tanıır.
İletişim araçlarını tanıır.
Çevresindeki canlı ve cansız varlıkları tanıır.
Yıldızları tanıır.
Ay'ı tanıır.
Güneş'i tanıır.
Dünya'mızı tanıır.
Günün özelliklerini belirtir.
Mevsimlerdeki değişiklikleri açıklar.
Yılın bölümlerini tanıır.
Sağlık kurumlarındaki görevlileri tanıır.
Hastalanınca yapılması gerekenleri belirtir.
Sağlıklı beslenme yollarını belirtir.
Başlıca besin maddelerini tanıır.
Vücudumuzda yer alan iç organları tanıır.

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
KEÇİÖREN KAYMAKAMLIĞI
Keçiören Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Eğitim Planı

Rapor Kayıt Numarası
T.C. Kimlik No

İnceleme Tarihi
Adı Soyadı

Duyu organlarını tanıır.
Sınıfta uyulması gereken kuralları belirtir.
Sınıfını ve sınıfında bulunan araç gereçleri tanıır.
Türkçe
Dinlediği ya da okuduğu bir metni anlatır.
Sözel yönlere uyar.
Kendi ve yakın çevresindeki kişilerin adlarını yazar.
Kuralına uygun cümle okur.
Kelimelerden cümle oluşturur.
Hecelerden kelime oluşturur.
Seslerden heceler oluşturur.
Sesleri ayırt eder.
Temel çizgiler çizer.
Yazı araç gereçlerini temiz ve düzenli kullanmaya özen gösterir.
Yazı araç gereçlerini kullanır.
Yazıda kullanılan araç gereçleri tanıır.
El, parmak çalışmalarında kas kuvveti ve koordinasyonunu geliştirdi taklidi hareketler yapar.
El, göz koordinasyonu sağlar.
El, parmak çalışmalarında kas kuvveti ve koordinasyonunu sağlar.
İşitsel uyaran verildiğinde tepki verir.
Görsel uyaran verildiğinde tepki verir.
Sözcükleri doğru kullanır.
Dinlediği ya da okuduğu masal ve öyküyle ilgili sorulara cevap verir.

İHTİYAÇLARI

1. Birey için karar verilen Destek Eğitim Programı/Programlarındaki modül/modüllerden Amaçlar Bölümünde seçilmiş olan kazanımları öncelikli olarak kazanınması,
2. Bireye verilen program dahilinde allee; bireyin yetersizliği, bireyin eğitimine nasıl katkıda bulunacağı, evde yapılacak tekrarlar ve yasal halden yoksunlukta ilgili rehberlik çalışması yapılması.

AMAÇLAR

Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı

Matematik
Bir örüntüde eksik bırakılan öğeler belirleyerek tamamlar.
Saati okur.
Üçer ritmik sayar.
70? doğal sayısını kavrar
Dört basamaklı doğal sayıları kavrar.
Tek ve çift doğal sayıları ayırt eder.
Toplama işlemini kullanarak problem çözer.
Çıkarma işlemini kullanarak problem çözer.
Doğal sayılarla kalanlı bölme işlemi yapar.
Doğal sayılarla ekleli çarpma işlemi yapar.

Sosyal Hayat
Ulusal bayramlarımızı tanıır.
Kazalardan korunma yollarını açıklar.
Sağlık kurumlarını tanıır.
Kaza türlerini tanıır.

Türkçe
Kuralına uygun cümle yazar.
Noktalama işaretlerini kullanır.
Yazım kurallarına uyar.

Not
gere

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
KEÇİÖREN KAYMAKAMLIĞI
Keçiören Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Eğitim Planı

Rapor Kayıt Numarası
T.C. Kimlik No

İnceleme Tarihi
Adı Soyadı

KURUL BAŞKANI
SERPİL ÇAĞLAR
ÖZ.EĞT.HİZM.BL.BŞK.

ÖZLEM HAYATOĞLU BOZ
ZİHİN ENG.SNF.ÖĞRT.

ÜYE
NURHAN BRİGSİNLI
ÖZEL EĞİTİM ÖĞRT.

ÜYE
YUNUS ERTUĞRUL
REHBER ÖĞRETMEN

ÜYE
YASEMİN ÖZDEMİR
ÖĞRENCİ VELİSİ

19 Kasım 2014

03 Aralık 2014

Sürekl:

IV. KİŞİNİN ÖZÜR GRUBU:

Ortopedik	☐	Zihinsel	☒
Görme	☐	Ruhsal ve Duygusal	☐
İşitme	☐	Süreğen (Kronik)	☒
Dil ve Konuşma	☐	Sınıflanamayan	☐

V. RAPORUN KULLANIM AMACI:

Eğitim	☒	Ortez-protez- işitme cihazı
İstihdam	☐	Tekerlekli sandalye
Sosyal yardım	☐	Özürlü kimlik kartı
Diğer (açıklayınız)	☐	

ONAY:

<p>KEMAL KARA Üz. Hl. No: 13797/89026 GATA Çocuk ve Ergen Ruh Sağ. ve Hst. AD.</p> <p>Üye</p>	<p>Üye</p>	<p>Üye</p>	<p>Üye</p>	<p>Seçkin AKKAŞ Dz. F. Hl. No: (1996-0019) Dip No: 58354-81764 GATA Göz Hst. AD. Uzm.</p>
<p>Dr. Adem BAL KCI Psikiyatri Uzmanı Yrd. Doç. Top. Yzb. (2002-61) GATA Psikiyatri AD. Öğr. Üyesi Dip. Uzm. No: 2254/109238</p>	<p>Dr. Mustafa DEMİRKIN Tıp/Ank. (1992-67) İç Hast. Uzm. Dip. No: 61177</p>	<p>Dr. Mustafa DEMİRKIN Tıp/Ank. (1992-67) İç Hast. Uzm. Dip. No: 61177</p>	<p>Dr. Mustafa DEMİRKIN Tıp/Ank. (1992-67) İç Hast. Uzm. Dip. No: 61177</p>	<p>Erol KOC Doç. Top. Kd. Alb. (1991-13) GATA Baştabip Mesleki Yardımcısı</p>

Oybirliği/Oyçokluğu ile karar verilmiştir.

ACIKLAMALAR :

- 1) Değerlendirilecek özür, özürlü sağlık kurumlarının teşkili için zorunlu olan uzmanlık dalları dışında kalan bir dalda ise, özürlü sağlık kurulu raporu vermeye yetkili hastane kadrosunda bulunması halinde ilgili dal uzmanının da kurulda bulunması sağlanır. Örneğin; özürlü sağlık kurulu raporu vermeye yetkili sağlık kuruluşundan özürlü sağlık kurulu raporu talep eden kanserli hastaların; hastane kadrosunda bulunması halinde öncelikle tıbbi onkolog, bulunmadığı durumda radyasyon onkoloğu tarafından değerlendirilmesi sağlanır.
- 2) Özür durumuna göre çalıştırılmayacağı işlerin niteliği bölümüne sadece özür durumuna göre iş alanları genel olarak belirtilmelidir. Örneğin; "görme işi gerektiren iş alanlarında çalıştırılmaz", "ayakta sürekli durmasını gerektiren işlerde çalıştırılmaz", "işitmeyi ve/veya konuşmayı gerektiren işlerde çalıştırılmaz" gibi ifadelerle belirtilmelidir.
- 3) Mükerrer özürlü sağlık kurulu raporlarını önlemek amacıyla, raporun kullanım amacı bölümünde birden fazla bölüm işaretlenebilir. Bölgümler (X) işaretiyle belirtilir.
- 4) Kişinin özür grubu belirtilirken gerektiğinde birden fazla özür grubu işaretlenir. Bu kısım boş bırakılmaz.

20 EYLÜL 2012

ANK ÇOCUK SAĞLIĞI VE HAST HEM ONKOLİ ÖZÜRLÜ SAĞLIK KURULU RAPORU

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı:	T.C. Kimlik No:	raf
Baba Adı:	Doğum Yeri, Yılı:	
Müracaat Tarihi:	Rapor Tarihi:	
Muayeneye Gönderen Kurum:	B-Kişisel Müracaat:	X
Rapor Sayısı: 401/317		

ÖZRE İLİŞKİN BİLGİLER:

Sistemler	Özre İlişkin Klinik Bulgular, Radyolojik Tetkikler ve Laboratuvar Bilgileri	Oran %
Kulak Burun Boğaz Sistemi	-	
Zihinsel, Ruhsal Davranış Boz.	PSİKİYATRİ UzmDr GÜLSER ŞENSES DİNÇ Hafif mental retardasyon. (WISC-R + klinik izlenim.)	50
Deri	-	
Hematopoetik Sistem	-	
Kardiyovasküler Sistem	-	
Görme Sistemi	GÖZ UzmDr SERKAN ÖZMEN Sağ: - 2.50 - 2.75 aks 135 derece ile 0.8 ; sol: 2.50 - 2.75 aks 25 derece ile 0,6 gördü. Ön segment ve fundus muayenesi doğal.	7
Sindirim Sistemi	-	
Kadın Hastalık ve Doğum	-	
Ürogenital Sistem	-	
Endokrin Sistem	-	
Solunum Sistemi	-	
Yanıklar	-	
Onkolojik Hastalıklar	-	
Sinir Sistemi	NÖROLOJİ UzmDr AYDAN DEĞERLİYURT Nörolojik muayene doğal.	
Kas İskelet Sistemi	-	

ÖZÜRLÜ SAĞLIK KURULU RAPORUNUN SONUCU :

Tehsis:	HAFIF MENTAL RETARDASYON + MYOPI + ASTIGMAT	kişinin özür oranı:	% 53,50	Yüzde	Elli Üç
Özür Türü:	Hayır	Çalıştırmayacağı İş Alanları:	-		
Geçerlilik Süresi:	2 YIL	Yazıyla	iki Yıl		

ÖZÜRLÜ SAĞLIK KURULU RAPORU FORMU(Arka Yüzü)

IV. KİŞİNİN ÖZÜR GRUBU:

Ortopedik	☐	Zihinsel	☒
Görme	☒	Ruhsal ve Duygusal	☐
İşitme	☐	Süreğen (Kronik)	☐
Dil ve Konuşma	☐	Sınıflanamayan	☐

V. RAPORUN KULLANIM AMACI:

Eğitim	EVET	Ortez-Protez-İşitme cihazı	DEĞERLENDİRİLMEDİ
İstihdam	DEĞERLENDİRİLMEDİ	Tekerlekli sandalye	DEĞERLENDİRİLMEDİ
Sosyal Yardım	EVET	Özürlü kimlik kartı	EVET
Diğer:(Açıklayınız)			

VI. ONAY:

NÖROLOJİ-Hekim UzmDr-ALEV GÜVEN Dp.Ts.No: 29741	PSİKİYATRİ-Hekim UzmDr-GÜLSER ŞENSE DİNC Dp.Ts.No: 116399	PEDİYATRİ-Hekim UzmDr-İCLAL AYRANCI SUCAKLI Dp.Ts.No: 96576
ÇOCUK CERRAHİSİ-Hekim UzmDr-Y.ZIYA LİVANELİOĞLU Dp.Ts.No: 84AA133	FİZİK TEDAVİ VE REHABİLİTASYON UzmDr-SEMRA KURTTEKİN Dp.Ts.No: 53280	GÖZ-Hekim UzmDr-SERKAN ÖZMEN Dp.Ts.No: 126767
K.B.B.-Hekim UzmDr-NERGIS SALMAN Dp.Ts.No: 113634	Dp.Ts.No: -	Dp.Ts.No: -
Ankara Çocuk Sağ. ve Hast. Hematoloji Onkoloji E.A.H. Dr. Mehmet Akif AYDIN Baştabip Yardımcısı Dip. Teğ. No : 92743		Başhekim : Dp.Ts.No:
Oybirliği/Oyçokluğu ile karar verilmiştir.		

AÇIKLAMALAR:

- Değerlendirilecek özur; özürlü sağlık kurumlarının teşkilî için zorunlu olan uzmanlık dalları dışında kalan bir dalda ise, özürlü sağlık kurulu raporu vermeye yetkili hastane kadrosunda bulunması halinde ilgili dal uzmanının da kurulu bulunması şarttır. Örneğin; özürlü sağlık kurulu raporu vermeye yetkili sağlık kuruluşundan özürlü sağlık kurulu raporu talep eden kanserli hastaların; hastane kadrosunda bulunması halinde öncelikle tıbbi onkolog, bulunmadığı durumda radyasyon onkoloğu tarafından değerlendirilmesi şarttır.
- Özur durumuna göre çalıştırılmayacağı işlerin niteliği bölümüne sadece özur durumuna göre iş alanları genel olarak belirtilmelidir. Örneğin; "görmesini gerektiren iş alanlarında çalıştırılmaz", "ayakta sürekli durmasını gerektiren işlerde çalıştırılmaz", "işitmeyi ve/veya konuşmayı gerektiren işlerde çalıştırılmaz" gibi ifadelerle belirtilmelidir.
- Mükerrer özürlü sağlık kurulu raporlarını ölemek amacıyla, raporun kullanım amacı bölümünde birden fazla bölüm işaretlenebilir. Bölümler (X) işaretiyle belirtilir.
- Kişinin özur grubu belirtilirken gerektiğinde birden fazla özur grubu işaretlenir. Bu kısım boş bırakılmaz.

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
KEÇİÖREN KAYMAKLIĞI
Keçiören Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü
Özel Eğitim ve Değerlendirme Kurulu Raporu

T.C. Kimlik
Adı Soyadı
Adresi
Okulu

Baba Adı
Anne Adı
ELEN/ANKARA

Doğ
Doğ
ANKARA/

Telefon

Dosya No	İnceleme No	Karar Tarihi	Karar Sayısı
6654	8	03/03/2014	2014/1054

Rapor Kayıt No	1889712	Rapor Başlangıç Tarihi	03/03/2014	Rapor Bitiş Tarihi	02/03/2015
----------------	---------	------------------------	------------	--------------------	------------

EGİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANI

Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizlik
(Görme (Tedbir Gerektirmeyen))

ÖNERİLEN ÖZEL EĞİTİM HİZMETİ

Yapılan Eğitsel Değerlendirme ve tanılama sonucuna göre:
26/12/2008 tarih ve 286 sayılı TTKB Kararı ile Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı doğrultusunda,

Toplumsal Yaşam Becerileri
Matematik
Türkçe
Sosyal Hayat

modüllerini içeren destek eğitimi programı(ları)ndan yararlanmas.

KARAR

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen bireye önerilen destek eğitim programı ve ekteki eğitim planında yer alan ihtiyaçları doğrultusunda;
1 Yıl süre ile Bireysel ve Grup destek eğitiminden yararlanmasına oybirliğiyle / oyçokluğuyla karar verilmiştir.

BİREYİN GİDEBİLECEĞİ ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ/BİRİMİ PROGRAMLARI

Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı (Bireysel-Grup)

Not : Rapor süresi 1 yıldan daha uzun süreli olan ÖEDK Raporlarına ait Eğitim Planının, mevzuat gereği birinci yılın sonunda yenilenmesi gereğinden, ilgili RAM'a başvurmanız gerekmektedir.

KURUL BAŞKANI

SERPİL ÇAĞLAR

ÖZ EĞİT. HİZM. BL. BAŞK.

ÜYE
ZEMİN DEMİRTAŞ
PSİK. DANIŞMAN

ÜYE
ÖZLEM HAYATOĞLU BOZ
ZİHİN ENG. SNF. ÖĞRET.

ÜYE
ÖZLEM KAYIRAMAN
İŞTİME ENG. SNF. ÖĞRET.

ÜYE
DÖNDÜ ARSLAN
ÖĞRENCİ VELİSİ

03 Mart 2014

UYGUNDUR
MESUT TORUNMAN
RAM MÜDÜRÜ

12 Mart 2014

Rapor Numarası: 1889712

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
KEÇİÖREN KAYMAKAMLIĞI
Keçiören Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Eğitim Planı

Rapor Kayıt Numarası	İnceleme Tarihi	İlan Numarası
T.C. Kimlik No	Adı Soyadı	1

EĞİTİM PERFORMANSI

Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı

Matematik

Geometrik şekilleri çizer.
Parayı tanıır.
Doğal sayılarla eldesiz toplama işlemi yapar.
Üç basamaklı doğal sayıları kavrar.
Onar ritmik sayar.

Sosyal Hayat

İletişim araçlarını tanıır.
Duyu organlarını tanıır.
Hastalanınca yapılması gerekenleri belirtir.
Güneş'i tanıır.
Ay'ı tanıır.
Yıldızları tanıır.
Dini bayramlarımızı tanıır.

Toplumsal Yaşam Becerileri

Karşıdaki kişilerin ifade ettiği duygulara uygun tepki verir.
Bilgi almak için sorular sorar.
Gerektiğinde reddetme davranışı gösterir.
Alışveriş yapılan yerleri ayırt eder.

Türkçe

Kelimelerden cümle oluşturur.
Kendi ve yakın çevresindeki kişilerin adlarını yazar.

İHTİYAÇLARI

1. Birey için karar verilen Destek Eğitim Programı/Programlarındaki modül/modüllerden Amaçlar Bölümünde seçilmiş olan kazanımların öncelikle olarak kazandırılması,
2. Bireye verilen program dahilinde aileye; bireyin yetersizliği, bireyin eğitimine nasıl katkıda bulunacağı, evde yapılacak tekrarlar ve yasal haklarında ilâhi rehberlik sağlanması.

AMAÇLAR

Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı

Matematik

Doğal sayılarla onluk bozmayı gerektiren çıkarma işlemi yapar.
Doğal sayılarla onluk bozmayı gerektirmeyen çıkarma işlemi yapar.
Toplama işlemini kullanarak problem çözer.
Doğal sayılarla eldesiz toplama işlemi yapar.
Üç basamaklı doğal sayıları kavrar.
Onar ritmik sayar.

Sosyal Hayat

Çevresindeki canlı ve cansız varlıkları tanıır.
Siville uyulması gereken kuralları belirtir.
Vücudunda yer alan iç organları tanıır.
Sağlık kurumlarını tanıır.
Sağlık kurumlarındaki görevleri tanıır.
Yılan böceklerle tanıır.
Dünya'yı tanıır.

Toplumsal Yaşam Becerileri

Belirli bir durumda bulunan kişilere karşı hoşgörülü ve anlayışlı olmaya dikkat eder.
Okul servisinde uyulması gereken kurallara uyar.
Tuzlu bapımı araçlarında uyulması gereken kurallara uyar.
Alışveriş yapılan yerlerde uyulması gereken kurallara uyar.
Günlük işleri gerektirdiği farklı durumlara uygun elbise kullanır.

Türkçe

Kurallara uygun cümle oluşturur.
Kurallara uygun cümle yazar.
Denlediği ya da okuduğu müzik ve diğerle ilgili sorulara cevap verir.
Noktaları işaretlerini kullanır.
Yazma kurallarına uyar.

EK-12. İzinler

Sevgili Veli,

Bu araştırma bir yüksek lisans tez çalışmasıdır. Araştırma Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde ve Yrd. Doç. Dr. Bülent AKSOY danışmanlığında yürütülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, 6.sınıf düzeyinde hafif düzey zihinsel engelli öğrencilerin yön bulma becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerin, öğrencilerin akademik başarısına etkisini belirlemektir. Çocuğunuzun bu çalışmaya katılmasına izin veriyorsanız aşağıdaki formu doldurunuz.

Teşekkür ederiz.

Zeynep YAYLACI

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal

Bilgiler Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

Velisi olduğum’e/a “Sosyal Bilgiler Dersinde Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Yön Bulma Becerisinin Kazandırılması” adlı yüksek lisans tez çalışması kapsamında öğretim yapılmasına izin veriyorum.

Velinin

Tarih

Adı- Soyadı

İmza

Saygıdeğer Yetkili,

Bu araştırma bir yüksek lisans tez çalışmasıdır. Araştırma Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde ve Yrd. Doç. Dr. Bülent AKSOY danışmanlığında yürütülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, 6.sınıf düzeyinde hafif düzey zihinsel engelli öğrencilerin yön bulma becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerin, öğrencilerin akademik başarısına etkisini belirlemektir. Kurumunuzda bu çalışmanın yapılmasına izin veriyorsanız lütfen aşağıdaki formu doldurunuz.

Teşekkür ederiz.

Zeynep YAYLACI

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

Yetkilisi olduğum Saygı Özel Eğitim Kurumu'nda "Sosyal Bilgiler Dersinde Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Yön Bulma Becerisinin Kazandırılması" adlı yüksek lisans tez çalışması için gerekli uygulamaların yapılmasına izin veriyorum.

Yetkilinin

Adı- Soyadı

İmza

Tel:

Tarih

26.12.2014

GAZİ GELECEKTİR..